

Riksdagens protokoll

2000/01:39

Måndagen den 4 december

Kl. 10.00 – 16.27

Protokoll
2000/01:39

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 27 och 28 november.

2 § Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 7 december kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, försvarsminister Björn von Sydow, statsrådet Ulrica Messing, statsrådet Britta Lejon och statsrådet Lars-Erik Lövdén.

3 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Andre vice talmannen meddelade att med anledning av fredspristagaren president Kim Dae-jungs anförande i andrakammarsalen skulle kammarens sammanträde *tisdagen den 12 december* ajourneras kl. 12.00–13.00.

4 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades

Proposition

2000/01:45 till finansutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förlängas till fredagen den 19 januari 2001.

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Justitieutskottets betänkanden 2000/01:JuU8 och JuU1

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU1

Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell samverkan (prop. 2000/01:1 delvis).

Anf. 1 LISELOTTE WÅGÖ (m):

Fru talman! Utrikesutskottets betänkande behandlar regeringens framställning angående anslagsbehov under utgiftsområde 5, *Utrikesförvaltning och internationell samverkan*. Vi är en handfull ledamöter som ska debattera i kammaren i dag.

Det här är ett viktigt betänkande. Det anger inriktningen på Sveriges agerande ute i världen, dvs. arbetet stat till stat. Det här är ett område som ingen annan än staten kan sköta. Därför är det viktigt att man är både noggrann, eftertänksam och har en framförhållning när man bestämmer sig för hur en sådan representation ska se ut ute i världen.

Vi moderater delar inte till fullo regeringens och utskottets ställningstagande i frågan. Av det skälet har vi till det här betänkandet fogat en reservation och två särskilda yttranden som jag kommer att redovisa lite närmare.

I vår reservation motsätter vi oss en nedläggning av generalkonsulatet i Istanbul. Vi tycker att Istanbul är ett viktigt centrum där alltför huvudkontor för näringsliv, organisationer och medier lokaliseras. Vi tror att det är kortsiktigt tänkande att i detta läge, inte minst med tanke på att Turkiet de facto är ett kandidatland till EU, lägga ned generalkonsulatet och ersätta det med någon form av institut. Detta går tillbaka till vad jag började med, nämligen att det är fråga om statlig representation i länderna och ingenting annat. Det är olyckligt att lägga ned generalkonsulatet i Istanbul. Därför har vi yrkat att detta ska vara kvar. Jag yrkar bifall till reservation nr 5 under mom. 8. Vi har också med oss kristdemokrater, centerpartister och folkpartister i den reservationen.

Detta görs enbart av besparingsskäl. Jag kan förstå att det finns andra saker som måste prioriteras. Men man får tänka sig noga för när man går in och ändrar i sådana saker. Svensk representation i världen ska präglas av långsiktighet. Det får inte bli ryckighet i sådant. Värdet som byggs upp ligger i de långsiktiga kontakterna och den långvariga närvaron i olika delar av världen. Det är det som ger den bästa substansen tillbaka till Sverige.

Våra två särskilda yttranden rör det vi moderater har yrkat på sedan 1994, nämligen vikten av att en svensk ambassad i Vitryssland inrättas.

Det är märkligt och anmärkningsvärt att regeringen inte har kommit till skott i den frågan. Vitryssland är i dag en diktatur och styrs på ett diktatoriskt sätt av Lukasjenko. Mänskliga rättigheter kränks dagligen. Oppositionella, som de kallas i Vitryssland – vi skulle kalla dem demokrater – försvinner. En svensk ambassad i Vitryssland skulle visa och fokusera på hur viktigt det är för oss i Sverige att se en demokratisk utveckling i Vitryssland. Det skulle vara ett stöd för de demokrater som finns i Vitryssland att en svensk ambassad finns på plats. Inte minst skulle en svensk ambassad vara ett stöd för de frivilligorganisationer som arbetar, och fortfarande har möjlighet att arbeta, i detta slutna land. Det

räcker inte med ett generalkonsulat. Här ska det vara en ambassad. Det behövs inte stora ambassader i världen, men det ska vara en ambassad med en ambassadör i spetsen. Det är viktigt att den frågan behandlas skyndsamt.

Nu skriver utskottsmajoriteten att det är viktigt att detta kommer till stånd och att man helst ser att en ambassad etableras i Minsk när så är möjligt. Jag skulle gärna vilja ställa en fråga till Carina Hägg som företår majoriteten i dag: När bedömer Carina Hägg att det är möjligt att vi har en svensk ambassad i Minsk? Detta är en högt prioriterad fråga, och vi är flera partier i riksdagen som under lång tid har motionerat om detta men tyvärr inte kommit ända fram. Vi har kommit en bit på väg, ett generalkonsulat. Men det är inte det som är slutmålet. Slutmålet är en svensk ambassad som kan vara ett stöd för de demokratiseringskrafter som finns inom Vitryssland. På sikt vill vi se ett fritt Vitryssland som respekterar mänskliga rättigheter och med en stabil demokratiutveckling i stället för vad vi ständigt hör, nämligen gräsliga övergrepp som vanligtvis finns i diktaturer. Enligt mitt sätt att se är Vitryssland en diktatur i dag. Det är fullständigt oacceptabelt.

Vårt andra särskilda yttrande gäller anslagsfördelningen. Vi delar inte den uppfattning som utskottsmajoriteten har, nämligen hur man fördelar slantarna inom området. Vi tycker att 50 miljoner kronor ytterligare ska satsas på vår utrikesrepresentation. Det räcker gott och väl till en ambassad i Vitryssland.

Det skulle också vara bra om vi hade en ambassad i varje land i Europa, inte minst i kandidatländerna. I alla länder utom tre, nämligen Slovakien, Cypern och Malta, har vi en svensk ambassad i dag. Det är något genant för Sverige när vi går in som ordförandeland att det fortfarande inte finns någon representation där.

Det finns mycket annat man skulle önska sig när det gäller representation, inte minst att få behålla generalkonsulatet i Istanbul, eftersom Turkiet också är ett kandidatland, som jag nämnde tidigare. Det måste vara en generell regel att vi ska vara representerade i hela Europa och i hela Medelhavsområdet.

Det gäller naturligtvis också i Afrika, men där får vi vara lite försiktiga. Vi får inte ha den *ad hoc*-politik som vi har haft tidigare i Afrika. Där lade man ena året ned ambassaden i Kinshasa, och nästa år insåg man att den verkligen behövs. Det gläder mig nu att vi får en ambassad där nere med en ambassadör i spetsen. Det var ett mycket olyckligt beslut, och det är ett bra exempel på att det måste finnas en långsiktighet i vad vi gör när det gäller utrikesförvaltningen.

Vi tycker också att man inför ordförandeskapet gott kan ha 20 miljoner ytterligare som ett särskilt, tillfälligt, anslag.

Vi tycker inte heller att man ska spalta upp bidragen till organisationerna, utan vi vill lägga dem som ett samlat anslag.

Vi har dessutom synpunkter på anslaget när det gäller fredsfrämjande åtgärder. Vi har den uppfattningen i Moderaterna att en av de viktigaste biståndsinsatser som man kan göra är att skapa fred och att vidta åtgärder så att människor slutar skjuta på varandra. Det som brukar anföras är att man inte kan gå in med biståndsåtgärder förrän krig har upphört i det område som ska stödjas. Då måste man väl dra den slutsatsen att fredsfrämjande åtgärder är en viktig biståndsinsats. Därför bör det anslaget gå

över till utgiftsområde 7. Vi tycker, som sagt var, att organisationsstödet ska gå via sedvanliga kanaler för statligt stöd till organisationer.

Vi har alltså en annan uppfattning än vad utskottsmajoriteten har redovisat i detta betänkande. Jag hoppas att jag klart och redigt har framfört detta. Jag har, fru talman, redan yrkat bifall till vår reservation.

Anf. 2 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Regeringen anslår 2,9 miljarder för utgiftsområde 5. Av detta fördelas 1,8 miljarder till utrikesförvaltningen inklusive departementet och utlandsmyndigheterna. Regeringen framhåller ett mycket kärvt budgetläge och påtalar behovet av en omstrukturering av utrikesrepresentationen. Dessutom talar man om ett förändringsarbete för översyn av kompetensförsörjning, och då nämner man främst språkutbildning.

Vi kristdemokrater är kritiska till nedläggningen av den officiella representationen i Istanbul, som utgör en mycket viktig brygga mellan Europa och Asien. Dessutom vill vi upprätta en officiell närvaro i ett antal andra nyckelländer, som jag återkommer till.

Vad gäller kompetensförsörjningen har vi en betydligt bredare syn än regeringen, att det gäller mer än enbart förbättrade språkkunskaper. Här vill vi lyfta fram ökade kompetensresurser för sakområdena mänskliga rättigheter och globala miljöfrågor. Detta är nödvändigt för att driva en samordnad utrikespolitik med människovärdet i centrum.

Det är alldeles nödvändigt att den svenska utrikespolitiken genomsyras av mänskliga rättigheter. Att Sverige för närvarande inte har en fristående MR-minister tycker vi är mycket beklagligt. Kristdemokraterna anser att det inom Statsrådsberedningen behövs en ledande och övergripande MR-funktion, med en direkt koppling till berörda departement och till ett internationellt fredscentrum. Det är anmärkningsvärt att utskottets majoritet avvisar ett sådant förslag till regeringen.

Fru talman! Inom det säkerhetspolitiska området har man på strategiskt valda ambassader placerat militärattachéer, för att främja viktiga säkerhetspolitiska relationer med andra stater genom att följa utvecklingen på plats i viktiga regioner. På ett liknande sätt bör Sverige ha attachéer för mänskliga rättigheter utplacerade på viktiga och strategiskt valda ambassader. Det är mer angeläget än något annat att följa utvecklingen kring de mänskliga rättigheterna, som i sig är grunden för fred, demokrati och ekonomisk utveckling. Dessa attachéer ska bevaka specifika regioner och underlätta samarbetet med svenska internationella företag och svenska frivilligorganisationer på plats samt koordineringen med internationella organ och organisationer.

Nästan lika viktigt som att förbättra den svenska utrikesförvaltningens bevakning, kompetens och externa samarbetsmöjligheter för mänskliga rättigheter är bevakningen av globala miljöfrågor. På ett liknande sätt som MR-attachéer bör miljöattachéer inrättas vid lämpliga ambassader. Detta är naturligtvis särskilt angeläget vid ofta utsatta naturkatastrofområden, i regioner där miljöförstöringen är extremt påtaglig eller där stora internationella insatser måste göras för miljösäkerhet.

Kristdemokraterna föreslår regeringen att utreda förutsättningarna för utplacering av MR- och miljöattachéer och finansieringen av dem. Utskottets majoritet avvisar båda dessa förslag. Det är mycket svårt att

förstå utskottsmajoritetens brist på ambitioner på två så angelägna områden, och i synnerhet Miljöpartiets passivitet på miljöområdet.

Fru talman! Under åren 1991–1994 genomfördes en modernisering genom sammanslagning av utrikesmyndigheterna och biståndsverksamheten. S.k. biståndsambassader upprättades. Kristdemokraterna anser att regeringen på ett liknande sätt bör se över möjligheterna att integrera den handels- och exportfrämjande verksamheten med utrikesförvaltningen.

Med många länder och regioner är det ekonomiska samarbetet den dominerande verksamheten i utrikesrelationerna. Utrikesrepresentationen handlar då mycket om att främja svenska handels- och exportintressen. Här finns en stor risk för ineffektivitet genom dubbelarbete mellan Sveriges ambassader och t.ex. handelskammare och exportråd.

Kristdemokraterna anser att möjligheterna till en bättre integration mellan svenska handelsfrämjande organ och ambassaderna bör ses över. Framför allt är detta viktigt i länder där bistånds- och handelspolitiken i ökad utsträckning bör samordnas.

Fru talman! Att avgöra i vilka länder som Sverige ska ha representation är en delikat uppgift. På grund av finansiella begränsningar kan ambassader naturligtvis inte hållas i alla världens länder, utan svåra val måste göras. Dessa val och prioriteringar bör ha sin grund i den generella målsättningen för utrikespolitiken.

Några viktiga principer bör enligt Kristdemokraterna beaktas:

- Det är angeläget att ha diplomatisk representation i alla EU:s kandidatländer.
- De länder som får bilateralt bistånd från Sverige bör ha en svensk ambassad.
- Att främja en demokratisk utveckling bör i vissa länder prioriteras särskilt med en ambassad.
- I länder och regioner som har särskild strategisk betydelse bör också övervägas en ambassad där sådan inte finns.

Fru talman! Vad gäller EU:s kandidatländer finns det inga svenska ambassader i Slovakien, på Malta och på Cypern. Detta är mycket otillfredsställande, och regeringen bör se över möjligheterna att öppna svenska utlandsmyndigheter i alla EU:s kandidatländer.

Vitryssland är ett land i Sveriges närområde där utvecklingen inte går i rätt riktning vad avser demokrati och mänskliga rättigheter. Landets president styr med järnhand, och utvecklingen utgör ett säkerhetspolitiskt och ekonomiskt orosmoment för hela regionen.

Kristdemokraterna anser att en svensk utlandsmyndighet ska öppnas i Minsk för att vi bättre ska kunna följa utvecklingen och kunna utveckla samarbete med de demokratiska krafterna i detta land.

Att regeringen ämnar lägga ned generalkonsulatet i Istanbul är mycket olyckligt. Istanbul är och har historiskt varit en mycket viktig brygga – en mötesplats – mellan Europa och Asien. I denna strategiskt viktiga stad möts kristendomen och islam på ett närmast unikt sätt. Det är en situation som bör följas, därför att den kan få implikationer på många andra platser i världen där dessa religioner möts.

Kristdemokraterna anser att Sveriges generalkonsulat i Istanbul inte ska läggas ned och att regeringen inom sin budgetram för utgiftsområde 5 bör disponera för en fortsatt drift.

I Namibia föreslås ambassaden bli en chargémyndighet. Det är ett olyckligt beslut, då Sverige fortfarande ger bistånd till landet. Även om Namibia har kommit långt sedan självständigheten är demokrati- och MR-utvecklingen i Namibia ännu inte helt tillfredsställande. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att behålla ambassaden i Namibia.

De fem nordiska ambassaderna inom Berlinanläggningen, inklusive det gemensamma huset för utställningar, konferenser, viseringskansli m.m., har gett Sverige en uppmärksamhet som vi aldrig skulle kunnat uppnå ensamma. Satsningen i Berlin är lyckosam, och regeringen bör se över om vi inte kan upprätta nordiska ambassader på andra håll i världen.

Fru talman! Inom EU växer alltmer ett ökat samarbete inom diplomatin fram. Framför allt är det kommissionens kapaciteter och resurser som diplomatisk aktör utanför Europa som diskuteras. Då EU-kommissionen förbättrar sin förmåga att göra viktiga analyser och landrapporter och även ökar sin representativa roll bör det finnas möjligheter för Sverige som EU-medlem att dra nytta av detta. Det handlar inte om att EU-kommissionen ska ersätta det nationella behovet av bilaterala diplomatiska relationer, men däremot kan Sverige dra nytta av rapporter som skrivs inom EU och utnyttja EU-kontor i de länder där Sverige i dag saknar egen representation. I framtiden kan det bli tal om att slå ihop ambassader för EU-medlemmar, på samma sätt som man gjort med den nordiska ambassaden i Berlin. Regeringen bör utreda hur Sverige i ökad utsträckning kan dra nytta av den växande EU-diplomatin.

Fru talman! Till sist vill jag säga att vi i Kristdemokraterna naturligtvis står bakom alla våra reservationer och särskilda yttranden, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 1.

Anf. 3 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Först vill jag poängtera att jag har stor förståelse för de ekonomiska problem som utrikesförvaltningen brottas med. I takt med globaliseringen, EU-medlemskapet och ökat internationellt samarbete i övrigt ökar ju arbetsuppgifterna snarare än minskar. Min erfarenhet är också att det i övervägande grad görs ett fantastiskt jobb av alla dem som jobbar vid våra beskickningar ute i världen.

Därför är det viktigt att ta vara på alla de möjligheter som man kan tänka sig till besparingar och kostnadseffektivisering, och det måste man pröva hela tiden. Jag tänker särskilt på ökad samordning mellan de nordiska länderna, precis som i Berlin, som Holger Gustafsson nämnde alldeles nyss. Det är viktigt att man undersöker var ökad samordning är möjlig, så att man kan använda resurserna på bästa sätt. Det gäller naturligtvis biståndsverksamhet, men också viss ambassadverksamhet.

Att IT-systemen fungerar underlättar också kommunikationen. Det är en viktig fråga.

Jag förstår att regeringen tvingas till hårda prioriteringar för att få resurserna att räcka. Men i det ljuset framstår majoritetens argumentering för att lägga ned generalkonsulatet i Istanbul som mycket märklig. Man argumenterar med full kraft för att den svenska närvaron i Turkiet ska

öka inom de allra flesta områden och för att representationen ska avspegla de breda samhällsförbindelserna mellan Sverige och Turkiet.

Jag måste säga att det är ett mycket märkligt sätt att avisera ökat samarbete på. Vi lägger ned generalkonsulatet, och så startar vi en utredning. Vi vet inte riktigt vart den leder, men det ska bli något bra. Generalkonsulat ska vi inte ha – så mycket är säkert. Det ger väldigt konstiga signaler till det turkiska samhället. Det är fel ordning och fel sätt. Detta förslag måste vara resultatet av något olyckligt infall. Välunderbyggt är det absolut inte.

I Turkiet noteras detta beslut med stor besvikelse. De säger att de inte är intresserade av samhällspolitiska institut, och det må så vara. Det behöver vi kanske inte finna oss i, men jag är övertygad om att samhällspolitiskt samarbete kan ske mycket bättre med bibehållet generalkonsulat. Det är den funktionen som är så viktig och som ger signaler ut i samhället.

Jag behöver inte argumentera så mycket om Turkiets långvariga relationer med Sverige, t.ex., som är viktiga att upprätthålla. Många invandrare från Turkiet finns i Sverige, så det är viktigt också ur den synpunkten. Istanbul är en stor och växande del i Turkiet. Sist men inte minst är Turkiet ansökarland i EU. Det är strategiskt viktigt för Sverige att fortsätta att driva på för en demokratisk utveckling i landet. Då är det också viktigt att ge rätt signaler till dem, så att de inte känner att vi bara stöttar dem lite grann med vänster hand.

Vi ska vara mycket tydliga och mycket tuffa när det gäller kravet på mänskliga rättigheter – självklart. Samtidigt ska vi öka samarbetet. Vi ska också ge rätt signaler till Turkiet.

Jag yrkar bifall till reservation nr 5.

Anf. 4 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Då har vi lämnat helgens glögg, adventsstjärnor och ljusständning för att denna måndagsförmiddag få föra en av årets sista debatter i denna kammare. Men det är inte utan att tanken går till det gamla talesättet ”Varför är det alltid måndag morgon och aldrig lördagkväll?”.

Med de orden ska jag raskt gå över till politikområdet utrikes- och säkerhetspolitik, som består av 18 anslag som är fördelade på följande delposter:

- utrikesförvaltningen
- internationella organisationer
- information om Sverige i utlandet
- nedrustnings- och säkerhetspolitiska frågor
- övriga utrikespolitiska frågor.

Med andra ord ryms här en väldigt stor spännvidd av frågeställningar.

Men det framhålls att utrikesförvaltningens viktigaste uppgifter är att bevaka och främja svenska intressen – politiska såväl som handels-, migrations- och biståndsrelaterade. Detta görs genom politisk, ekonomisk, migrations- och handelspolitisk bevakning, genom export-, inve-

sterings- och turistfrämjande verksamhet, insatser inom kultur och information samt handläggning av migrations- och rättsfrågor.

Därutöver är det viktigt att se att utrikesförvaltningen verkar i en miljö som är i ständig förändring – ofta dramatisk sådan. Det ställer krav på en väl fungerande utrikesförvaltning som kontinuerligt anpassas till dessa förändrade arbetsuppgifter och bevakningsområden.

Under det kommande halvåret krävs en prioritering av EU-ordförandeskapet. Men när man följer förberedelserna känner man tillförsikt inför denna kraftansträngning, som lätt underskattas när man står något vid sidan om.

Fru talman! När man summerar såväl temporära förändringar som permanenta ser man att de är omfattande. Det är ett stort antal utredningar, långtgående reformer och en betydande decentralisering med effektivitetsvinst i organisationens alla delar som resultat.

En mer integrerad organisation genomfördes den 1 juli 1996 med geografiska och funktionella enheter i stället för avdelningar för politik, handel och bistånd. Året därpå genomfördes en genomgripande omorganisation av den administrativa verksamheten. Det har resulterat i att betydande resurser har kunnat flyttas från den administrativa sidan till den operativa.

På det angelägna området jämställdhet har positionerna flyttats fram. Men jag vill hålla med den ambassadörsfru som nyligen talade om vikten av att även kvinnor representeras bland dem som står för inredningen av våra ambassader. Man kan tycka att det är en fråga av mindre vikt och som inte hör hemma i den här talarstolen. Men detta speglar samtidigt hur långt medvetenheten om jämställdheten sträcker sig.

Nu ska jag inte trötta kammaren med att repetera alla förändringar inom UD, utan jag ska kort avsluta denna del med att peka på att bl.a. riksdagen utser en ledamot i den antagningsnämnd som har ansvar för rekryteringar. Själv tycker jag att det är roligt att få guida unga in på diplomatens yrkesbana liksom att, som nyligen på FN-delegationen i New York, kunna konstatera att dessa unga visar prov på en imponerande kompetens.

Fru talman! Det är fem reservationer tillfogade detta betänkande, utrikesutskottets betänkande om utrikesförvaltningen och internationell samverkan. Utskottet och betänkandet har som utgångspunkt propositionen angående anslagsbehovet under utgiftsområde 5. Utskottets majoritet har tillstyrkt regeringens förslag till medelsramar för de olika anslagen. Det tillstyrkandet vill jag understryka och ställa mig bakom även från denna talarstol liksom avstyrkandet på reservationerna.

Fru talman! Sedan gäller det Vitryssland. När omständigheterna så medger anser utskottets majoritet att det är viktigt att det finns en svensk direkt representation och att den frågan har högsta prioritet, men närmare än så kan jag inte svara här i dag.

Fru talman! Inför mötet i FN:s kommission för mänskliga rättigheter kallas enskilda organisationer till orientering och samråd. Det är ett exempel på kontakter mellan UD och NGO:er, och andra kontakter är mer specifika beträffande sakfrågor och geografiskt område.

Men det kan inte finnas en enda funktion som kan tillfredsställa alla de skiftande behoven av kontakter mellan frivillighetsorganisationerna och regeringen och UD. Däremot kan vi konstatera att en handläggare för

frågor kring enskilda organisationer och det civila samhället har tillsatts inom policygruppen inom enheten för internationellt utvecklingsamarbete.

Frågan om andra specialfunktioner har också lyfts i motionsform. Det handlar om MR-attachéer och om miljöattachéer. Men jag delar uppfattningen att det är angelägna områden och områden som i dag täcks av andra organisatoriska lösningar än vad motionärerna pekar på.

Därutöver kan vi konstatera att detta är organisationsfrågor som ligger under kanslihusets inre organisation.

Fru talman! När det gäller upphandling i FN- och EU-systemet såväl av produkter som av tjänster kan man konstatera att svenska företag inte tar dessa områden på allvar. Sveriges andel av dessa upphandlingar ligger trots ansträngningar under senare år på bottennoteringar. Jag vill gärna ha detta sagt även om uppdraget handelsfrämjande naturligtvis är mycket bredare än så.

Men även här har verksamheten i bred bemärkelse varit föremål för utredning och översyn. Och UD har under senare år förstärkts med mer personal på främjandeområdet både centralt inom UD och utomlands för ökade insatser i samarbete med Exportrådet.

Nu ser främjandeverksamheten på handelsområdet olika ut beroende på behovet. I de länder där det inte finns något handelskontor eller någon liknande organisation har beskickningen huvudansvaret för den exportfrämjande verksamheten. I en del fall finansierar Exportrådet viss personal, vilken kompletterar beskickningens personalresurser under ledning av ambassadören.

Fru talman! Istanbul har varit uppe här i flera inlägg. Relationerna mellan Turkiet och Sverige har en lång historia, även om jag inte kan skilja på vad som är myt och verklighet när det gäller vikingarnas färder till det som de benämnde Miklagård.

En svensk närvaro i Istanbul har stor betydelse även för dagens svenska affärsverksamhet i Turkiet, och många människor i Sverige har sina rötter i Turkiet. Jag har aviserat en omvandling av representationen i Istanbul, men jag kan i dag inte gå längre än vad som anges i betänkandet då utredningen i frågan inte ligger klar. Det ger å andra sidan utredaren en möjlighet att ta intryck av dagens debatt.

Men utskottet har erfårit att UD:s ambition är att Sveriges närvaro i Turkiet och Istanbul ska öka i framtiden. Även i Caracas kommer den svenska närvaron att förändras.

Den omstrukturering av ambassaderna i Afrika som pågår sedan något år fortsätter. Ambassaden i Windhoek kommer t.ex. att omvandlas till en chargémyndighet från mitten av 2001. Vidare kommer organisationen med Stockholmsbaserade ambassadörer för Afrika att avvecklas.

Under gårdagen, när jag trotsade vilodagen genom att gå tillbaka i ambitionen att följa de organisatoriska förändringarna inom UD:s verksamhetsområde, gick tankarna snarare till Christina Doctares frukostföredrag i förra veckan om hjärnstress. Men vi lär ändå inte få se den slutliga optimala organisationen eftersom en kunskapsorganisation som UD ständigt måste vara i förändring.

Prot. 2000/01:39
4 december

*Utrikesförvaltning
och internationell
samverkan*

Anf. 5 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! *Environment, employment* och *enlargement* är de tre viktiga punkterna i regeringens ordförandeprogram. Det är de svenska punkterna, som man ska lägga ned verklig kraft på nästa halvår, och det är jättebra.

Samtidigt avslår utskottets majoritet kristdemokraternas motion när det gäller miljöattachéer ute i världen. Varför, Carina Hägg?

Anf. 6 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! När jag lyssnar på kd tycker jag att det låter som att det räcker med att dela ut titlar för att lösa världens miljöproblem. Så enkelt är det inte. Man måste se mycket djupare på det här och på vilka arbetsuppgifter man har.

Jag tycker att ett väldigt gott exempel på det här synsättet är det som jag såg när jag nyligen var FN-delegat. Man hade en person från Miljödepartementet som tjänstgjorde på FN-delegationen; man hade en förstärkning när det gällde miljöfrågor. Det handlar om det här flexibla sättet, att man tar in den här miljökompetensen när man ser att den behövs och att det krävs extra resurser. Det kanske inte ska vara permanent utan tillfälligt.

Det här tycker jag är ett gott exempel. Miljöfrågorna prioriteras. Sedan kan vi ha olika meningar om hur de organisatoriskt ska hanteras. Jag stannar där.

Anf. 7 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Det där med att dela ut titlar var ju inte sanning. Jag stod här uppe tidigare och argumenterade mycket tydligt och omfattande. Det handlar om att bygga upp en ny kompetens och att på det sättet skapa en ny prioriterad mission på våra ambassader ute i landet.

Om utskottets majoritet på något sätt hade tyckt att detta hade varit viktigt hade man besvarat detta. Vi är ju ganska duktiga i utrikesutskottet på att besvara sådant som vi ändå tycker är åt rätt håll. Men ni har faktiskt avslagit detta. Det måste ju vara fråga om ett avståndstagande. Varför, Carina Hägg? Jag har inte fått svar.

Anf. 8 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Jag gav ett svar i mitt anförande, och det var det här med att just hur man organisatoriskt hanterar de här frågorna ligger under kanslihuset. Det är inte primärt någon uppgift för oss här i kammaren. Jag tror att vi ska vara ganska tacksamma för att vi inte har den arbetsuppgiften utan i första hand har en debatterande uppgift, som här, och en granskande uppgift.

Men jag gav ett exempel som jag kunde relatera till därför att det är en personlig erfarenhet som ligger så nära i tiden, och det är ett gott exempel som visar att man kan förstärka den här kompetensen just som man gjorde på FN-delegationen i New York. Jag tycker att det är ett mycket bra exempel som visar att man är intresserad av att jobba vidare med att förstärka den kompetens som vi alltmer behöver på miljöområdet, även inom UD:s verksamhetsområde.

Anf. 9 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Först vill jag kommentera det som Carina Hägg sade om att kvinnor bör stå för lite mer av inredningen på ambassaderna, vilket jag tycker är en bra tanke. Jag vill då slå ett slag för svensk folkkonst i form av konsthantverk och slöjd som också är viktig för vårt ansikte utåt.

Men det var inte därför som jag begärde replik, utan det gällde konsulatet i Istanbul. Carina Hägg säger att representationen och vår närvaro ska öka i Istanbul. Hon säger också att utredaren kan ta intryck av dagens debatt. Det är ju väldigt bra därför att den är ju absolut entydig. Vi har en fyrpartireservation om att vi inte vill att konsulatet ska läggas ned. Det är absolut det tydliga budskapet. Jag hoppas att det verkligen är så att utredaren tar intryck av det.

Man måste ju säga att det är väldigt synd att ta sådana kringelikrokar runt ett nedläggningsbeslut om utredningen nu skulle mynna ut i att man verkligen tar hänsyn till den debatt som förs här i dag. Det är ganska obegripligt med hela det här beslutet och hela den här processen.

Jag skulle vilja ha lite mera kommentarer av Carina Hägg om hur man kan hantera en fråga på det här sättet. Det här beslutet är säkert, som jag sade tidigare, ett infall och inte något som är genomtänkt.

Anf. 10 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Först kan man konstatera att det är väldigt glädjande att så många här poängterar det stora engagemang man känner för Turkiet-frågor och att man ser det som viktigt att ha breda kontakter med Turkiet. Men det vore lite fel av mig att stå här och föregripa någonting som inte riktigt är klart än. Det finns en utredning, och utredningen har inte kommit i mål. Men det finns goda förhoppningar om att detta ska sluta på ett sätt som nog kan tillfredsställa de flesta.

Anf. 11 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Detta låter väldigt förvirrat, måste jag säga. Jag förstår att Carina Hägg inte har det lätt när hon ska argumentera för det här. Att få ett resultat som är bra innebär ju faktiskt att vi dels har kvar konsulatet, dels kombinerar det med samhällsekonomiska och samhällspolitiska insatser. Självklart ska vi göra sådana insatser, och det säger man i betänkandet. Men kombinationen att samtidigt lägga ned konsulatet går över huvud taget inte ihop och skickar helt fel signaler, precis när vi står inför ordförandeskapet i EU. Samma dag som vi tar över ordförandeklubban lägger vi ned generalkonsulatet i Turkiet. Visserligen står Turkiet sist på listan bland kandidatländerna, men ändå! Detta är fullständigt fel signaler att skicka till Turkiet, vilket jag tycker är mycket synd.

Vi behöver engagera oss mycket för att få en bättre utveckling i Turkiet. Alla de problem som finns där kan vi diskutera mycket, och det har vi gjort många gånger här i kammaren. Där är vi nog ganska eniga. Men att hantera frågorna på det här sättet tycker vi är helt oacceptabelt. Jag är glad att så många ställde upp på motionen och att det blev en fyrpartireservation. Det visar på stödet i den här frågan.

Anf. 12 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! I det här läget tror jag inte att vi kan föra debatten så mycket längre. Jag tror att vi för frågans skull ska avvakta utredningen

och därefter se om det finns anledning att fortsätta debatten och hur vi då ser på frågan. I dagsläget tycker jag inte att vi kan komma mycket längre än så här.

Anf. 13 LISELOTTE WÅGÖ (m) replik:

Fru talman! Delar Carina Hägg min uppfattning att Vitryssland i dag är en diktatur? Delar Carina Hägg min uppfattning att landet är utsatt för vanstyre, att mänskliga rättigheter dagligen kränks och att man inte kan se en tillstymmelse till utveckling i demokratisk riktning?

Det har tagits ett intressant initiativ här i riksdagen. Socialdemokratiska ledamöter har tagit initiativ till en vitrysk gruppering, som har mycket fokus på Vitryssland för närvarande. Jag vet att man har gjort en resa till Vitryssland. Föreningen samlar ledamöter från olika partier. Vi har tagit emot oändligt många besök från Vitryssland, demokrater vars enda budskap till Sverige är: Se till att vi får en ambassad i Minsk! Det skulle innebära att ni accepterar och fokuserar på den verksamhet vi bedriver. Vi skulle uppfatta en etablering av ambassad i Minsk som ett stöd för vår verksamhet.

Det här är människor som är valda i demokratisk ordning och sådana som blivit utkastade från parlamentet.

När tänker Carina Hägg ta initiativ till att vi så snart som möjligt får en ambassad i Minsk?

Anf. 14 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Jag vet att Liselotte Wågö delar engagemanget för en positiv förändring i Vitryssland. Det är något i allra högsta grad angeläget.

Jag kan berätta att jag i helgen var ute och försökte samla in namn kring frågan om Vitryssland, men då var vädrets makter emot mig och snarare för Lukasjenko. Det var svårt att samla in namn i regnvädrat.

Det är oerhört angeläget att jobba med Vitryssland. Respekten för de mänskliga rättigheterna och de demokratiska fri- och rättigheterna är allt annat än tillfredsställande.

Jag har också haft möjlighet att träffa delegationer från skiftande delar av det vitryska samhället, och deras budskap är entydigt. Dessvärre är en del av dem också rädda för vad som ska hända dem när de återvänder till Vitryssland.

Här har vi alltså ett ytterst angeläget område. Det har utskottet gett uttryck för tidigare. Den här gången har vi ännu tydligare, med anledning av utvecklingen, understrukit att utskottet anser att denna etablering av en svensk representation är mycket angelägen.

Anf. 15 LISELOTTE WÅGÖ (m) replik:

Fru talman! Jag är väldigt tacksam för att Carina Hägg delar min uppfattning i den här frågan. Jag bara beklagar att inte utskottet kunde samla sig till ett tillkännagivande den här gången. Det hade varit ytterst viktigt att vi haft ett enigt utskott bakom oss i den här frågan.

Vi får också tänka på att den här frågan är komplex ur många synvinklar. Det här är ett närområde till Ryssland, och det är viktigt att vi har en ordentlig representation just i Rysslands närområden.

Jag hoppas att den här debatten för frågan framåt ytterligare. Kanske får jag nästa år uppleva att det ligger ett anslag för representation i form

av en ambassad med en ambassadör i spetsen i Minsk. I så fall har det tagit moderaterna från 1994 till 2001 att få gehör för sina väl berättigade yrkanden i den här frågan.

Anf. 16 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Som jag har sagt tidigare delar jag Liselotte Wågös uppfattning att det här är angeläget. Vi har ju skrivit att en representation bör inrättas när omständigheterna så medger. Jag hyser gott hopp om att vi ska kunna se detta förverkligas inom en rimlig framtid. Det är ytterst angeläget.

Det som är positivt är att det finns en större medvetenhet i Sverige i dag om att vi måste ha fler och bredare kontakter med Vitryssland för att stötta den demokratiska utvecklingen.

Anf. 17 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Liselotte Wågö inledde dagens debatt med att peka på att detta är ett viktigt betänkande. Jag håller med henne om att Sveriges utrikesförvaltning och regeringens och riksdagens kontakter med andra länder är viktiga. Kanske borde det här anslaget föranleda mer debatt och diskussion än det faktiskt gör. Men vi återkommer ju till en hel del av de här frågorna i andra betänkanden från utskottet.

Miljöpartiet har ställt sig bakom regeringens budgetförslag, och därför har vi inga reservationer. Jag vill ändå passa på tillfället att säga några saker som jag tycker är viktiga i detta sammanhang.

Det jag bl.a. vill påpeka är att vi måste ha ett samband i politiken. Vi ska senare diskutera betänkandet om biståndet, vilket jag tror kommer att föranleda mer debatt och diskussion. Biståndet är väldigt avgörande för vilken politik Sverige ska bedriva utomlands. Jag har vid flera tillfällen då jag varit ute och rest lagt märke till att denna politik inte alltid hänger ihop på alla nivåer. Därför vill jag i det här sammanhanget påpeka att jag tycker att utrikesförvaltningens verksamhet ute i världen ska genomsyras av de politiska grundbudskap som vi har lagt in inte minst i biståndsbetänkandet.

Jag tycker vidare att det är viktigt att påpeka, vilket också finns med i regeringens förslag, hur viktigt det är att freds- och nedrustningsarbetet finns med i den verksamhet som bedrivs utomlands. Jag var med talmanen i Chile och var minst sagt förundrad över hur många chilenska militärer som vad inbjudna till den mottagning som ambassaden hade. Det är naturligtvis så att den aktivitet med försäljning av JAS-plan som försigår från svenskt håll också får konsekvenser för vilka man umgås med i respektive land. Jag tycker att det är viktigt att detta genomsyras av den solidaritet och de grundläggande åsikter som finns i svensk politik när det gäller internationellt samarbete.

Det är också viktigt att detta finns med i Världsbanken, WTO och på andra sådana ställen där Sverige är representerat så att man inte talar med dubbla tungor och för en politik när vi diskuterar biståndet och en annan när man agerar inom Världsbanken. Även NGO:er har kritiserat att man inte har en enhetlig hållning i de här frågorna. Jag hoppas verkligen att utrikesministern kommer att se till att politiken genomsyras av detta.

Jag vill också ta upp det som kristdemokraterna tog upp, att det var viktigt att det fanns miljöattachéer. Jag är av en annan uppfattning än

Prot. 2000/01:39
4 december

*Utrikesförvaltning
och internationell
samverkan*

kristdemokraterna i det fallet. Jag anser att alla som är utsända från svenskt håll ska kunna miljöfrågorna och ska jobba för en hållbar utveckling. Miljöattachén kan kanske inte i sin ensamma roll genomföra saker, utan hela förvaltningen ska naturligtvis genomsyras av detta, så att alla kan miljöfrågorna. Är det så att de utsända inte kan dem får UD se till att de utbildas så att det budskap som vi har fört fram i andra sammanhang, hållbar utveckling, också genomsyrar det arbete som man utför på internationellt plan.

Med det vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 18 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Jag vill faktiskt återigen ta upp de tre viktiga målen *environment, employment* och *enlargement*. Jag tycker att de är så viktiga. Jag tycker att regeringen ligger väl framme här.

Vi lyfter fram detta i vår motion och tycker att vi också ska lyfta fram den här kompetensen än bättre på ambassaderna än vad som sker i dag. Vi vet att det inte fungerar att säga att alla bör vara duktiga på en speciell sak. Det vi är ute efter här är att verkligen fokusera på det här området.

Det är mycket förvånande att Miljöpartiet, som en del av majoriteten i utskottet, avstyrker detta förslag. Att avstyrka betyder att det inte har någon relevans, att det inte är viktigt. Att som ett miljöparti göra detta kräver ett svar, Marianne Samuelsson. Vilket svar?

Anf. 19 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag har delvis redan svarat på detta. Jag tycker att det är viktigt att miljöfrågorna genomsyrar olika slags utlandsarbete som genomförs och att det naturligtvis på ambassaderna ska finnas kunskap om detta. Men jag anser också att UD måste kunna klara av det inom den ram som man har fått i budgeten och att det måste vara ett övergripande mål. Därmed förväntar jag mig att det också görs.

Anf. 20 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Man kan säga att det är bra om UD grejar detta. Men tanken är att riksdagen och vi parlamentariker ska lyfta fram frågor, försöka främja dem i vårt utskottsarbete och ge uppdrag till regeringen. Det har vi försökt att göra här. Men då har vi fått ett avstyrkande.

Tycker Miljöpartiet att miljöfrågorna inte har någon särskilt internationell prägel? Ni är motståndare till EU och dess insatser. Ni vill inte fokusera på ambassaderna. Är det anledningen till att ni ligger lågt i den här frågan?

Anf. 21 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Nej, det är inte anledningen till att vi ligger lågt i den här frågan. Det är snarare så att om utskottet skulle putta in särskilda miljöattachéer, måste vi också budgetmässigt klara av det. Det klarar vi inte i det här fallet.

Däremot anser jag att det finns en tillräcklig budget för att UD ska prioritera och på ett bra sätt ta upp och se till att man har kompetens och kunskap när det gäller miljöfrågorna. Jag är inte helt säker på att det

behöver vara särskilda miljöattachéer, utan den kunskapen och kompetensen bör man ha spritt i sin organisation så att alla klarar av detta.

Anser man däremot att det behövs en särskild person som bevakar miljöfrågorna – det har man ju i vissa länder – är det klart att man ska se till att det finns en sådan också.

Men det är inte så att vi, när vi avstyrker det här förslaget, tycker att det är oväsentligt med miljöfrågorna, vilket Holger Gustafsson försöker göra det till. Jag tror inte att en särskild miljöattaché skulle lyfta frågan extra mycket om inte vederbörande har stöd hos de övriga som finns på ambassaden. Det behövs alltså en helhetssyn på detta. Därför har vi ställt oss bakom utskottet i det här fallet.

Anf. 22 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag tror att mitt avstyrkande av reservationen hade gått fram tydligt. Däremot var uppenbarligen mitt yrkande när det gäller att utskottet ställer sig bakom betänkandet mer svävande. Därför vill jag understryka att jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 23 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill inte vända mig mot Marianne Samuelsson på något sätt. Jag begärde ordet när Marianne Samuelsson talade om vikten av helhet och att man har samma inställning när det gäller biståndsverksamhet som i andra relationer med ett land.

Jag ska ta ett annat exempel. Jag tycker alltså att vi måste kunna kritisera ledare, även om vi har stora presumtiva affärer med det landet. Det är viktigt. Exemplet gäller Sydafrika.

Jag ställde en interpellation till statsministern om aidsfrågan i Sydafrika med anledning av president Thabo Mbekis inställning till aids och till vad som orsakar sjukdomen. Hans inställning har ju lett till att man i Sydafrika inte har gjort särskilt mycket åt vare sig att förhindra spridningen eller att låta människor få mediciner.

Jag ställde interpellationen till Göran Persson därför att han, enligt vad han själv säger – och det är alldeles säkert så – har mycket goda relationer med Thabo Mbeki. Jag tycker därför att det är väldigt viktigt att han tar upp de här frågorna i sina samtal med Thabo Mbeki.

Nu svarade inte Göran Persson på den här interpellationen, utan det gjorde biståndsministern. Detta kan ju tyckas ligga inom hennes område, det gör det också, men det är faktiskt inte enbart en biståndsfråga. Det är faktiskt en säkerhetspolitisk fråga och en mycket större fråga än aidsfrågan. Jag kommer in på detta mer i nästa debatt. Jag tycker att ett statsöverhuvud, som t.ex. i Sverige, bör kunna tala klarspråk med presidenten i Sydafrika om de här frågorna, även om vi är på väg att sälja JAS till Sydafrika. Det ska inte ha med den saken att göra. Jag tycker att det är mycket viktigt att man gör det klart i de här frågorna.

Anf. 24 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag håller med Marianne Andersson om att det är oerhört viktigt att vi får en helhetssyn i hela det arbete som görs, både av biståndsministern och av statsministern, så att inte Sverige ger dubbla budskap.

Jag kan glädja Marianne Andersson med att jag på väg hem från Kenya och Moçambique också hann med en liten stund med vår Sidaansvariga i Sydafrika som just berättade att man jobbade ganska mycket med aidsfrågorna från svenskt håll där nere nu. Det kändes ändå positivt utifrån att man inte har glömt bort de viktiga frågorna för JAS-affärer och annat, som jag tycker är mindre viktigt och dessutom inte bidrar till det grundläggande målet fred och nedrustning som ändå finns med i betänkandena.

Anf. 25 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag känner till att man jobbar väldigt mycket. Jag har också varit nere i Sydafrika och tittat närmare på aidsprojektet. Där var man synnerligen upprörd över presidentens inställning till de här frågorna. Det var naturligtvis människor på svenska ambassaden, så ingen skugga över dem på något sätt.

Det jag menar är just att det är viktigt med ledarskap, att ledarna i länder faktiskt talar ut om sådana här oerhört viktiga säkerhetspolitiska och hälsopolitiska frågor och över huvud taget om frågor som har med hela överlevnaden att göra.

Anf. 26 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag har ingen annan uppfattning än Marianne Andersson i detta att det vore viktigt att man från svensk sida och inte minst från regeringens sida faktiskt poängterar det som vi från riksdagen har sagt vara viktiga och prioriterade frågor och att man inte viker undan därför att ledarna i det landet inte vill. Det är väl det som är helheten som måste genomsyra hela utrikesförvaltningen, så att vi faktiskt kan se att det stämmer med den politik som vi har bestämt i riksdagen ska gälla på de här områdena.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 december.)

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU2
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (prop. 2000/01:1 delvis).

Anf. 27 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Låt mig uttrycka min glädje över att biståndsministern är med oss under den här debatten så att vi får möjlighet att få en rad viktiga klarlägganden från henne i samband med att vi går igenom förslaget till budget.

Biståndet är ett oerhört viktigt område. Fortfarande är det 1,2 miljarder människor som svälter i den här världen. Denna siffra är till numerären exakt likadan som den var när vi började med biståndet. Procentuellt har den minskat något.

Den här debatten är naturligtvis lite hämmad av att det pågår en mycket intensiv utredning i form av GLOBKOM som ska försöka att ta fram en ny politik. Vi vet ännu inte hur den utredningen kommer att landa. Därför får vi i dag redovisa våra allmänna synpunkter på biståndet.

Jag tror att man ska vara realist och konstatera att vi har lämnat bistånd till Afrika i 40 år och egentligen inte nått något anmärkningsvärt resultat där. Samtidigt har vi lämnat bistånd till Stillahavsasien. Situationen i Ghana och i Sydkorea var densamma för 30 år sedan. Sydkorea har lyckats gå från absolut fattigdom till relativt välstånd på en enda generation. Detta visar att det går att klara av.

Vad som var typiskt för Koreas insats för att utrota fattigdomen var till att börja med att man lyckades åstadkomma en nationell samling där alla krafter mobiliserades för en och samma sak, nämligen att lyfta landets situation och öka välfärden i landet. Man satsade stenhårt på utbildning. Inte minst bestämde man sig för att ha lika många utbildade akademiker som det finns i västvärldens länder, och man har också lyckats med det. Det har varit en viktig kraft för att få i gång alla de verksamheter som man har klarat av.

Det finns andra exempel. I Taiwan har man också gått från absolut fattigdom till relativt välstånd.

Man har också lyckats via bra, välutbildade ledare och via privatiseringar.

Vi kan se hur andra länder försöker att lära av framgångarna i Stillahavsasien. Latinamerika har ju just genom att försöka kopiera Stillahavsasien – från att ha varit en drivande mina för internationell ekonomi – nu blivit något av en magnet för internationellt kapital. Det går lite upp och ned, men det går alldeles klart i rätt riktning. Även Sydostasien börjar ta upp idéerna från Stillahavsasien.

Detta visar att möjligheterna finns, men i Afrika händer det dessvärre ingenting, så det är där som vi måste koncentrera våra insatser. Vi måste lyckas komma till rätta med situationen i Afrika.

Vad är det som är orsaken till situationen i Afrika? I stor utsträckning är det vanstyre och korruption. En annan bidragande orsak är att det finns ett antal makthavare – en del fungerar som diktatorer – som bara har att välja mellan att sitta kvar eller hamna i fängelse. Det finns inget land som tar emot dem längre. Detta är ett problem som jag inte har någon lösning på, men som är förödande för Afrika och som förstärks av en bristande parlamentarisk kontroll över regeringarna där.

Det andra problemet är hiv/aids. Det finns alltså ca 30 miljoner människor som är smittade – siffrorna varierar lite, säkerhetsgraden är alltid tveksam. Men det är en förfärligt massa barn i Afrika som kommer att växa upp utan föräldrar. Stora delen av den yrkesverksamma generationen faller bort. I vissa länder förnekar man närmast problemet. Här har vi någonting framför oss som vi har svårt att fatta bredden av när det gäller effekterna av hiv/aids inom en tioårsperiod i stora delar av Afrika, söder om Sahara.

Sedan har Afrika också sin historia. Man har drabbats av en rad konflikter. Man råkade ut för slavhandeln, där också Sverige var med och försökte stoppa den, även om vi inte var så framgångsrika som vi hade hoppats. Man har dessutom varit utsatt för kolonialismen, socialismen och planekonomin. Utgångsläget var alltså inte så bra.

Vi har naturligtvis ett viktigt ansvar att hjälpa dessa länder att utrota deras fattigdom. Det är det enda som är gemensamt för alla dessa länder. Men alla länder i Afrika har inte varit kolonier, t.ex. Liberia har inte varit det. Det är fattigdomen som är gemensam och den måste vi hjälpa dem med snabbt och effektivt.

Biståndet ska vara oljan i motorn, inte bensinen i tanken. Det är viktigt att definiera vad som menas med fattigdom, inte i form av någon allmänt luddig rättighetskatalog utan i form av en definition som är mätbar så att man kan följa upp att man arbetar i rätt riktning.

För min del är de viktigaste kriterierna för fattigdom att svälta, att ha mindre än en dollar om dagen, att leva i ett land som för krig eller där krig förs, att sakna basal utbildning – det gäller främst flickor – samt att inte ha basal hälsovård. Det är dessa faktorer som måste komma i främsta rummet. Många länder i Afrika har inte ens nått dit.

Det behövs en strategi för hur vi ska komma till rätta med problemen och den måste kunna översättas i målsättningar som är mätbara. Organisationen som ska hantera det hela måste anpassas till denna målsättning. Det dagliga arbetet måste bli en del i den målsättningen. För vår del är det fattigdomsutrotning som är det övergripande. Jag tror att GLOBKOM kommer fram till några formuleringar som i alla fall blir ganska lika denna målsättning.

Det är naturligtvis viktigt att omforma Sida. I det sammanhanget måste Sida utvecklas i miljön. Jag tror att det är väldigt svårt att planera arbetet i Afrika på Sveavägen. Utvecklingsavdelningen – och jag menar nu inte ledningen – måste nog flyttas till Afrika. Man måste verka i den miljön där man ska nå resultat. Om man gör som man alltid har gjort går det som det alltid har gått, och det är just det som är så oroande. Det finns anledning att tänka om på ett betydande sätt här.

Sedan bör man kraftsamla och satsa på några länder. Sida gör allt överallt. Sida finns i över hundra länder. Dessutom bör man lägga kraft på insatser i områden där vi har en speciell kompetens att bidra med.

Det är också viktigt att veta när man börjar och när biståndsprojekten slutar. All erfarenhet och forskning visar att dåligt bistånd inte blir bättre av att man håller på länge. Bra bistånd blir färdigt inom föreskriven tid. Det är väldigt viktigt att veta hur länge projekten ska pågå och när de ska tas över av länderna själva. Det gör alltid ont att sluta både för biståndsgivaren och för mottagaren.

De enskilda organisationerna spelar en väldigt viktig roll. De stora ideella organisationerna är Röda korset, Rädda Barnen, Forum syd, Lutherhjälpen och Diakonia. Dessa organisationer är väl etablerade på plats. De har alla viktiga kontakter, informationskanaler och inte minst stöttar de upp biståndsviljan här hemma i Sverige. Detta tror jag är någonting som vi ska bygga väldigt mycket på och framför allt utnyttja i de länder som har en utvecklingsfientlig regering.

Sedan finns det i denna biståndsindustri också tusentals små olika NGO:er som ska betala anställda och pensioner och som har fasta kostnader. Det finns också en del som är mindre seriösa, så jag ska visst inte säga att de är en lösning i alla situationer. Men jag tror att väldigt mycket kan kanaliseras via de stora väletablerade enskilda organisationerna.

Vi är realisterna. Vi är optimister när det gäller Asien, och vi är optimister när det gäller Latinamerika. Men vi är pessimister när det gäller Afrika så länge vi inte omformulerar våra insatser där.

Jag tror att det är oerhört viktigt att prioritera Afrika. Vi tror att det går att komma långt här, därför att det finns en omfattande forskning och GLOBKOM har möjlighet att få in mycket av den information som finns.

Det viktigaste vi kan göra för u-världen är naturligtvis att införa frihandel. Marknadsekonomin och marknadstillträdet är nyckeln, därför att deras handel är mycket större än det bistånd de får. Handeln kan dessutom utvecklas, medan biståndet ju ändå på sikt är avsett att avvecklas när vi har nått målen.

Det gäller att hålla efter dolda handelshinder, som det finns massor av inom den europeiska unionen. Sverige har här en viktig uppgift att se till att de dolda handelshindren hålls borta.

Jag tror att man ska koncentrera sig på Afrika, som jag har sagt, och på vissa andra länder, och då länder med bra ledning. Där tror jag att man ska dra in länder som har klarat språnget – Sydkorea, Taiwan eller andra – som deltagare i trepartsprojekt där nere så att de får en kompetensuppbyggnad som upplevs som realistisk.

Det är viktigt att skapa framgångar och förebilder. När man går in på detta vis är det väldigt viktigt att se till att klara skuldavskrivningarna, så att länderna inte får bära på bördan från tidigare regimer som har skadat landet genom stora skuldbördor.

Vad man ska satsa på, menar vi, är tillväxt. Det handlar då väldigt mycket om jordreformer och småföretag. Vidare ska man satsa på kompetensutveckling, och då tänker jag på marknadsekonomin institutioner och mänskliga rättigheter. Där finns det all anledning att ge en honnör till Margareta af Ugglas, som så envist drev denna fråga i motvind i kammaren och som utrikesminister drev igenom detta till att nu vara en av de viktigaste frågorna i det svenska biståndet, nämligen demokratiutveckling, transparens och uppföljning.

Jag tror också att vi ska börja titta på möjligheterna att hjälpa till att bygga upp även högskoleväsendet bättre än vad vi har gjort hittills.

När det gäller skuldavskrivningar finns också möjligheten, om man är osäker på utvecklingen, att ge ränte- och amorteringsfrihet för lånen under en testperiod och därigenom åstadkomma samma situation som om vi hade avskrivit skulderna direkt.

Jag tror också att man ska stödja den utveckling av OAU som nu är på väg mot att skapa en afrikansk union. Det skulle kunna vara en väg att på samma sätt som i Europa få fram ett organ där man kan mötas och diskutera de allvarliga frågorna.

Utöver att vi från vår sida satsar på detta i samarbetet och partnerskapet tror jag också att vi ska kräva vissa saker av våra samarbetsländer, våra partnerländer. Vi ska kräva fred – att man inte för anfallskrig. Vi ska kräva basal utbildning för alla flickor och basal hälsovård. Detta är nämligen inte särskilt dyra ting att åstadkomma. Vi ska också kräva en klar utveckling mot både demokrati och rättsstat, och vi ska kräva korruptionsbekämpning. I det här sammanhanget ska vi också vara noggranna med att vara ett föredöme olika former av upphandlingar, eftersom det är just där korruptionen är den stora faran.

Jag tror att man ska ha ett äkta partnerskap. Man ska ha avtal om mål och åtgärder. När det gäller Sveriges insatser, även om det ofta är insatser på kulturområdet som blir aktuella, ska vi kräva uppföljning och resultat.

Om man ser på utvecklingen av biståndet fann man att det började att komma ikapp. Sedan fann man att en del blev rika. Då gick man över till fördelningsinsatsen. Jag håller med om att det är alldeles fel att några blir superrika i de här länderna, men skapar man en medelklass bidrar denna medelklass mycket aktivt till att det uppstår en demokrati.

Vi gick över till partnerskap, och nu är vi på väg in i fattigdomsbekämpningen, vilket vi var först att tala om i denna kammare.

Jag tror att alla dessa fyra punkter är viktiga att ha med sig hela tiden. De behövs för att biståndet ska bli bra.

Vi ska alltså vara klara och tydliga. Vi ska utrota fattigdomen. Vi ska satsa på utbildning, hälsa, tillväxt och god ledning. Då kan vi inom 30 år ha nått målet att fattigdomen är utrotad i nästan alla länder i världen.

Det finns all anledning till optimism. Fattigdomen kan utrotas. Den ska utrotas. Jag hoppas att GLOBKOM, som ju Folkpartiet och Moderaterna krävde i många år och som nu är tillsatt, snabbt kommer fram med ett väl genomarbetat resultat.

Anf. 28 LARS OHLY (v):

Fru talman! Alltfler svenskar vill att Sverige ska satsa mer pengar på bistånd till tredje världen. Enligt en Sifo-undersökning 1999 ville hela 87 % av svenskarna öka biståndet. Det var dessutom en ökning med sju procentenheter jämfört med 1998.

Neddragningarna av det svenska biståndet skedde när Sverige befann sig i ekonomisk kris, med ett svårt statsfinansiellt läge. Nu har de ekonomiska kurvorna vänt uppåt. De närmaste åren finns de statsfinansiella förutsättningarna för att återställa enprocentsmålet.

Detta anser också en majoritet i utrikesutskottet. I betänkandet skriver vi: "Utskottet menar att det svenska biståndet skall nå en procent av BNI och att i takt med ökat statsfinansiellt utrymme bör stegen mot enprocentsmålet påskyndas. Ambitionen är att målet skall nås så snart som möjligt, helst inom fem år."

1992 inleddes flera svarta år för den svenska biståndspolitik. I en s.k. krisöverenskommelse mellan Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Socialdemokraterna sänktes biståndet i ett slag med 1,5 miljarder kronor eller 0,1 % av bruttonationalinkomsten. Biståndet var då nere på 0,93 % av BNI. Flera partier, däribland Socialdemokraterna, underströk att neddragningen skulle ses som tillfällig.

Våren 1995 beslutade socialdemokrater och moderater i riksdagen att biståndet skulle frysas, vilket innebar att biståndet motsvarade 0,87 % av bruttonationalinkomsten 1996. Och 1996 beslutade regeringen med stöd av Centerpartiet att biståndet skulle vara 0,7 % av bruttonationalinkomsten för de kommande två åren.

Synen på biståndet som en konjunkturregulator har funnits hos alla partier i Sveriges riksdag, utom hos Vänsterpartiet och Miljöpartiet. När man har sänkt biståndet på grund av vikande konjunkturer har man också förlorat proportionerna. Jämförelsevis har ju våra problem varit sådana

som de fattigaste människorna i större delen av världen skulle önska sig att ha.

I de budgetförhandlingar som skett sedan valet 1998 – då Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet formade en majoritet i riksdagen – har Vänsterpartiet misslyckats med att nå framgång med våra krav på en snabb återgång till enprocentsmålet. Ett misslyckande är ett misslyckande och ska inte kallas för något annat. Men det innebär inte att Vänsterpartiet har ändrat uppfattning. Utrikesutskottets bestämda uppfattning, som den uttrycks i betänkandet, gör att vi nu ser mer hoppfullt på möjligheterna att åter uppfylla vårt åtagande att minst 1 % av bruttonationalinkomsten ska gå till bistånd.

Fru talman! Man kan fråga sig varför ett högt svenskt bistånd är ett prioriterat mål för Vänsterpartiet. Delvis handlar det om ett synsätt som utgår från att den rika världens överflöd har erövrats på fattiga människors bekostnad. Ett högt bistånd handlar alltså inte om välgörenhet eller tycka-synd-om-mentalitet. För oss är fattigdomen och överflödet två sidor av samma mynt.

Det kortsiktiga lönsamhetstänkandet hos storföretag, med stöd av dessa företags regeringar, Valutafonden, Världshandelsorganisationen och Världsbanken, leder till att förtrycket och utsugningen av människor förstärks. Dessutom leder orättvisor och fattigdom till konflikter, krig och ohållbart utnyttjande av jordens resurser.

Trots explosionen i den globala tillväxten har antalet fattiga i världen inte minskat. Det finns ingen naturlag eller av högre makter bestämd ordning som gör det omöjligt att bekämpa fattigdomen. Tvärtom: Det går att göra något åt fattigdomen i världen både på kort och lång sikt. Biståndet är ett sätt. Genom stöd till människor som arbetar för demokrati och respekt för mänskliga rättigheter, inklusive barnens rättigheter, kan vi förebygga fattigdom, krig och konflikter.

Människor i områden där krig är vanliga, eller som drabbats av stora naturkatastrofer, har rätt att ställa krav på oss. Det gäller t.ex. människor i Angola, Burma, Eritrea, Honduras, Kongo, Moçambique, Nicaragua, Sudan, Venezuela och många andra länder. Men biståndet är inte det enda sättet att bekämpa fattigdom och orättvisor. Det kanske inte ens är det viktigaste och mest verkningsfulla sättet. Om vi på sikt ska kunna bryta fattiga länders underordning och beroende av den rika världens välvilja krävs mycket mer än ett högt bistånd.

Enligt en undersökning från FN:s kommitté för handel och utveckling, UNCTAD, är värdet av de rika ländernas handelshinder gentemot tredje världen 14 gånger så stort som värdet av det bistånd som den rika världen ger. Krasst uttryckt tar vi i den rikare delen av världen 14 gånger mer från u-länderna än vad vi ger. Därför krävs mer än bistånd, och också en vidare målsättning för biståndspolitik än fattigdomsbekämpning, som i dag är ett överordnat mål.

Vi måste sätta målsättningen högre och sträva efter att den fattiga världens underordning bryts. Detta är ett oerhört radikalt krav i en värld som domineras av stora multinationella företags ekonomiska intressen. Stannar vi i den rika delen av världen vid att uppfatta fattigdomsbekämpning som ett begrepp frikopplat från frågan om makt och maktfördelning mellan länder, klasser och kön, då kommer vi att vara prisgivna åt den paternalism som var så typisk för kolonialismen och imperialismen. Om

vi begränsar oss till en snäv tolkning av begreppet fattigdomsbekämpning har vi inte kommit mycket längre än de missionärer som predikade kristendom alltmedan Cecil Rhodes berövade södra Afrika dess rikedomar.

Rättvisa handelsvillkor, investeringar, tullar och skatter kan innebära mer för att utjämna skillnader mellan fattiga och rika än vad biståndspolitikens ensam någonsin kan. Det grundläggande felet är nämligen inte att biståndet är för litet. Det grundläggande felet är att biståndet över huvud taget behövs. Den långsiktiga målsättningen är därför inte 1 % eller 2 % av bruttonationalinkomsten till bistånd utan 0 %. Den riktigt långsiktiga målsättningen är att bryta tredje världens underordning så att bistånd blir onödigt.

Den svenska biståndspolitikens måste därför samordnas med andra politikområden. Vi måste inse att det i längden inte är möjligt att bygga ett svenskt välstånd på frånvaro av mänskliga rättigheter och på miljöutnyttjande i andra länder. Inte heller kan vi nöja oss med att stå för demokratiska friheter och fackliga rättigheter här hemma samtidigt som en del av vårt välstånd byggs på att andra förvägras samma fri- och rättigheter.

Fru talman! Jag skulle vilja att ledamöterna funderade lite över vem som har sagt följande: ”Den globalisering vi har är orättvis, skapar klyftor och marginalisering och förvärrar för sårbara grupper och för de minst utvecklade länderna”.

Om man skulle tro Alf Svensson och andra som har valt att ställa sig på storföretagens och den nyliberala världsordningens sida borde ju det här citatet tillskrivas någon vänsterextremist eller en huligan med gatsten i hand. I ett ovanligt obalanserat inlägg på Dagens Nyheters debattsida den 26 september bortsåg Alf Svensson helt från den komplexitet som omgärdar den s.k. globaliseringen. Vi som varnar för globaliseringens konsekvenser utmålades som frihandelsmotståndare och som en fara för demokratin. Det är djupt ohederligt att förfara på det sättet.

Inom FN diskuteras globaliseringen på ett mer seriöst och kritiskt sätt. Diskussionen handlar om Internationella valutafonden IMF, om Världsbanken och om Världshandelsorganisationen WTO. Den handlar om deras roller i världspolitik. Diskussionen är spännande och levande, och den förtjänar inte att reduceras till en slagordsmässig matris där man antingen är för eller emot frihandel.

Flera FN-organ uttrycker i dag stark kritik mot den nya patentlagstiftningen inom WTO. Det är en lagstiftning som tvingar alla länder att anta en strikt patentlagstiftning om genetiska resurser som växter och mikroorganismer. Man varnar för konflikter både i förhållande till mänskliga rättigheter och i förhållande till konventionen om biologisk mångfald. Innebär det att dessa FN-institutioner är en del av de missnöjesprofitörer, politiska huliganer och opportunisterna som Alf Svensson ville beteckna alla s.k. globaliseringsmotståndare som? Nej, självklart inte.

Det pågår en bred, nyanserad, saklig och dessutom i stor utsträckning kritisk debatt om den s.k. globaliseringen. Diskussionen förs i olika FN-organ, bland regeringar både i nord och i syd, bland folkrörelser, kyrkor och inte minst bland forskare runtom i världen. Gemensamt för den här världsomspännande diskussionen är en grundläggande oro för globaliseringens negativa effekter. Vi ser också att ramverket för den ekono-

miska globaliseringen ofta utgör ett obalanserat stöd för de rika länderna och framför allt för de transnationella företagen.

Om man med trovärdighet ska arbeta för en rättvis och ekologiskt hållbar utveckling i världen måste man ta den här diskussionen på allvar. Även om vi kan se att miljontals människor har lyfts ut ur fattigdom i delar av världen de senaste årtiondena ser vi samtidigt att antalet fattiga människor inte minskar. Lika väl som vi kan se nya positiva åtaganden från världssamfundet, t.ex. i form av nya FN-konventioner eller HIPC-initiativet om skuldavskrivning för de fattigaste och mest skuldsatta länderna, återstår ännu oerhört mycket att göra.

Växande klyftor mellan fattiga och rika och växande miljöförstöring i världen måste mötas med en internationalism som inte tar sin utgångspunkt i ett ryggradsmässigt försvar för odemokratiska internationella organisationer som arbetar för att värna storföretagens intressen. Det är osmakligt att försöka undvika debatt genom att insinuera att alla som är för en kritisk debatt omkring den nuvarande globaliseringens effekter eller ramverk skulle vara främlingsfientliga eller att de skulle vilja ”bestämma vilken mat vi ska få äta och vilka filmer vi ska få se” som det stod i Alf Svenssons artikel.

Citatet som jag bad ledamöterna fundera över om att den globalisering vi har är orättvis, skapar klyftor och marginalisering och förvärrar för sårbara grupper och för de minst utvecklade länderna kommer från Mary Robinson, FN:s människorättskommisarie.

Fru talman! Den europeiska unionen är en stor bromskloss mot alla strävanden efter en rättvis världshandel. På område efter område visar sig EU i praktiken verka för ett bevarande av den nuvarande ojämlika fördelningen av makt, förmögenheter och inkomster. För unionen är det alltid viktigare att värna sin egen produktion än att stå för principer om frihandel i praktiken. EU:s eget bistånd är dessutom ett sorgebarn. Korruption, tveksamma projekt och märkliga prioriteringar har lett till att EU-biståndet hamnat i vanrykte.

Som regeringens proposition så riktigt påpekar måste en svensk målsättning vara att komma till rätta med de allvarliga bristerna i EU:s bistånd. Sverige bör till varje pris förhindra att EU:s byråkrati och gemensamma budget ökar innan de allvarliga bristerna i planering, genomförande och utvärdering av biståndsinsatser har åtgärdats.

Fru talman! Vem lyssnar på de fattiga? Vem lyssnar på dem som i det tysta arbetar för demokrati och respekt för mänskliga rättigheter? Vem lyssnar på dem som arbetar för en rättvis världshandel och utrotande av fattigdomen? De är ju inte på långa vägar så starka som de lobbygrupper som demonstrerar för sänkt fastighetsskatt. Men vilka är det viktigast att vi lyssnar på? Och vilka intressen borde Sveriges riksdag värna?

För ett parti, Moderata samlingspartiet, är svaret självklart. Som enda parti i Sveriges riksdag anser man att enprocentsmålet ska överges. Som enda parti i Sveriges riksdag ställer man effektivitet i biståndet i motsättning till högre biståndsnivåer. Moderata samlingspartiet är i dag större än de tre övriga borgerliga partierna tillsammans. För den som vill värna och utveckla svensk biståndsverksamhet är det uppenbart att det finns skäl att oroa sig för vad som skulle kunna hända om olyckan var framme och en borgerlig regering skulle bildas efter valet 2002.

Fru talman! Vänsterpartiet står bakom två reservationer till dagens betänkande. Den första behandlar särskilda katastrofinsatser. Det är oerhört viktigt att bygga upp internationella system för tidig varning inför sådana katastrofer. Därför föreslår Vänsterpartiet att vi bygger upp en fond för katastrofbistånd som dessutom innebär att katastrofbiståndet inte inkräktar på Sveriges övriga bistånd, vilket är fallet i dag. Dessutom vet vi att fattigdomen i världen inte enbart är en fråga om fördelning mellan fattiga och rika i allmänhet. Det finns dessutom en mycket stark könspekt på fattigdomen.

Vänsterpartiets nästa reservation handlar just om detta, att vi måste skaffa oss kunskaper om genusperspektivet, könsperspektivet, på fattigdomen i världen. Alla hittillsvarande samhällen har delat upp medborgarna i fattiga och rika, mäktiga och maktlösa. Men den maktstruktur som alltid har funnits vid sidan av dessa, nämligen den könsbestämda maktstrukturen, har sällan diskuterats. Därför föreslår Vänsterpartiet att ett institut för globala genusstudier ska bildas. Och förutom det uppenbara att kartlägga och bekämpa s.k. hedersmord, könsstympning och könshandel skulle ett sådant institut också kunna fungera genom att bygga upp forskningssamarbete och fungera som en svensk bas för konsultuppdrag för Sida.

Jag yrkar därför bifall till reservationerna 7 och 18.

Anf. 29 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Det är bra att Lars Ohly tar upp diskussionen om att vi behöver analys och forskning och dra nytta av de erfarenheter som vi har gjort. Och det är precis vad vi har sagt hela tiden. Man ska komma ihåg att Carl Bildt på två år ökade biståndet till 1 %. Lars Ohly tänker på fem år öka det till 1 %.

Vad vi kräver är att vi får ett bistånd som är fattigdomsinriktat, inriktat på de länder där fattigdomen är störst. Katastrofbiståndet är någonting som vi är skyldiga att ge i alla situationer. Där finns inga som helst skillnader partierna emellan. Vad vi kräver är just samma sak. Resultatet ska vara att fattigdomen ska utrotas. Vi ska inte ha en tredje klassens nationer med fattiga människor. Och för detta krävs faktiskt att man utnyttjar forskningsresultat för att nå fram till effektivitet i detta. Zambia skulle ha varit ett välmående land i dag om allt det bistånd som har gått till det landet hade kunnat användas på ett annat och effektivare sätt, exempelvis. Och det är synd att det är på det viset, och det är viktigt att vi lär av erfarenheterna.

Anf. 30 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Moderata samlingspartiet är det enda parti i Sveriges riksdag som inte ställer upp på det biståndsmål som alla övriga partier anser är rimligt. Jag skulle vilja fråga Bertil Persson, eftersom han så entydigt förtiger detta faktum: Vad är en rimlig biståndsnivå i dagens läge? Vad tycker Bertil Persson och Moderata samlingspartiet är rimligt att ett rikt land som Sverige ger i bistånd i en situation när, precis som Bertil Persson så riktigt har visat i sitt anförande, hundratals miljoner människor lever i fattigdom och förtryck? Vad är rimligt för Sverige att ställa upp med i bistånd av den rikedom som vi i Sverige har på andra länders bekostnad?

Anf. 31 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag menar att vad målet är och ska vara är att utrota fattigdomen i världen. Det är inte en fråga om att få utbetalningar, ett checkbistånd, som är si eller så stora. Målsättningen måste efter 40 års misslyckanden i Afrika att utrota fattigdomen förändras från att bara handla om utbetalningsmål. Det är det som vi hoppas att GLOBKOM ska kunna föra vidare. Vi har satsat våra anslag – de är mindre än regeringens i årets budget, de var större när vi själva kunde styra hur de skulle användas – på projekt som vi anser viktiga och angelägna just för att nå resultat i Afrika och resultat i form av fattigdomsbekämpning.

Sedan vill jag varna Lars Ohly för en sak. Det finns en väldig kritik mot Världsbanken och IMF, och de är förvisso inga hjältar, men det finns också i Afrika en tendens att skylla alla obehagliga beslut som måste fattas för att få i gång tillväxt och utveckling på att man har påtvingats dem av IMF och Världsbanken, på precis samma sätt som vi har lidit av sjukan här i Sverige att skylla alla obehagliga beslut som måste fattas på EU. Och man måste vara uppmärksam på vad som är viktigt och reellt i dessa diskussioner.

Anf. 32 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! I det sistnämnda är det väl föga förvånande att Vänsterpartiet och Moderata samlingspartiet har olika analyser av de problem som har förorsakats av de internationella institutionernas nyliberala politik.

I det förstnämnda skulle man kunna tolka Bertil Persson som att fattigdomen nu inte är så allvarlig, eftersom Bertil Persson, trots att han inte ville svara på min fråga, uppenbart står för en lägre målsättning än samtliga andra partier i Sveriges riksdag när det gäller biståndet i förhållande till bruttonationalinkomsten, eller också anser Bertil Persson att det finns viktigare saker att satsa pengarna på, t.ex. en sänkning av fastighetsskatten eller någonting annat.

Slutligen, fru talman, vill jag välkomna att Bertil Persson säger att han och Moderata samlingspartiet anser att katastrofer inte ska bekostas inom ordinarie biståndsramar. Då finns det en alldeles utmärkt möjlighet för Bertil Persson och andra moderater att rösta på reservation 7.

Anf. 33 JAN ERIK ÅGREN (kd):

Fru talman! Jag har kanske en lite annorlunda inledning på en sådan här debatt.

I går var det första advent som ju inleder det nya kyrkoåret. Jag hade glädjen att kunna vara med på adventsgudstjänsten i min hemkyrka i Ramsele, en gudstjänst med mycket ljus och glädje.

Alldeles framför mig där jag satt i korsgången står en ljusbärare som är utformad som en jordglob med ett stort ljus i mitten, ett Jesusljus kanske man skulle kunna säga. Det är en ljusbärare där man tänder ett ljus för någon som man vill minnas eller särskilt tänker på. Där bredvid står också Jesusorden: Jag är världens ljus. Denna ljusbärare var alldeles full med tända ljus, ljus som täckte hela jorden. Och bredvid den var det en sparbössa. Och den gåva som man ger för sitt ljus går till missionen för dess arbete att sprida ljus till behövande i andra länder.

Det var ju faktiskt genom missionen som vi började med det som vi i dag kallar för bistånd, för att sprida ljus i det mörker som många levde och lever i i fattiga länder. Det handlar om människosyn och om vilja att ta ansvar för andra.

I vårt land finns det glädjande nog en stark vilja att hjälpa människor i andra länder. Flera kyrkor och samfund har varit med genom sina missionsorganisationer och tagit ansvar ända sedan 1800-talet. Inte minst inom sjuk- och hälsovårdsområdet men också inom utbildningssektorn har detta betytt väldigt mycket.

Hundratusentals människor har varit, och är, med i frivilligt missionsarbete eller i ideellt arbete i någon annan sorts frivilligorganisation. De som har gjort och som gör det är värda all respekt och ett stort tack. De har varit, och är, vägvisare på solidaritetsvägen, till hjälp för de svaga i vad vi kallar för tredje världen och deras gåvomedel har använts väl.

Numera ger vi tillsammans vårt stora stöd via statsbudgeten. Vi ger mer än man gör i de flesta andra länder och det är bra men det räcker ändå inte. Behoven är oerhört stora.

Fru talman! I dag debatterar vi utrikesutskottets betänkande nr 2 som handlar om internationellt bistånd. Det handlar om att visa solidaritet med de verkligt svaga. Tyvärr verkar socialdemokraterna ha prioriterat ned biståndsfrågan till att också vara en budgetregleringspost. Men biståndet är enligt vår mening alldeles för viktigt för att få vara det.

Det är faktiskt så att Sverige i många år har haft en hög biståndsprofil och framstått som ett föredöme för andra länder. År 1968 fastlades av en enig riksdag att det svenska biståndet skulle uppgå till 1 % av vårt lands bruttonationalprodukt. Det är beklagligt att detta mål har uppnåtts bara två gånger sedan dess. De gånger som det uppnåtts har det varit under icke-socialistiska regeringar, senast när Alf Svensson var biståndsminister. Då nåddes rekordnivån 1,03 %.

Den nuvarande socialdemokratiska regeringens biståndspolitik – som för övrigt utarbetats i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, vilka tidigare kritiserat regeringen för att inte uppnå enprocentsmålet – innebar att utbetalningar för biståndet år 1999 knappt översteg ”skammens gräns”, 0,7 % av BNI.

Lars Ohly kritiserade i sitt anförande Alf Svensson i ett, som jag ser det, osakligt angrepp. Det var flera punkter i det. Men institutioner måste väl ha rätt att samlas i demokratisk ordning för att diskutera viktiga frågor. Det är kärnpunkten i det som Alf Svensson sagt i en artikel. Ingen har satsat så mycket på de utsatta som han som MR- och biståndsminister gjorde; detta är ett faktum.

Att tvingas sänka biståndet i en krissituation är en sak men att i en god ekonomi inte ställa tydliga krav på en höjning är inte speciellt trovärdigt. Vi har en tydlig plan, en femårsplan, för att uppnå enprocentsmålet. Varför stöder inte Vänsterpartiet en tydlig plan för återupprättandet av enprocentsmålet?

Regeringen skriver i årets budgetproposition att ambitionen är att uppnå enprocentsmålet när de statsfinansiella förutsättningarna för detta föreligger. Var finns stödpartierna i den frågan?

Regeringen poängterar ofta att det går bra för Sverige och att den svenska ekonomin är god. Visserligen ökar regeringen biståndet något.

Kristdemokraterna vill dock gå längre för att möta de enorma behoven. Ytterst handlar bistånd om vilken människosyn man har.

Den globala kampen mot fattigdomen via utvecklingssamarbete måste också i fortsättningen inta en självklar och central plats i den svenska statsbudgeten. Genom ett generöst bistånd kan Sverige vara ett föredöme för andra länder och därigenom ge förutsättningar för att resurser skapas som innebär att antalet fattiga minskar.

Kristdemokraternas strävan och målsättning är att Sverige återtar platsen som en av världens främsta biståndsgivare. För att uppnå detta bör, som jag tidigare var inne på, en femårsplan inriktad på enprocentsnivån upprättas. Som riktvärden bör, enligt vår motion, biståndsnivån för år 2002 uppgå till 0,78 % av BNI. För år 2003 bör nivån ligga på 0,90 %.

Fru talman! En av de viktigaste frågorna är skuldavskrivningarna. De frågorna har på ett förtjänstfullt sätt lyfts fram av kampanjen Jubel 2000. Vi kristdemokrater är också djupt engagerade i skuldavskrivningsfrågorna och anser att Sverige borde ta ett större globalt ansvar. Vi anslår därför 350 miljoner kronor mer än regeringen till skuldavskrivningar för de fattigaste länderna nästa år.

Ett återupprättande av enprocentsnivån för biståndet förutsätter att svenska folket upplever att det är effektivt och trovärdigt. För att det ska kunna bli och vara så krävs det enligt vår mening även en oberoende utvärdering av hur biståndet används. Det tror vi skulle öka engagemanget och förankringen hos svenska medborgare när det gäller biståndsverksamheten.

Självklart ska Sida göra en utvärdering för eget bruk men det är också viktigt med en självständig och oberoende utvärdering. Eftersom regeringen och dess stödpartier av någon för oss obegriplig anledning säger nej till en sådan utvärdering har vi i denna fråga en reservation som jag vill yrka bifall till. Det gäller reservation nr 19 som också Moderaterna, Centern och Folkpartiet stöder.

I ett av våra yrkanden lyfter vi fram den katastrof som spridningen av hiv eller aids utgör. Människorna i de fattigaste länderna drabbas hårdast. Vi kräver en klar strategi för att hindra spridningen av hiv eller aids. Utskottet har valt att besvara vårt yrkande på den punkten. Vi kommer naturligtvis att noga följa frågan och se vad som händer.

Vi har ett ganska omfattande betänkande att diskutera men jag har valt att lyfta fram bara några av de frågor som vi kristdemokrater anser vara viktiga för framtidens bistånd.

Som ung kristdemokrat, och med i ledningen för vårt ungdomsförbund KDU, var jag med och skrev det första biståndspolitiska programmet. Jag hade som förpliktande rubrik *Världens nöd – vårt ansvar*. Så tror jag att många fortfarande känner. Vi vill vara med och ta vårt ansvar.

Fru talman! Naturligtvis står vi kristdemokrater bakom samtliga reservationer men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna nr 4 och 19.

Anf. 34 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Jan Erik Ågren säger att jag har gått till osakligt angrepp på Alf Svensson. Men vad jag gjorde var att jag citerade ur den artikel i Dagens Nyheter den 26 september som Alf Svensson står bakom och där det talas om att kritikerna av den nuvarande globaliseringen är missnö-

jesprofitörer, politiska huliganer och opportunisterna och främlingsfientliga och att de vill bestämma vilken mat vi ska få äta eller vilka filmer vi ska se. Dessutom utmålas de som frihandelsmotståndare. Kammaren kan själv avgöra vem i den debatten som är osaklig.

Jan Erik Ågren säger också att han nu inte anser att bistånd ska användas som budgetregleringspost i dåliga tider. Det är en förändrad hållning jämfört med 1992 som vi välkomnar. Då finns det kanske inte så många partier kvar i Sveriges riksdag som anser att man bör sänka biståndet i dåliga tider.

Jan Erik Ågren frågade också varför Vänsterpartiet inte står bakom en plan för en tydlig återgång till enprocentsmålet. Vi förhandlar med regeringen. Vi har hittills misslyckats med att nå framgång med enprocentsmålet, men vi kommer inte att ge upp utan fortsätter med det även framöver.

Anf. 35 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Fru talman! När det gäller återgången till enprocentsmålet har vi föreslagit en femårsplan. Det är beklagligt att Vänsterpartiet inte har kunnat driva den frågan hårdare gentemot regeringen. Men ni har fått ställa upp på en återgång till enprocentsmålet där man inte vet när man kommer fram. Jag tycker att är frågan viktig för Vänsterpartiet bör man kunna driva på hårdare så att vi kommer tillbaka till den nivå som vi har varit överens om tidigare.

När det gäller den artikel som vi diskuterade fanns det skäl att vara kritisk till de ageranden som gjordes från många inom de konferenser som var. Det som låg i Alf Svenssons kritik var att det skulle vara möjligt att samlas och diskutera på det sättet. En del av motståndet mot att man samlas så tog sig uttryck som i alla fall vi inte kan se på utan att uttala vår kritik. Det är också ett faktum att Alf Svensson mer än någon annan har lyckats visa på vikten av både bistånd och MR-frågor. Vi nådde faktiskt toppen hittills, 1,03 %, när han var biståndsminister.

Anf. 36 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna står bakom ett system i Sveriges riksdag med en budgetprocess där man tar ställning till helheten. Det vore förvånande om Vänsterpartiet skulle ställa upp på Kristdemokraternas hela budget – vilket är konsekvensen av Jan Erik Ågrens resonemang – och ställa upp på den återgång till enprocentsmålet på fem år som Kristdemokraterna förespråkar. Då skulle vi också få de karensdagar för sjuka och arbetslösa som Kristdemokraterna också står för. Det är vi inte intresserade av. De utgiftstak som vi har försvårat också en snabb återgång. Det innebär att varje utgiftsökning måste motsvaras av en minskning på ett annat område. Vänsterpartiet är kritikerna i Sveriges riksdag av systemet med utgiftstak.

Slutligen: Alf Svensson har gjort en del gott. Jag vill inte nedvärdera hans insatser när han har arbetat för ett högre bistånd. Men inse att hans artikel den 26 september i DN var ett oerhört övertramp på alla dem som arbetar mot den nyliberala orättvisa världsordningen. Stå inte och försvara det, Jan Erik Ågren!

Anf. 37 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Fru talman! Utgiftstaket har slagit mycket hårt mot biståndet. Det slog orimligt hårt. Frågan är hur det kunde få göra det när man vet att ni i Vänsterpartiet var med i samarbetet med regeringen. Nog måste ni ha kunnat ha någon påverkan på det också. Det drabbade biståndet orimligt hårt.

När det gäller förhandlingar om belopp är det så att tycker man att en sak är viktig talar man om innan man går in i en förhandling vilken målsättning man har. Jag har inte i mitt minne sett att Vänsterpartiet uttalat att målet var att inom en väldigt kort tid nå enprocentsmålet, utan man föll i förhandlingarna för den här ganska långsamma, för att uttrycka det milt, återgången till enprocentsmålet.

Vi ställer inte upp på alla saker som har att göra med det som kallas liberalisering. När det gäller globaliseringen finns där många positiva saker, och dem måste man kunna driva på ett riktigt sätt. Vi kritiserar vissa avarter som finns. Vi jobbar för att förbättra handelsordningen, för att förbättra villkoren för de fattiga länderna på många områden, och det kommer vi att fortsätta med.

Anf. 38 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! I fredags, på världsaidsdagen, uppmärksammades för en gångs skull den pågående katastrofen som drabbar framför allt de fattiga länderna i Afrika och Asien men också många andra länder. Trots att aids hotar överlevnaden för generationer av människor är det inte bara en fråga om hälsa och liv utan minst lika mycket om säkerhet och varje form av utveckling. Först när man sett de ändlösa begravningstågen i Zambia, när man sett de föräldralösa barnen, orkeslösa och utfattiga mor- och farföräldrar som får en förnyad försörjningsbörda, när man sett lärarna dö från sina elever – jag skulle kunna ta många fler exempel – får man en liten bild av och känsla för vad det är som händer.

I dag är aids kanske ett av de största hindren när det gäller att utrota fattigdomen ur världen. Nu finns det inte tid för mer konferenser och diskussioner. Nu måste alla goda krafter gå samman och agera, sprida de goda erfarenheter som finns. Det finns bra projekt som man kan använda sig av överallt och se till att kondomer och billiga bromsmediciner blir tillgängliga. Detta får aldrig bli ett handelshinder, som vi kunde höra i nyheterna i morse.

Världens ledare måste tala klarspråk och tala till männen, som är de som sprider denna farsot. Männen måste ta sitt ansvar för detta, och de måste också ändra sitt beteende. Här gäller det att vara tydlig. Det går inte att huka i sådana här frågor, utan man måste faktiskt vara tydlig. Det var därför jag tog upp med Göran Persson i förra debatten att jag tycker att statsministern ska gå ut mycket tydligare, inte minst nu inför ordförandeskapet i EU.

Fru talman! Dagens debatt handlar om nästa års anslag och inriktning inom biståndsområdet. Jag vill ta fasta på det sistnämnda, nämligen inriktningen, och diskutera vilka avvägningar som enligt min och Centerpartiets uppfattning behöver vara styrande för hur inriktningen av det framtida utvecklingssamarbetet ska utformas framöver, också genom GLOBKOM förstås.

I många avseenden är utmaningarna desamma i dag som för hundra år sedan. Möjligheter, resurser och makt är orättvist fördelade. Den globala konsumtionen har ökat. Men ändå växer klyftorna mellan fattiga och rika, mellan nord och syd. Även om andelen utfattiga hushåll minskade mellan 1987 och 1998 är antalet fattiga större, och takten i fattigdomsminskningen har avtagit samtidigt som vinsterna av världens ekonomiska tillväxt fördelas alltmer ojämnt.

Några orsaker till att fattigdomen minskar allt långsammare är:

1. Alltför lite av den ekonomiska tillväxten har ägt rum i de fattigaste länderna – det är lätt att konstatera.
2. Ökande klyftor inom dessa länder och på andra håll hindrar de fattiga från att ta del av den tillväxt som förekommer.
3. Krig, konflikter, odemokratiska och korrupta regimer.
4. Orättvisa handelsregler: Rika kräver avregleringar av de fattiga och behåller sina egna handelsskydd.
5. Hiv/aids och andra sjukdomar.
6. Diskriminering av kvinnor och flickor.
7. Bristen på ren miljö och rent vatten.
8. Svaga förutsättningar för livsmedelsproduktion.

Kostnaderna för att ge alla tillgång till de viktigaste sociala tjänsterna utbildning, hälsovård etc. och lyfta de fattigaste ur deras fattigdom sägs vara 80 miljarder dollar per år. Det är mindre än 0,5 % av den globala inkomsten och mindre än de sju rikaste människornas sammanlagda förmögenheter. Det borde vi som världens rika kunna klara.

Västvärldens välstånd har i stor utsträckning byggt på förbrukning av ändligen naturresurser som exploaterats över hela världen. Det är så det har gått till. När vi var fattiga exporterade vi folk till Amerika. Det var en möjlighet som inte står världens fattiga i dag till buds.

Resultatet av den här processen har blivit klimatförändring, brist på sötvatten, avverkning av urskogar, ökenutbredning och kärnkraftsavfall. Detta är exempel på miljöproblem som i dag hotar människans överlevnad. Problemen hänger samman både med varandra och med fattigdom och leder ytterst till människors ofrihet och till orättvisa mellan generationer eller människor i olika delar av världen. Den fjärdedel av världens befolkning som lever i svår fattigdom tvingas tära hårt på naturresurser i sin närhet för att överleva. Deras långsiktiga försörjningsmöjligheter undergrävs i takt med att jorden överbrukas, vattnet förorenas och skogen bränns ned.

Fru talman! För framtida generationers skull är det nödvändigt att få till stånd en långsiktigt hållbar utveckling. Om de fattiga länderna ska övervinna sin eftersläpning i utvecklingshänseende med samma medel som de som hitintills använts i västvärlden, kommer det att leda till en global kollaps. Allt fler experter varnar också för att vi nu bara har en generation på oss att vända trenden.

Många av dem som har det största behovet av elektronisk informationsteknik har inte tillgång till sådan. En osynlig mur utestänger dem,

och överallt skiljer olikheter i tillgången till Internet de utbildade från analfabeter, män från kvinnor, rika från fattiga, unga från gamla och stadsbor från landsbygdsbor. Denna skillnad i information, denna digitala klyfta, ökar i-ländernas konkurrensfördelar än mer, något som leder till ännu större skillnader mellan i- och u-länder och förstärker dagens orättvisor på många områden. Därför är det viktigt att inkludera IT i biståndet, såsom Sverige också gör.

Flickor och kvinnor diskrimineras alltjämt genomgående i alla världens samhällen. Det är också flickorna och kvinnorna som utgör merparten av de människor som lever i s.k. mänsklig fattigdom. Det är kvinnorna som saknar makt i politiken, på arbetsmarknaden, i skolan och hemmen. Överallt på vår jord tvingas i dag kvinnor och flickor att leva i rädsla för våld eller hot om våld. Kvinnor och barn köps och säljs som vilka andra varor som helst på en marknad i den avskryvda slavhandeln.

FN:s generalsekreterare Kofi Annan har krävt att världens ledare ska ta krafttag mot detta och mot den feminisering av fattigdomen som sker. Det är viktigt att Sverige intensifierar arbetet med jämställdhetsfrågor inom biståndet. Nu inför ordförandeskapet i EU har vi möjlighet att påverka EU i det avseendet. Jag hoppas att det fjärde e-t i prioriteringslistan inför ordförandeskapet, alltså *equality*, inte är bortprioriterat, även om vi också talar om tre andra e-n.

Jag ser att biståndsministern skakar på huvudet. Jag hoppas att biståndsministern också kan kommentera detta i sitt anförande senare.

För att nå det övergripande målet för biståndet, att höja de fattiga folkens levnadsnivå, krävs det åtgärder inom alla samhällssektorer. Människorna i mottagarländerna måste ges ökade förutsättningar att långsiktigt lösa fattigdomsproblemen. Detta kan förverkligas bara inom en stabil ram för utveckling bestående av fred och säkerhet, ekonomisk tillväxt, god styrelse, starka institutioner och kontinuerlig utveckling av mänsklig kapacitet.

Den länk som ofta saknas i arbetet med fattigdomsbekämpning är ett effektivt självstyre. Det svenska biståndet bör därför göra det möjligt för biståndsmottagarna att själva driva arbetet och att utforma egna fattigdomsbekämpningsprogram med stöd av oss, att själva bygga upp och utveckla sina länder. Vi ska medverka till förutsättningar, men vi ska också ställa krav. Biståndsmottagarna måste dock göra mycket mera än vad de gör i dag och ges möjlighet att göra det.

Biståndet måste också göra det möjligt för fattiga kvinnor och män att medverka i utvecklingsprocesserna och att förbättra sin egen förmåga att försörja sig och ta sig ur fattigdomen. Det får inte vara för långt mellan beslut och verkställighet, inte för många nivåer och inte för trögt. Erfarenheten visar att demokratiska styrsystem med stabila politiska institutioner och rättstrygghet är grundläggande förutsättningar för såväl all ekonomisk och social utveckling som mänskliga rättigheter.

Demokrati innebär att godtycke och diskriminering i någon form aldrig accepteras. Brister när det gäller rättssäkerhet och respekt för mänskliga rättigheter drabbar de fattiga i allra högsta grad, eftersom de saknar makt och inflytande i samhället. Demokratien ger förutsättningar för den stabilitet som är nödvändig för utveckling. För att mottagarländerna ska kunna styra och kontrollera sina egna initiativ krävs att biståndet används för att bygga upp administrativa och politiska system centralt och lokalt.

Biståndet måste därför inriktas på att utveckla mottagarländernas styrelseskick och stimulera god samhällsstyrning, samtidigt som vi måste vara mycket tydliga mot korrupta och odemokratiska ledare och ställa villkor.

Att u-länderna själva klarar livsmedelsförsörjningen för sina medborgare är helt avgörande för den globala fattigdomsbekämpningen och för utvecklingen i de enskilda länderna. Vi menar att större vikt måste läggas på att biståndet inriktas till stöd för ett miljömässigt hållbart jordbruk som kan garantera den nationella livsmedelsförsörjningen.

Jag tänker då naturligtvis alldeles särskilt på Afrika, eftersom det är där som vi har de största problemen i det här avseendet. Över huvud taget är vårt biståndsarbete väldigt fokuserat på Afrika. Vi menar att bönderna måste kunna få en rimlig avsättning för sina produkter. Man måste kunna handla mera mellan länderna, och dessutom måste också i världens marknader öppnas. Ett omfattande livsmedelsbistånd från exempelvis EU försvårar en sådan strävan, och Centerpartiet anser därför att livsmedelsbistånd enbart bör utgå som en del av ett katastrofbistånd eller som ett humanitärt bistånd i svältsituationer. Även då bör mer stöd inriktas på insatsvaror som utsäde och redskap.

Vad som också är oerhört viktigt är att u-länderna måste få behålla rätten till sin genetiska mångfald, rätten till sitt eget utsäde. Det är oerhört viktigt att konventionen om biologisk mångfald också gäller de fattigaste länderna.

Vi har länge kritiserat den dominerande roll som landprogrammen haft för Sveriges bilaterala bistånd. Den envisa fokuseringen på landramar och stat-till-stat-samarbete har direkt eller indirekt blivit ett stöd till auktoritära och korrupta regimer, tungrodda och ineffektiva byråkratier och till stora och olönsamma statliga företag. Resultatet har i flera fall blivit allmänt snedvridna och ineffektiva ekonomier. Det är dags för Sverige att överge traditionen att låta ländervalet styra biståndet och att i stället låta ändamålen bli den avgörande faktorn vid biståndets utformning. Till dels har utvecklingen gått i vår riktning, men mycket återstår ännu.

Biståndet totalt i världen måste öka, om de stora problem som världen står inför ska kunna lösas. Sverige har varit ett föregångsland och bör bli det i än högre grad. Vi menar att biståndsmålet 1 % av BNI ska återupprättas i en snabbare takt än vad som nu sker. Vi redovisar i vårt budgetalternativ ungefär 1 900 miljoner kronor mer inom en treårsperiod, vilket ger förutsättningar för att nå enprocentsmålet inom en femårsperiod framöver.

Samtidigt som ökat bistånd och skuldavskrivningar krävs måste budskapet från många utvecklingsländer under senare år – *trade, not aid* – tas på allvar. Handel är ett viktigt medel för att uppnå målet för allt mellanstatligt samarbete, att främja en ekologiskt hållbar och socialt rättvis utveckling. WTO är instrumentet för att styra detta och skapa rättvisa spelregler i det internationella handelssystemet, regler som möjliggör för länder att delta i världshandeln på lika villkor.

WTO:s roll är att bidra till ekonomisk utveckling, men WTO måste på ett mycket bättre sätt än hittills även bidra till ekologiskt och socialt hållbar utveckling. Det var tragiskt att förhandlingarna i Seattle strandade, men under tiden sedan dess har nog WTO lärt sig att tänka om och att ta större hänsyn till de fattiga ländernas situation. Vi kan alltså säga

att det här finns både en plussida och en minussida, men man behöver nu gå vidare och ge u-länderna tillträde till världshandeln. Det är en av de absolut viktigaste frågorna.

Vi säger över huvud taget att det är hög tid att ge globaliseringen ett socialt golv, och det ska inte vara jordstampat. De fattiga ländernas skuldbörda förhindrar också alla möjligheter till utveckling för dem. Så länge huvuddelen av ett lands exportinkomster går till att betala en enorm skuldbörda kan egentligen ingen utveckling åstadkommas.

Även om de tunga internationella finansiella aktörerna inom IMF och Världsbanken förbättrat mycket av sitt arbete och alltmer börjat ta social hänsyn, återstår mycket att göra.

Det är inte rimligt att länder där svält råder ska använda stora delar av sina resurser till ränta och amortering på skulder, när den ekonomiska balansen i världen ser ut som den gör i dag. All sanering av ett lands ekonomi måste i stället utgå från de grundvärden som finns i FN-stadgan, nämligen respekt för mänskliga rättigheter, rättsstaten, demokrati och ekonomisk och social utveckling. Detta måste förstås också omfattas av både Världsbanken och IMF.

Jag välkomnar Kofi Annans initiativ till *Global Compact*, en överenskommelse med företagen om etiska regler. Det är en svår och knagglig väg, men vi tror att det är rätt väg att gå när det gäller att ta ansvar för en etisk utveckling inom näringslivet, de stora företagen och handeln. Det kan bli många bakslag, men det är ändå viktigt.

Fru talman! Självklart står jag bakom Centerpartiets samtliga reservationer och särskilda yttranden. För tids vinnande inskränker jag mig till att yrka bifall till reservationerna 5 och 10, som anger den inriktning som Centerpartiet gärna ser att det framtida utvecklingssamarbetet utformas efter.

Anf. 39 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Det var en mycket bra analys av fattigdomen i världen som Marianne Andersson gjorde. Jag sympatiserar med den i mycket. Det kan verka underligt att begära replik när man mest instämmer i det som har sagts. Min syn på biståndspolitiken i stort i Sveriges riksdag är att det finns ett parti som mäter ut sig ur den enhälliga synen på vilken riktning vi bör gå i, nämligen Moderata samlingspartiet. Moderata samlingspartiet ställer inte upp på den biståndsnivå som övriga partier står bakom.

Min fråga är: Hur ser Marianne Andersson ...

Anf. 40 TREDJE VICE TALMANNEN:

Repliken gäller Centerpartiet.

Anf. 41 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Hur ser Marianne Andersson på detta?

Anf. 42 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Lars Ohly är säkert medveten om att det var under den tid som vi satt i regeringssamarbete, fyrklöverregeringen, som vi uppnådde enprocentsmålet. Jag ser inte det minsta problem i detta.

Jag är övertygad om att både det folkliga stödet i Sverige och stödet bland partierna kommer att göra att vi inte hamnar i den utvecklingen. Jag ser inte något problem.

Anf. 43 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Jag uttryckte i mitt anförande en oro över vad som skulle hända om olyckan skulle vara framme och vi skulle få en borgerlig regering efter nästa val. Vi har nu en situation där Moderata samlingspartiet är större än de övriga tre borgerliga partierna tillsammans. Marianne Andersson kan alltså utfästa att Moderata samlingspartiets syn på biståndspolitiken inte skulle få genomslag i ett sådant samarbete.

Anf. 44 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Vi kommer inte att medverka till att biståndet minskas. Ett sådant samarbete kommer vi inte att medverka till. Jag är inte det minsta orolig för det.

Anf. 45 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! Det har varit intressant att lyssna på debatten. Såsom jag uppfattar det finns det – bakom höjda röster och vissa uttryck – en gemensam syn på att de globala frågorna är ödesfrågor. Det är det ingen som har förnekat här i dag. Alla partier är överens om att det vi diskuterar denna måndagsförmiddag i Sveriges riksdag är globala ödesfrågor. Sedan kan vi ha olika syn på hur vi ska tackla problemen. Jag ska återkomma till det.

Först vill jag ställa en fråga rakt ut: Varför bistånd? Jag har egentligen sagt det med mina första ord. Det är nödvändigt att vi från den rika världen tar ett ansvar. Där är vi överens.

Det finns hur mycket fakta som helst på bordet när det gäller dessa frågor. Jag har här mitt tolfte exemplar av *Human Development Report*. Där finns fakta om det vi diskuterar. Det finns olika teman i rapporterna som UNDP, FN:s biståndsorgan, tar fram. Nu gäller det mänskliga rättigheter. Det står där att utan mänskliga rättigheter blir det ingen hållbar utveckling i världen. Det är också utgångspunkten för Folkpartiets inställning i de internationella solidaritetsfrågorna.

Utan demokrati och mänskliga rättigheter i länderna kommer vi aldrig att lösa problemen. Jag tror att vi är överens om det också här i kamraren. Vi ser det. En fjärdedel av världens befolkning lever på mindre än 1 dollar om dagen. Över hälften, 50–60 %, lever på mindre än 2 dollar om dagen. Vi klarar inte att bekämpa fattigdomen utan demokrati och mänskliga rättigheter.

Vi kan pumpa in hur mycket pengar som helst, hur mycket bistånd som helst. Det kommer aldrig att lösa detta problem. Därför måste demokrati och mänskliga rättigheter stå i fokus.

Utan att förhäva sig tycker jag man kan säga att Folkpartiet har satt en viss dagordning i biståndsdebatten under decennier. Under senare år har vi krävt en utredning som ser på våra biståndsmål, som vi tycker är förlegade. När vi förde fram att vissa biståndsmål, bl.a. oberoendemålet, skulle tas bort var det tummen ned. Så är det i politiken, att man får komma tillbaka gång på gång. Nu är utredningen tillsatt, och den ska göra en utvärdering. Det är bra.

Vi har drivit enprocentsmålet. Jag ska återkomma till varför och hur vi har lyckats under årens lopp.

Utan demokrati och mänskliga rättigheter klarar vi det inte. Utan frihandel klarar vi det heller inte. Jag kan ge Lars Ohly rätt i att EU inte tar sitt ansvar. Till skillnad från Lars Ohly tycker jag att vi ska vara med och försöka påverka EU. Jag tycker inte att vi ska gå ur EU. Är vi utanför EU är det svårt att över huvud taget påverka EU. På sikt måste EU ta sitt ansvar när det gäller frihandel och inte ha tullmurar. Det inser EU också. Man måste avreglera jordbrukspolitiken och öppna gränserna. Protektionism löser aldrig det här. Det har vi sett.

Med demokrati och mänskliga rättigheter kan vi också undvika krig. Demokratier startar inte krig med varandra. Krig är ett gissel som drabbar de fattiga länderna och folken hårdast.

Fru talman! Miljöförstöring och skuldfrågan är andra storheter som vi måste tackla. Allt det kostar pengar. Allt det som jag har talat om kostar pengar att göra. Det kostar pengar att starta den processen. Folkpartiet ser det som Bertil Persson uttrycker det, att biståndet ska vara oljan i motorn och inte bensinen i tanken. Vi kommer aldrig att kunna köra utvecklingsländerna. Det vi kan göra är att smörja systemet med bistånd – pengar. Det går åt mycket pengar till det, Bertil Persson. Där har vi vårt moraliska ansvar.

Det finns också saker som måste lösas akut. Det finns två dimensioner. Det ena är det akuta biståndet i form av katastrofbistånd. Vi måste in med akuta pengar vid miljökatastrofer, hungerkatastrofer och till krigsoffer. Det är en del av biståndet, som kostar mycket pengar. Där måste vi ta vårt ansvar. Det andra är det långsiktiga, strävsamma arbetet. Då kommer det som jag har utvecklat tidigare in i bilden: demokratibyggnad, mänskliga rättigheter och en på sikt uthållig utveckling.

Det här är egentligen också en budgetdebatt. Utgångspunkten är att vi talar om budgeten. Om vi är överens om – och det tror jag att vi är – att det kostar pengar måste man också lägga till pengar. Att vi får en evig debatt om enprocentsmålet beror på att kammaren har lämnat hela det målet. Den har röstat ned det. Man har kanske inte lämnat målet, men man lever inte upp till det man har sagt att man ska göra.

Som jag har påpekat tidigare här har alla partier en gång varit överens om målet, från moderater till kommunister. Alla var överens om att vi skulle ha 1 % som mål. Tanken bakom detta är precis det som Lars Ohly tidigare sade. Vem talar egentligen för människorna i de fattiga länderna? De har ingen talesman i Sveriges riksdag. Därför var tanken att minst 1 % ska vi ha råd med. Vi kan behålla de andra 99 % själva.

Det är inte så där väldigt heroiskt det vi åstadkommer om vi går upp till 1 %, om man tittar på det totalt. Jag skulle helst vilja att vi kom bort från den diskussionen genom att uppfylla enprocentsmålet och sedan fortsätta, som har sagts här tidigare, för att så småningom, vilket nog inte inträffar under vår livstid, nå det långsiktiga målet att inte behöva ge bistånd. Länderna kör på egen bensin, för att använda det figurativa språk som Bertil Persson använde.

Det är dit vi strävar. Då tycker jag med förlov sagt att regeringen handlar inkonsekvent, om man nu säger sig vilja ha 1 % som mål. Det gäller också andra partier här. Om man tittar på budgetsiffrorna lägger partierna de stora pengarna om tre år. Det gör man inte nästa år, inte år 2,

utan år 3, någon gång bortom valet. Då kommer de stora pengarna in i budgetsiffrorna i betänkandet. Där skiljer Folkpartiet klart ut sig. Vi lägger tyngdpunkten redan nästa år för att göra det trovärdigt att vi kan nå enprocentsmålet inom fem år.

Risken med det här upplägget är att man skjuter det på framtiden, såsom man gjort förut. Om man räknar om det till procent skulle Folkpartiet redan nästa år nå upp till 0,81 %, vilket regeringen gör först år 2003. Kanske hoppas man på att det ska bli en borgerlig regering. Det är då vi har nått upp till målet, antingen det var åren 1976–1982 eller de senaste åren 1991–1994.

Här skulle jag vilja försöka reda ut lite grann vem det är som driver på eller inte driver på när det gäller pengarna till nästa års budget. Jag får här uppfattningen att det är Socialdemokraterna som inte vill. Det kan vi få bekräftat här från Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets talesmän. Är det Socialdemokraterna som är problemet? Det låter i varje fall så när jag lyssnar på Lars Ohly.

Hur vill vi använda de pengar som vi har ytterligare i vårt budgetförslag? Jag ska ta några exempel. Hur skulle vi vilja disponera de 1,7 miljarder som vi lägger till?

Vi skulle vilja ge FN:s biståndsorgan mer pengar, 40 miljoner. Befolkningsfrågan är en viktig fråga, och för UNFPA lägger vi till 40 miljoner. UNHCR får ytterligare 30 miljoner. En stor post, 100 miljoner kronor, går till det internationella miljöarbetet. Det är det multilaterala, som totalt uppgår till 480 miljoner kronor.

Det bilaterala uppgår till 1,2 miljarder. Där satsar vi huvuddelen på demokrati, mänskliga rättigheter och kvinnors villkor, som är den långsiktiga basen för en hållbar utveckling, enskilda organisationer och skuldavskrivningar. Det blir ca ½ miljard till skuldavskrivningar.

Jag behöver inte motivera allt detta. Såvitt jag har förstått av debatten här och diskussionen som varit är alla överens om att detta är saker som måste göras, och det måste göras av oss som har en helt annan situation globalt sett.

Jag har ställt en fråga till Lars Ohly. Jag skulle vilja ta upp en sak till när det gäller Vänsterpartiet. Bertil Persson talade mycket om att Afrika har problem. Det är sant. Ett av problemen var att Afrikas länder, det ena efter det andra, ärvde enpartisystemet och det kommunistiska systemet.

Om man ser det i ett längre perspektiv har ni fördröjt utvecklingen med den ideologi som ni hade en gång. Så låter det naturligtvis inte i dag från Vänsterpartiet. Ni inspirerade land efter land att gå in i ett kommunistiskt enpartisystem. Det lever kvar i dag också.

Vi har från Folkpartiet föreslagit nedskärningar för vissa sådana länder. Vi tycker att det är viktigt att man ger en signal, att man har konditionalitet och att man kräver motprestationer. Vi föreslår kraftiga nedskärningar för Vietnam, Laos, Zimbabwe och andra länder som går i fel riktning.

Vi har fått en bok av regeringen. I den kan man läsa sida upp och sida ned om hur just de länderna går åt fel håll. Då skulle jag vilja fråga: Tycker Lars Ohly att det är bra att vi gör markeringar mot enpartistater som fortfarande lever kvar i 60- och 70-talsretoriken? De är alldeles för många. Där menar jag att vi måste ge en tydlig signal.

Jag skulle också vilja ställa en fråga till Bertil Persson. Det gäller pengar. Jag vill än en gång säga att pengar inte löser hela detta problem. Vi är överens om det. Många av de saker som Bertil Persson tar upp här i dag ställer jag upp på till hundra procent när det gäller utformningen.

Bertil Persson tycker inte att enprocentsmålet är bra. Ni brukar ju från moderat håll kalla det för ett utbetalningsmål. Det är det inte alls. Det är ett åtagande, och oändliga krav finns. Man behöver inte alls vara orolig för att man ska uppnå att betala ut dessa pengar. Det är inget problem.

FN har ett mål. Det är 0,7 %. Är ni inte för det heller? Är det också fel tanke? FN har gått ut och vädjat – inte krävt, för det kan inte FN göra – till sina medlemsländer: Ge 0,7 % av er bruttonationalinkomst så att det fungerar lite bättre. Då får vi, Bertil Persson, lite mer olja i motorn. Är det inte bra att köpa lite mer olja så att motorn som ska dra hela lasset snurrar lite bättre?

Jag antar att jag snart har använt min talartid. Jag tror att jag bryter där. Jag yrkar bifall till två reservationer vi har, nr 2 och 6. De förklarar dels detta med pengarna, dels hur vi ser på den fortsatta biståndspolitiken. Sedan vill jag passa på att rikta mig till dem som sitter i Globkommittén. Lycka till! Det ska bli spännande att se resultatet när det kommer fram och vi får tillfälle att debattera det här i kammaren.

Anf. 46 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Karl-Göran Biörsmark och jag är oense om EU-medlemskapets konsekvenser. Det kanske inte är så förvånande. Men vi verkar vara helt ense om att EU:s bistånd fungerar på ett katastrofalt dåligt sätt. Vad säger K-G Biörsmark om Vänsterpartiets krav att Sverige på varje sätt ska förhindra att EU:s gemensamma budget ökar, om inte de allvarliga bristerna i planering, genomförande och utvärdering av biståndsinsatser har åtgärdats?

Sedan frågar Karl-Göran Biörsmark om Socialdemokraterna är problemet i biståndsfrågan. Jag skulle vilja säga att Socialdemokraterna är ett ärligt parti i förhållande till biståndsmålet. Man har ett kongressbeslut, och jag är övertygad om att både biståndsministern och socialdemokratiska ledamöter i utrikesutskottet ärligen vill att Sverige ska återgå till enprocentsmålet.

Tyvärr finns det också andra krafter, som gör andra prioriteringar än vad en del socialdemokrater skulle vilja se. Men jag är övertygad om att de är på tillbakagång och att vi ska nå ett snabbare resultat i kommande förhandlingar vad gäller biståndsmålet.

Slutligen frågade K-G Biörsmark om vi har fördröjt utvecklingen och fattigdomsbekämpningen genom att ställa upp på felaktiga ideologiska teorier för tredje världen. Jag kan svara att kommandoekonomierna, såväl i tredje världen som i Östeuropa, har visat sig helt ofullkomliga när det gäller att åstadkomma ett hållbart välstånd för alla. Men samtidigt har nyliberalismen och chockterapi sannolikt inneburit än större umbäranden för dem som redan har varit fattiga i de här länderna.

Vår väg måste vara att se till att de fattiga länderna och de fattiga människorna får möjlighet både till ett ekonomiskt välstånd och till demokrati och mänskliga rättigheter.

Anf. 47 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! För det första svarar jag ett klart ja på den första frågan. EU måste skärpa sig. Man kan inte hålla på så här. Vi har sett otroliga exempel på hur man fördröjer utbetalningar och helt enkelt trasslar genom sin stora byråkrati. EU ska inte ha mer pengar utan ska först effektivisera sitt arbete. Det är helt klart.

När det för det andra gäller den roll som Socialdemokraterna har får jag väl lov att återkomma till den frågan och fråga dem direkt. Men såsom jag uppfattar det – och många med mig – säger den sittande regeringen att Sverige går mycket bra. Ekonomin snurrar på högvarv. Tidigare hade man argumentet att Sveriges ekonomi går dåligt och att vi därför måste sänka biståndet. Nu går ekonomin på högvarv. Det går alldeles utmärkt. Men man orkar inte höja – inte förrän 2003. Vad är det som säger att man 2003 gör bedömningen att ekonomin är så god att man då orkar höja biståndet? Det är detta som är huvudkritiken från Folkpartiet. Vi har råd nu – i dag. Min fråga är: Är det s, eller är det v och mp som säger nej till detta?

För det tredje handlar det om kommunismens roll att fördröja utvecklingen t.ex. i Afrika och i andra utvecklingsländer. Jag tror att det är så. Jag måste ge Lars Ohly *credit* för att han klart tar avstånd från det här och menar att det var fel och olyckligt. När jag lyssnar på Lars Ohly tycker jag att han egentligen låter som en god socialliberal i dag. Vi har aldrig sagt att det ska vara en hård kapitalism utan regleringar av social välfärd och annat, utan det är Folkpartiets socialliberalism som lyser igenom hela tiden – under decennier efter decennier.

Anf. 48 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Jag har gett vår syn på socialdemokratin. Socialdemokraterna kan säkert bättre själva svara för vilken syn de har på biståndspolitik i framtiden. Jag menar dock att Socialdemokraterna är ärliga i sitt uppsåt om en återgång till enprocentsmålet. Det finns *ett* parti som skiljer ut sig i den frågan – och det är Moderata samlingspartiet.

När det gäller den sista frågan är det väl bra om K-G Biörsmark och jag kan vara överens åtminstone om delar av analysen av vad det är som förorsakar fattigdom. Men jag värjer mig mot begreppet socialliberal – tack.

Anf. 49 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag hade inte förväntat mig att jag på några minuter skulle övertyga Lars Ohly om socialliberalismens stora fördelar. Det tar lite längre tid än så. Men det är på gång på något sätt i alla fall. Man har i varje fall kommit så långt att man inte förnekar att den hårt styrda ekonomin inte har någon framtid och att den också har fördröjt utvecklingen i många länder, både i Östeuropa och naturligtvis också i många utvecklingsländer, som tog sitt intryck från kommunism och enpartistater.

Nu har inte Lars Ohly någon ytterligare replik. Men jag hade också i mitt anförande tankar, funderingar och faktiskt en fråga till Lars Ohly om Vänsterpartiets syn på att sätta ned foten och markera mot enpartistater i dag. De är ju fortfarande alldeles för många, och de går åt fel håll. Jag nämnde Vietnam och Laos, och jag kan nämna många fler länder, t.ex. Kuba som vi brukar diskutera. Jag menar att Vänsterpartiet och kommun-

ismen som ideologi har ett stort ansvar här. Det dröjer sig kvar ända långt in på 2000-talet, vilket är mycket olyckligt.

Här måste vi vara tydliga. Får vi inga klara signaler från de här länderna om att de går åt rätt håll ska vi också avbryta biståndet. Då ska det bara ske genom enskilda organisationer. Vi ska naturligtvis stötta opposition och de människor som drabbas av diktaturerna.

Anf. 50 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Låt mig först yrka bifall till reservation 6, så att det är fullständigt klart.

Målen och strategierna för de insatser som vi gör är oerhört väsentliga, inte minst för att biståndet ska upplevas som rätt, riktigt och väsentligt av hela folket.

Vårt mål är fattigdomsutrotningen. Vi vill inte ha någon fattigdom kvar i världen om 30 år. Det ska göras effektivt. Resultaten ska vara mätbara.

Det andra alternativet, som vi en gång i tiden ställde upp på, var procentmålet eller utbetalningsmålet – checkbiståndet. Där är målen uppfyllda så fort checken är översänd. Vi tror inte att det är en bra målsättning för biståndet. Innehåller ett bistånd på enprocentsnivån en massa dåligt bistånd är det inte bra. Innehåller det bra bistånd är det bra. Men 1 % kan aldrig få vara ett mål i sig.

Det fungerade inte i Afrika. Vi har inte fått någon förbättring där, inte ens under de år som vi betalade ut 1 % i bistånd. Det är detta som är dilemmat. Bistånd till bra statsledningar fungerar utmärkt. Bistånd till dåliga statsledningar gör situationen ännu värre. Det är visat åtskilliga gånger vid det här laget.

Det är därför det är så viktigt att ha strategin klar för sig. Det är fattigdomen som ska bort, det är inte pengarna som ska betalas ut.

Erfarenheterna som vi har gjort visar att när vi och de andra borgerliga partierna sätter oss ned och diskuterar vad biståndet ska innehålla och vad det ska kosta så har vi hittills i allmänhet kunnat komma relativt överens. Men vi ställer inte upp på checkbiståndet.

Anf. 51 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag förstår inte vad Bertil Persson menar med ”checkbistånd”. Jag begriper faktiskt inte det. Vadå ”checkbistånd”? Om man har ett arbete som ska utföras kostar det förstås pengar. Det kostar pengar oavsett om det är demokratiarbete, MR-arbete, utbildningsarbete eller vad det nu kan vara. Bertil Persson talar ju sig varm för utbildning av flickor t.ex.

Jag menar inte att biståndet är lösningen på utvecklingsländernas alla problem, men det är den olja i motorn som Bertil Persson så gärna talar om. Köper man olja kostar det pengar. Man kan betala med check, kontant eller hur man nu gör – det spelar ingen roll. Men den olja som Bertil Persson vill ha ska betalas! Och det går åt otroligt mycket olja.

Nu ska vi inte lägga olja i trasiga motorer, utan vi ska lägga olja i bra arbete. Jag har försökt att ge bakgrunden till vad vi menar med en bra utveckling i de här länderna, nämligen yttrandefrihet, tryckfrihet, pressfrihet, demokrati och att man inser värdet av opposition. Allt detta arbete kostar pengar. Det kostar checkar, Bertil Persson! Man kan diskutera hur

mycket. Jag fick inget svar på det här med 0,7 %. Bertil Persson och Moderaterna värjer sig ju tydligen mot alla procentmål. Men det beror på att Moderaterna i dag inte fattar vad Moderaterna gjorde för några decennier sedan, när man gick in i detta. Vi sitter på en helt annan ekonomisk grund i i-världen, och vi har ett ansvar. De små pengar som vi lägger i bistånd är trots allt en bra investering i fred och utveckling. Men det går åt mer pengar än vad Bertil Persson vill ge. Han drar ju ned med över två miljarder i budgeten.

Anf. 52 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Det var reservation 8 jag menade. Jag vill ha det korrigerat.

Vi är med på att vi ska ha bra bistånd. Fattigdomen ska bort. Men allt detta räknande om att man ska betala ut vissa summor har visat sig alldeles speciellt ineffektivt i Afrika. Därför tror jag att vi, när vi väl har fått en bättre regering, får sätta oss ned och diskutera hur vi ska angripa fattigdomen i Afrika. Här måste vi ta vara på erfarenheterna från GLOBKOM. Om 30 år ska Afrika inte vara fattigt.

Vi har haft diskussioner här i kammaren om inte enprocentmålet ska ersättas av ett tvåprocentmål när man har uppnått enprocentmålet. Målet är självfallet att Afrika ska slippa fattigdomen, och det ska man göra effektivt och inom 30 år. Det är det vi ska lösa. Jag tror att vi kommer att kunna hitta vägar för det utan att spika några procentmål på 0,7, 0,8 eller 1,0.

Anf. 53 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Vi kommer tydligen aldrig riktigt att nå varandra på den här punkten. Jag tycker att Bertil Persson inte ser den stora diskrepansen mellan rik och fattig i det här sammanhanget. Vi har faktiskt råd att satsa bra pengar i bra projekt.

Det händer ju saker inom biståndet hela tiden, Bertil Persson. Biståndsdebatten i dag är inte som den var för 10 eller 20 år sedan. Den är ju helt annorlunda i dag. Vi är överens om vad vi ska utträtta och vad vi ska göra. Jag är jätteglad för att Moderaterna och Bertil Persson kommer med många bra idéer och tips på hur vi ska kunna göra bra bistånd bättre. Men då får också Bertil Persson vara beredd på att det kommer att kosta. I en regeringsnybildning 2002 kommer det att kosta några checkar. Vi kommer att kräva att de ska vara väl tilltagna så att det blir bra olja, fin olja och mycket olja i motorn. Det kommer säkert att nå upp till 1 %.

Om Moderaterna då tycker att det är för lite och att vi borde gå mot 2 %, får vi väl diskutera det då. Det är behoven som ska styra, och eftersom behoven är oändliga tycker vi att det är fel att nu pruta och gå ned, som den här regeringen har gjort under 90-talet till en nivå som är historiskt låg. Där har vi ju lyckats bättre i borgerliga regeringar.

Anf. 54 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag hoppas att den här oljan som ni skulle smörja så mycket med framöver är miljövänlig. Det behövs för att vi ska klara de problem vi står inför.

I går när jag kom hem från Afrika efter en studieresa som vi har gjort med GLOBKOM lyste faktiskt den svenska julkommersen väldigt starkt

i ögonen på mig. Jag hade svårt att se och förstå de skillnader som finns i världen. Det är ett dygns resa mellan den fattiga världen där kvinnorna, för att överleva, bar dels på sina barn, dels på den ved eller det vatten som de måste ha hem för att kunna laga den mat de behövde och detta rusande i affärer där människor bär på paket med innehåll som mottagaren kanske inte ens blir glad för när det kommer fram. När man ser de här två bilderna är det så tydligt att fördelningen på vår jord är väldigt orättvis. Vi måste skapa andra metoder och sätt för att se till att den blir mer rättvis.

Afrikas länder är hårt drabbade av krigen som aldrig tycks ta slut. De är hårt drabbade av katastrofer, t.ex. svältkatastrofer när skörden slår fel och miljökatastrofer med översvämningar och stora problem som följd.

Jag kan hålla med Karl-Göran Björnsmark om att det är viktigt att man får demokrati och att människor har möjligheter att vara med i större utsträckning och påverka det som sker. Men jag är inte säker på att demokratin löser problemen om vi inte vågar och vill ta i dem utifrån de kunskaper vi har i dag.

I Afrika finns stora naturrikedomar. Det är guld, koppar, olja och kobolt. Där finns väldigt mycket av det som västvärlden behöver och köper i dag trots krigen och trots det som pågår. Demokratiska Republiken Kongo och kriget där är väl ett tydligt exempel på hur omvärlden är mer intresserad av naturtillgångarna än av freden. Det finns en stor tillgång på vapen i området, trots att de inte själva tillverkar några vapen, vad jag vet. Det visar att det inte bara är fattigdomen, utan även inblandningen från andra, som gör att det inte blir så enkelt med demokrati eller med möjligheterna att rätta till detta.

Varje dag dör 30 000 barn av orsaker som till stora delar skulle ha kunnat förhindras. 30 000 barn dör varje dag. 100 miljoner barn bor och försörjer sig på gatan – 100 miljoner barn. För dessa barn känns säkert barnkonventionens ord om alla barns lika rättigheter långt borta. 1,2 miljoner kvinnor och barn tvingas prostituera sig varje dag. 1,2 miljarder människor svälter och går hungriga varje dag utan att veta hur de ska få mat för morgondagen. Hunger, undernäring, bristsjukdomar och skador är problem som vi kan rada på varandra.

Därför är biståndet och våra möjligheter att vara med och hjälpa till bara en liten del i det hela. Det är egentligen smulorna från den rike mannens bord som vi delar med oss av. Vi borde kunna göra oändligt mycket mer. Vi borde se till att det fanns en rättvis världsordning där också övriga internationella delar i samarbetet fungerar på ett rättvist sätt.

Jag blev minst sagt förvånad när jag läste Alf Svenssons debattartikel om globaliseringen. Jag vet inte om Jan Erik Ågren läste den ordentligt. I ett penndrag buntar Alf Svensson ihop alla dem som protesterade vid IMF:s och Världsbankens möte i Prag. Han kallade dem globaliseringsmotståndare, bakåtsträvare, rädslans apostlar och inskränkta stamtänkare. Det är inga små ord som användes i den debattartikeln. Det var ett mycket kraftigt slag mot Jubel 2000 som var en av de protestorganisationer som fanns på plats. De har, bl.a. från kyrkorna, drivit skuldavskrivning som en viktig del. Solidaritetsrörelsen har i många år protesterat mot IMF:s och Världsbankens politik som slagit mycket hårt mot de fattigaste i världen.

Och Alf Svensson är inte ensam. Det fanns både moderater och folkpartister som stödde debattartikeln och hyllade nyliberalismen utan hänsyn till de fattiga folkens behov. Det är för mig mycket förvånande att man ena dagen kan hylla det system som faktiskt slår väldigt hårt mot de fattiga och nästa dag stå här och tala sig varm för att vi måste göra någonting för de fattiga. Det är viktigt att politik går ihop. Det är viktigt att stå för någonting i politik.

På denna enda jord med begränsade resurser förbrukar den rika delen av jorden, 20 % av befolkningen, 80 % av dessa resurser. Det är klart att den ojämna fördelningen inte kan få fortgå om man ska klara av det som Bertil Persson säger, nämligen att om 30 år ska ingen vara fattig.

Vi har i detta betänkande ställt oss bakom regeringens budget, även om vi naturligtvis hade önskat att biståndet hade ökat ännu mer ännu snabbare. Det är vad Miljöpartiet vill. Men vi finner inte att det går att få någon annan majoritet i denna kammare som kan klara av det. Den majoriteten får vi skapa när vi blir tillräckligt stora som parti för att få ökat stöd för biståndet.

Till det här betänkandet har vi en reservation om särskilda katastrofinsatser. Jag hoppas att biståndsministern har läst den noga och kommer att stödja att det behövs särskilda pengar avsatta för katastrofinsatser som kan användas tillräckligt snabbt när någonting händer. De ska inte gå in i andra nödvändiga projekt.

Jag yrkar bifall till vår reservation 7.

Dessutom har vi ett särskilt yttrande som tar upp Världsbankens roll och skuldavskrivningarna. Vi hänvisar till Mary Robinsons ord om globalisering och orättvisor. Det är oerhört viktigt, precis som jag sade i den förra debatten i dag, att svensk politik hänger ihop vad gäller de delar vi vill driva i biståndspolitiken och de åsikter vi för fram i andra forum, t.ex. Världsbanken, så att Sverige inte talar med dubbla tungor.

Anf. 55 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag begärde replik för att jag blev lite orolig över Marianne Samuelssons utlägg om demokrati. Hon menade på att det är för enkelt med bara demokrati. Demokratin löser inte problemen. Jag fick en känsla av att Marianne Samuelsson nedvärderade demokratins roll i utvecklingssammanhang. Jag hoppas att jag i så fall har tolkat det fel.

Jag sade i mitt tidigare inlägg att om vi någon gång ska få ordning på det här klotet – miljöfrågor, mänskliga rättighetsfrågor, krigen osv. – är basen för detta demokrati. Det hoppas jag att vi är överens om. Sedan har demokratin naturligtvis sina brister i att vara ett långsamt system. Man skulle vilja ha mer handlingskraft. De som har fallit in på linjen att visa mer handlingskraft i form av enpartisystem eller diktatur hamnar ännu värre i slutändan än vad demokratierna gör. Jag hoppas att vi är överens på den punkten.

Utan att jag ska behöva gå i svaromål för Alf Svenssons artikel tror jag att det var detta som oroade honom, nämligen tendenserna till gatans parlament. Det löser inga problem. Det är runt förhandlingsbordet vi ska sitta och diskutera. Där har demokratin sin absoluta roll.

Jag tror att Marianne Samuelsson ska vara lite försiktig när hon tar stora ord i sin mun och säger att politik är viktigt, att det måste gå ihop i slutändan osv. och att det är smulor från den rike mannens bord. Mari-

anne Samuelsson medverkar i en uppgörelse i dag som inte alls lever upp till det på biståndsområdet som Marianne Samuelsson i andra sammanhang säger sig vilja göra – utan gör tvärtom i uppgörelsen med socialdemokraterna.

Prot. 2000/01:39
4 december

Internationellt bistånd

Anf. 56 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag kunde naturligtvis ha valt att som Karl-Göran Biörsmark, Folkpartiet, foga en reservation till betänkandet där jag hade yrkat på mer pengar. Det hade dock inte hjälpt de fattiga i tredje världen. De hade inte fått mer pengar av min reservation. De hade knappast ens fått reda på att jag hade velat ha mer pengar. Så är dilemmat i politiken.

Jag håller helt med Karl-Göran Biörsmark om att det är viktigt med demokrati. Det är oerhört viktigt att uppnå mänskligarättighetsaspekter i alla länder. Det är också viktigt i demokratier att människor har möjlighet att påverka. Därför måste vi i större utsträckning komma bort från de slutna grupperna och organisationerna där det är lite insyn, där det är få som har möjlighet att veta vad som försiggår bakom lyckta dörrar.

Den del av demokratin som inte helt löser problemet kan vi se i fråga om klimatkonferensen. Vad var det som hände? Det var inte u-länderna som bromsade möjligheten att göra något radikalt med klimatfrågan. Det var faktiskt demokratier som USA som var bromsklossarna i sammanhanget.

Om vi inte klarar av att vidta åtgärder som leder till att vi klarar frågorna om klimatförändringar framöver kommer u-länderna att få vara med och betala detta på ett oerhört dramatiskt sätt. Vi vet att just i de fattiga länderna bor stora befolkningsgrupper i kustnära områden, vilka är de områden som forskarna säger kommer att översvämmas först. Det är inte deras livsstil utan vår livsstil som åstadkommer detta.

Anf. 57 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Vi måste vara mycket tydliga när det gäller var vi står i demokratifrågan. Klimatproblemen har vi och delar vi. Miljöproblemen har vi och delar vi. Min utgångspunkt är att detta löses bäst i en demokratisk process med allt vad det innebär, inte med någonting annat, inte med gatans parlament, enpartisystem eller diktatur. Det är inget alternativ. Skyll inte på demokratin, ta inte de demokratiska länderna i en stor bunt och säg att det är deras fel att det misslyckades.

De jättestora miljöproblemen sopar vi nu upp efter kommunistdiktaturer i öst och på andra håll. Senast i TV i morse var det alarmrapporter från nordvästra Ryssland. Vi känner till alla de problem som enpartistater har skapat. Det är lite olyckligt om Marianne Samuelsson buntar ihop att det är demokratiska länder som står för problemen.

Vi har ett gemensamt problem, och det ska lösas på demokratiskt sätt. Vad är annars alternativet, Marianne Samuelsson?

Anf. 58 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Mitt alternativ är en fungerande demokrati där också folkrörelserna och människorna har möjlighet att vara med och påverka. Det är en viss skillnad från hur t.ex. Världsbanken har fungerat. Det är därför som folkrörelserna har protesterat och protesterar mot att man driver en politik som det med gängse demokratiska modeller inte är möj-

ligt att ha insyn i. Det är därför som det är viktigt att dessa institutioner öppnas och blir mer demokratiska. Det ingår ju demokratier i dem. Det är oerhört viktigt för att få en diskussion och en process kring de frågorna.

När det gäller klimatfrågan är det så, Karl-Göran Biörnsmark, att det är vi, EU och USA, som är ett väldigt stort problem när det gäller utsläppsidan och som därmed hotar u-ländernas miljö. Det borde vara självklart i en demokrati, när det finns så tydliga forskningsrapporter, att man vågar ta itu med problemet. Men de som är demokratiskt valda vågar inte vidta de åtgärder som behövs, för de är rädda för att bli sparkade nästa gång det är val. Då fungerar ju inte demokratin särskilt bra i alla fall. Man måste ju i en demokratisk ordning kunna motivera att det här är viktigt, för att klara miljöproblematiken i en global miljö, där vi i stor utsträckning är just de som tär på resurserna för de andras möjligheter.

Anf. 59 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Fru talman! I mitt anförande lyfte jag fram kampanjen Jubel 2000. Jag vill påminna om att vi under ett par år i våra biståndsmotioner har stött den kampanjen och att Alf Svensson har stått som första namn på de motionerna. Det är alltså en fråga som i högsta grad har engagerat oss och som fortsätter att engagera oss. Skuldavskrivningar är ett exempel på stora problem som vi måste ta tag i för att kunna hjälpa u-länderna.

När det gäller debattartikeln är det klart att man måste kunna uttrycka kritik mot dem som på olika sätt försöker störa eller hindra institutioner och andra från att samlas i demokratisk ordning för att diskutera viktiga frågor. Jag skulle också kunna säga att det är olyckligt om det som man säger eller skriver kan tolkas så att det drabbar sådana som inte berörs.

Anf. 60 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag blev ännu mer förvånad över att Alf Svensson tillsammans med övriga liberaliseringsvänner skrev denna artikel, just med tanke på att jag tidigare hade hört Jan Erik Ågren prata om Jubel 2000 och att vi borde stötta den kampanjen. Uppenbarligen stämmer inte de olika resonemangen.

Det var ju ett mycket kraftigt angrepp som gjordes i artikeln. Man angrep inte bara huliganerna och dem som misskötte sig. Det finns ju alltid en svans med – som vi alla hoppas att vi ska slippa se, antingen det är på fotbollsmatcher eller demonstrationer – som totalt spårar ur. Man angrep alla som protesterade i samma penndrag. Det är det som är så alarmerande, att man ena stunden talar om kyrkornas roll och vikten av ett solidariskt samhälle och nästa dag förkastar allt detta. Dessutom sade man att aldrig har så många varit så trygga och fria som i dag till följd av globaliseringsprocessen.

För det första tycker jag att friheten för väldigt stora grupper inte är särskilt stor i dag, och för det andra har klyftorna ökat med globaliseringsprocessen, inte minskat. Det är det stora problemet, som vi alla borde vara oroliga för och försöka hitta lösningar på.

Anf. 61 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Fru talman! Vi kan vara överens om att svansen är någonting som är negativt, i det här fallet och i vissa andra fall. Den förstör väldigt ofta det

som kan vara ett gott syfte för dem som agerar för och arbetar för en god sak.

När det gäller Jubel 2000 kan jag försäkra Marianne Samuelsson och andra att vi kommer att fortsätta att arbeta för den kampanjen så som vi har gjort tidigare. Och Alf Svensson står för det som vi har talat om i ett par motioner tidigare också. Det är en mycket viktig del. Det som kyrkor, fackföreningsrörelser och andra har ställt sig bakom är viktigt, och det fortsätter vi att stå bakom.

Anf. 62 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Det är intressant att ni tydligen fortsätter att stå med en fot i varje led. Det som Alf Svensson tillsammans med debattörerna drog i gång var någonting som de kallade en motattack. Det är ett direkt slag mot alla de ungdomar som i dag har startat och jobbar inom Attacrörelsen, som är en global ungdomsrörelse som kräver ökad internationell solidaritet. Det är en oerhört stor och viktig rörelse för unga människor som vill se en rättvisare fördelning.

Jag uppfattar det så att det var just mot dem som man startade denna motattack – kanske i rädsla för att den ohämmade liberaliseringen skulle ställas inför andra krav, nämligen en bättre demokratisk ordning och en ökad solidaritet, som dessa ungdomar krävde.

Anf. 63 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag tycker att det är ganska härligt, om jag får använda ett sådant ord, att få jobba med frågor som så nära berör hjärtat och våra innersta värderingar om vad ett mänskligt liv är och varför vi lever för varandra, vilken människosyn vi har, att det är ganska självklart att vi är lika mycket värda var vi än finns och att det leder till att vi självfallet måste ställa upp för varandra.

Trots vad som har sagts om 90-talet här i Sverige kan vi väl ändå säga att vi inte behöver skämmas. Vi har i det här sammanhanget fått arbeta med bistånd och internationell politik i övrigt, och det har varit väldigt roligt att Sverige har fått ligga i frontlinjen. Det gäller relationen till EU, till WTO och biståndet osv.

När vi blickar ut i världen och ser hur det är i andra länder tror jag inte att det där är lika lustfyllt att vara politiker på det här området som det är i Sverige. Jag tycker att det är väldigt roligt att ha förmånen att få jobba med just de här frågorna.

Om det finns 1,2 miljarder fattiga och man har synen att människor är lika mycket värda är det en självklarhet att man känner inifrån kroppen att solidaritet med dessa människor är något givet och att man är beredd att sträcka sig väldigt långt för det. Man skulle naturligtvis önska att mycket av handlingen ute i världen också levde upp till de vackra orden. Man har bl.a. i OECD och i FN ett mål om att halvera fattigdomen till år 2015, och det är nog en ambitiös målsättning som förpliktar.

Det är också härligt att få se det enorma engagemang som finns ute i världen för att vi ska ha mer rättvisa. Många av er har varit inne på den debatt som har pågått om globaliseringen, och om den stackars Alf Svenssons artikel. Jag tycker att Alf Svensson har fått så mycket stryk i den här debatten att jag avstår från att ge honom mer stryk. Karlen ligger ned, som jag ser det, och jag har fått lära mig att man inte ska slå på

någon som ligger. Det vore bättre att Kristdemokraterna erkände att det här var ett olycksfall i arbetet, att de nu lämnar det bakom sig och att Alf Svensson fr.o.m. nu ändrar kurs. Jag hoppas i alla fall att det blir så.

Det rättvisepatos som finns ute i världen för oss också till tanken att det här är väldigt bra, därför att allt detta engagemang för rättvisa gör att vi förhoppningsvis kan leva i en säkrare värld, såväl svenskar som andra. Vi vet att om de orättvisor som finns, som biståndspolitik bl.a. handlar om, inte kan lösas kommer vi att leva i en otryggare värld, där det kanske t.o.m. kan bli krig.

Globaliseringen har gjort dessa värdefrågor väldigt tydliga. Jag ska inte repetera vad det kan innebära, utan jag tänkte göra en övergång och säga att vi med globaliseringen har lärt oss att biståndet har en roll att spela, men att det, som några redan har varit inne på, inte är det enda svaret på det vi djupast känner. Det är bara en del av svaret. Nu är det påtagligt att man måste ha en helhetssyn om man ska kunna komma till rätta med de orättvisor som vi har i världen. Vi har också lärt oss att olika politikområden måste samspela med varandra för att det ska fungera på ett bra sätt.

Det allra viktigaste kanske är att vi har en handel som är rättvis. Vi vet att handel utvecklar – det är ingen tvekan om det – och att frihandel har betytt otroligt mycket för vårt eget land och för andra länder, men vi kan också se att det regelverk vi har inom World Trade Organization, Världshandelsorganisationen, uppenbart inte fungerar på ett tillfredsställande sätt, eftersom väldigt många länder fortfarande egentligen inte deltar på någon marknad. De finns inte där. Det är naturligtvis, som Bertil Persson har sagt, till stor del orsakat av vanstyre, men vi vet att det inte är hela sanningen. Det är tyvärr också så att många armågar är framme i globaliseringens spår och med det regelverk som WTO har haft. Det är även där så att den starke blir starkare och den svaga löper en risk att bli ännu svagare.

Då är det vår ambition, oavsett om vi jobbar inom EU eller på annat sätt, att försöka förändra EU:s regelverk och WTO:s regelverk, så att de verkligen arbetar för att utrota den fattigdom som Bertil Persson också har talat om här. Det gäller formuleringen.

Det finns andra politikområden, t.ex. vår jordbrukspolitik. Vi tänker kanske framför allt på EU:s jordbrukspolitik, som radikalt behöver förändras. Det måste naturligtvis vara något fel med solidaritetskänslan när det är så trögt att förändra EU:s jordbrukspolitik. Solidaritet kan ju inte innebära att man bara är solidarisk med franska bönder. Det måste innebära att man är solidarisk med marockanska bönder. Vad är det annars för känsla man sprider?

Om man lyfter upp dessa värderingar och argumenterar hårt för dem och får bort en hel del av den egoism som faktiskt frodas inom EU skulle vi kanske komma lite längre.

Utrikes- och säkerhetspolitiken är naturligtvis väldigt avgörande för om vi lyckas lösa dessa problem. Har vi en dålig utrikes- och säkerhetspolitik i Sverige, i EU eller i andra delar av världen skapar vi konflikter, och då gör vi det svårare att lösa de fattiga ländernas problem. Det gäller givetvis också miljöpolitiken.

Jag tror att det är väldigt viktigt att vi ser att biståndet är ett komplement. Men det är inte ett komplement som man bara lägger till i största

allmänhet, utan det är ett avgörande komplement. Det kan vara katalysator för väldigt mycket. Det kan skapa de ramar som är nödvändiga för att samhällsutvecklingen ska fungera. Det kan bygga institutioner som handelsverksamheten aldrig kan göra själv, och vi har redan varit inne på att biståndet kan vara smörjmedel eller ett kitt, kanske man skulle kunna säga, mellan olika saker. Det kan helt enkelt förlösa globaliseringen på rätt sätt och korrigera kursen för den, så att det verkligen är till glädje för de minst utvecklade och fattiga länderna.

OECD har uppmärksammat detta i en utvärdering. Där måste vi vara lite självkritiska och ta till oss att även Sverige har blivit anklagat för att samordningen mellan olika politikområden kunde vara bättre, och det ska vi naturligtvis ta till oss och försöka justera. Vi har en så trevlig handelsminister, så det ska väl inte behöva vara några problem att inom rimlig tid justera bristerna på det området.

OECD har också sagt mycket gott om svenskt bistånd – om hur vi har effektiviserat och decentraliserat det. Samtidigt kan vi konstatera att OECD anser att EU just på de områden där vi är så duktiga är väldigt dåligt och lämnar en hel del övrigt att önska. Det krävs verkligen kraftiga förbättringar.

På hemmaplan har vi tagit till oss omvärldsförändringarna. Vi sitter nu i en biståndsutredning – den s.k. GLOBKOM – om Sveriges politik för global utveckling.

Tiden rinner i väg med en fruktansvärd fart. Jag tror inte att klockan i talarstolen startar på noll; den startar nog längre upp.

Jag ska inte gå igenom alla olika delar som utredningen innehåller. Det kommer kanske Maj-Inger Klingvall in på. Men vi kan säkert vänta mycket av denna utredning. Jag är mest rädd för att vi förväntar oss för mycket. Det ska ha rimliga proportioner, trots allt.

Nu ska jag inte säga mer inledningsvis eller använda fler som jag hoppas positiva ord om att det är kul för oss alla att jobba med biståndet. Nu ska jag gå in på reservationerna och betänkandet. Men för att jag inte ska göra som alla andra har gjort ska jag tillstyrka utskottsmajoritetens förslag i dess helhet och avstyrka samtliga reservationer fogade till betänkandet. Jag tror faktiskt att det heter så. Då har jag inte begått något misstag på den punkten.

Jag kommer inte att dra alla kommentarer till reservationer och särskilda yttranden. Agneta Brendt tar hand om en stor del av det som har med det bilaterala att göra – verksamhetsgrenar och ländersammanfattning. Sedan kommer Birgitta Ahlqvist att ta hand om det som berör öststödet och stödet till Centraleuropa.

Många motioner tar upp mål och inriktning. Det kan gälla det övergripande målet – det moderaterna vill kalla för snabb utrotning av fattigdomen. Jag ser inte att det är någon stor skillnad mellan detta och det mål vi har, men det får rimligen biståndsutredningen titta på.

Sedan har vi demokratimålet, som Folkpartiet har drivit länge. Lägg märke till detta. Det är intressant. När vi debatterade detta förra gången påstod jag, K-G Biörsmark, att ni ville ändra fattigdomsmålet och att det skulle bli ett övergripande mål. Men då sade herr Biörsmark att det inte var så, utan att det var de underliggande målen som skulle hamna lite högre upp. Nu står det uttryckligen i motionen och i er reservation att ni

vill ändra fattigdomsmålet så att det blir ett nytt övergripande mål. Demokrati är detta övergripande mål.

Nu har vi sagt till utredningen GLOBKOM att den inte får ändra på det övergripande målet. Jag antar att den kan ändra formuleringarna, men den kan inte ändra själva målet. Vi får väl ta till oss tankegångarna om demokrati och se till att de blir upplyfta på lämpligt sätt i de underliggande målen, om nu inte GLOBKOM ändrar hela målstrukturen. Därför forslar vi även denna del vidare till GLOBKOM, även om vi kanske är lite tveksamma till vad Folkpartiet säger.

Kristdemokraterna vill utvidga det traditionella övergripande målet om fattigdomsbekämpning och hävda människovärdet. Det kommer med all säkerhet att bli ställt under diskussion i GLOBKOM om det är en bra formulering eller inte. Kd vill också att ett av de underliggande målen ska ändras till att gälla att man ska främja respekten för mänskliga rättigheter och verka för säkerhetsfrämjande och konfliktförebyggande åtgärder. Det ingår i dag delvis i MR-målet, men jag utgår från att man också på en sådan punkt kommer att ta en ordentlig diskussion, särskilt som man pratar om att konfliktförebyggande ska komma upp. Formuleringarna där kommer GLOBKOM med säkerhet att ta hand om.

I en s-motion har man tagit upp att vi måste få in ett barnmål och att vi ska sätta barnen i fokus lite mer. Jag kan även där tänka mig att det kommer att övervägas i GLOBKOM om vi behöver ett särskilt mål för barnen eller inte, eller om en sådan formulering ska ingå i ett mål om mänskliga rättigheter, t.ex. Det hör också hemma där.

Sedan finns det en del motioner som mer berör mål i stället för inriktning. Någon motion berör landramar. Vi tycker att landramarna har skapat stor stabilitet i verksamheten, men eftersom vi nu har denna utredning är vi generösa och låter den ta tag i olika frågor, så får vi se var det landar någonstans.

Det finns t.o.m. en motion som handlar om hur vi ska konkurrensut-sätta biståndet som jag själv är ganska tveksam till formuleringarna i, men jag tycker också där att vi ska vara generösa och låta GLOBKOM titta på om det finns något i den motionen som man borde ta vara på när det gäller genomförandet av biståndet. Vi hänvisar oerhört mycket till denna biståndsutredning, och jag tror att man ska göra det med ett generöst sinnelag.

Sedan går jag till biståndsramen. Det finns flera motioner. Alla, med undantag av moderaterna, sluter upp kring enprocentsmålet. Men sedan finns det flera partier, som ni har hört i debatten, som vill gå längre än majoriteten.

Vad vi i majoriteten säger är att vi står fast vid enprocentsmålet. Vi tycker att ekonomin nu har utvecklats på ett bättre sätt. Vi kan gå snabbare fram. Det visar sig också det sista året i den treåriga budgetperioden att vi gör det, men vi dristar oss också att säga att vi helst vill se detta uppfyllt inom fem år. Och då kan det inte bli tio år. Man kan lägga till något enstaka år, men det ligger däromkring i tolkningen av den här texten. Vi förutsätter att regeringen nu lever upp till detta, så att vi ökar tempot.

Det finns ett antal reservationer på den här punkten som vi avstyrker mot bakgrund av detta vårt förhållningssätt.

Det som är mest uppseendeväckande har redan varit uppe i debatten. Det är att moderaterna, liksom tidigare år, avviker ganska kraftigt. Man argumenterar mot ett volymmål trots att man sätter upp ett mycket ambitiöst mål om att man ska utrota fattigdomen. Lägg märke till att man i moderaternas reservation om detta skriver följande: Enprocentsmålet ska göras till varje medarbetares dagliga arbete och till en pågående process som alla måste förstå.

Det här säger moderaterna. Samtidigt avstyrker de alla målskrivningar och enprocentsmålet. Det skulle vara väldigt bra om man kunde få en förklaring. Vad menar ni med den meningen egentligen? Den talar ju för att ni står upp för enprocentsmålet.

Om man räknar på de pengar som moderaterna anslår kan man komma fram till att det rör sig om, ungefär som det var förra året, 0,6 %. Jag är lite förvånad över att moderaterna dristar sig till att lägga sig under FN:s rekommendationer om 0,7 %, särskilt mot bakgrund av de ambitioner som de har när det gäller Afrika.

Sedan har det kommit upp en del diskussioner under resans gång om att biståndsbudgeten är någon form av budgetregleringspost. Så är inte fallet. Även när vi skar ned var det räknat i pengar faktiskt ungefär lika mycket eller mer i bistånd. Vi har skurit ned när det gäller procentambitionen. Och då tycker jag inte att man kan tala om biståndsbudgeten som någon form av regleringspost i den totala budgeten. Det är en ganska stygg beskrivning som saknar nyanseringar.

Sedan ska vi också komma ihåg att det påslag som vi gör i år med 1,4 miljarder inte är så tokigt jämfört med andra länder. Vi ligger ganska bra till. De flesta länder ligger fjärran från de belopp som vi har per capita. Om vi då lägger till de här reservationerna på ungefär 1,7 miljarder, som vi har, så disponerar vi drygt 3 miljarder mer i pengar, även om ökningen när det gäller procenttalen just för nästa år inte är så stor. Det kanske man ska lägga på minnet.

Sedan gäller det medelsfördelningen. Eftersom alla ställer upp på de här avräkningarna från ramarna blir ju det man har tyckt om biståndsramen i praktiken lika med de medel som man fördelar till biståndet. Därför behöver jag inte upprepa reflexionerna kring de andra partierna. Jag kan möjligen säga att det är lite förvånande att Centern är beredd att skära ned 29 miljoner för Sida, eftersom Centern också vill öka biståndsanslaget samtidigt som vi vet att Sida redan i år, enligt en prognos, ligger över det behov som man skulle få tillgodosett nästa år. Sida behöver helt enkelt de här pengarna.

Den stora skillnaden ligger naturligtvis hos moderaterna, som alltså vill lägga sig 2,4 miljarder lägre. Det har redan debatterats. Det är nästan så att man kan känna att man slår på en slagen man, som sitter på sista raden. Han har redan fått ta mycket stryk.

Men jag kan inte undgå att ställa frågan till Biörsmark. Skillnaden mellan ert förslag och moderaternas är 4,1 miljarder. Hur ska ni få ihop det här? Hur ska det gå till?

Marianne Andersson har sagt att Centern bestämt sätter sig emot det här. Det tycks också moderaterna göra. Ekvationen går inte ihop. Någon måste lägga sig. Vem gör det? Man kan utifrån mitt perspektiv fråga sig varför moderaterna fortsätter att driva en sådan här politik som kostar en väldigt massa, politiskt utöver sakligt.

Sedan vill moderaterna stoppa in fredsfrämjande åtgärder i biståndsramen. Det tycker jag är en väldigt tveksam metod. Man vill stoppa in nästan 1,2 miljarder, och så tror man sig kunna räkna det som bistånd. Mig veterligen kan man räkna de civila insatserna. De kan vara DAC-godkända, men det är i stort sett allt. Det är lite falskt att ge sken av att man har väldigt mycket pengar inom biståndsramen när man inte får pengarna godkända.

Sedan handlar det om det multilaterala biståndets fördelning och det bilaterala biståndets fördelning. Jag ska inte gå in på detta – den här klockan snurrar i en förfärlig takt, ungefär som en taxameter i en taxibil. Men det följer naturligt att det blir en annan fördelning av de här olika anslagen. Det blir mer pengar för de partier som har satsat mer. Det blir mindre pengar för dem som har satsat mindre.

Då är det intressant att koncentrera sig på moderaterna. De vill alltså i stort sett slopa anslaget till Asien och Latinamerika. Jag skulle kunna förstå om de hade en femårsplan eller en tioårsplan för detta. Men de tar bort alla anslag på ett enda år. Hur ska det fungera, Bertil Persson? Hur ska det gå till i verkligheten? Sedan finns det ett annat anslag som heter globala utvecklingsprogram som han slopar helt. Det rymmer all forskning, all metodutveckling, i varje fall det mesta, demokrati och MR. Bertil Persson har inte visat att han har några pengar kvar till det i sitt budgetförslag. Hur ska det här gå ihop? Jag får det inte att gå ihop i alla fall.

På de globala institutionerna finns det en hel del reflexioner kring det här med Världsbanken och IMF. Men på grund av tiden inskränker jag mig till att säga att vi i allt väsentligt är överens när det gäller det här. Vi är nog överens om att Världsbanken och också IMF har förbättrat sitt arbete betydligt. Det är inte samma inställning som tidigare. Vi ligger varandra väldigt nära. Någon enstaka reservation och något särskilt yttrande skulle likaväl ha kunnat vara oskrivna, tycker jag.

När det gäller handelstemat är det helt klart. Jag har redan sagt någonting om WTO. WTO behöver utvecklas i en riktning som innebär att u-länderna kan delta på lika villkor. Vi kan debattera vad som är lika villkor, men jag vill hävda att de inte deltar på lika villkor i dag.

Miljöfrågorna har fått en positiv behandling i det här betänkandet. Jag ska inte säga någonting om det, utan jag ska här mot slutet peka på den här kritiken mot utvärderingsarbetet.

Från borgerligt håll för man återigen fram SAU. Vår syn är att vi gav svaret i det förra betänkandet efter revisionsrapporten. Vi satsar på en utveckling av EGDI. Det finns inga internationella erfarenheter av att SAU-modellen skulle vara särskilt bra. EGDI är billigare, effektivare och har bättre genomslag. Det är mindre risk för marginalisering, och man har utländsk expertis. Dessutom har vi ju faktiskt Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket. Varför bygga en ny organisation just för biståndet? Jag tycker att det är att misskreditera biståndet att göra det. Därför tycker jag att man är fel ute i den reservationen.

Slutligen vill jag säga att någon motion handlar om organisationsstrukturen när det gäller något fredscentrum i Ådalen. Jag går förbi den. Sedan finns det en kd-motion som handlar om att man vill slå samman Sida, Kommerskollegium och en del andra verk. Jag tror att det skulle vara en väldigt ineffektiv organisation. Någonstans måste man sätta

gränsen. Det får gärna vara mer samarbete, Holger Gustafsson, men inte sammanslagning. Det gäller för övrigt Ågren också. Det kanske är Ågren som ska svara på detta.

Med det här stannar jag. Min talartid är ute för länge sedan. Jag har tydligen fått prata på. Men nu ska jag i alla fall sluta. Jag kommer att lämna resten av mina punkter till mina s-kolleger. Tack så mycket för ordet!

Anf. 64 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Först kan jag gratulera Berndt Ekholm till att han hittade en felskrivning som jag beklagar och som jag genast vill rätta till här i kammaren. Det är fattigdomsutrotningen som ska genomsyra allt biståndsarbete. Hur det där felet har kommit till får vi titta närmare på, men så är det.

Sedan vill jag säga att vi inte tar bort allt bistånd vare sig till Asien eller till Latinamerika. Men jag tycker att jag väldigt tydligt har talat om här i kammaren varför vi inriktar oss på att satsa på Afrika och varför vi därför också har större anslag till Afrika och ävenledes varför vi skär anslagen till Afrika på en annan ledd. Vi har bl.a. ett särskilt anslag för skuldlättnader i Afrika, fattigdomsreducering i Afrika, konflikthantering i Afrika, Sidas utvecklingsenhet i Afrika och oberoende utvärderingsenhet, som dock inte är speciellt förlagd till Afrika.

Vi skär biståndet på ett annat sätt för att vi vill visa att vi har en annan inriktning på vårt bistånd.

Sedan skulle jag vilja ställa en fråga till Berndt Ekholm. Vi har från både Vänsterpartiet och Miljöpartiet hört att de ville ha mycket mer pengar till biståndet i sina förhandlingar. Berndt Ekholm säger här, fru talman, att han är väldigt glad åt att han har haft möjlighet att sträcka sig så här väldigt långt när det gäller anslagen. Alla oppositionspartier har redovisat sina ställningstaganden. Nu tycker jag att det skulle vara mycket intressant för oss att höra vad utgångspunkten för Berndt Ekholm var när han började sträcka sig väldigt långt för att tillmötesgå Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Anf. 65 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte varifrån han hämtar citaten, den gode Bertil Persson. Men han är ju lite av en demagog.

När det gäller enprocentsmålet är det alltså klarlagt att det var en felskrivning i den här motionen där moderaterna ställde upp på enprocentsmålet. Man gör inte det. Då kvarstår min fråga till de borgerliga bröderna och systrarna – vi har en syster här också: Hur ska samarbetet gå till?

Anf. 66 TREDJE VICE TALMANNEN:

Repliken avser Bertil Persson.

Anf. 67 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det är att beklaga att Bertil Persson inte inser värdet av enprocentsmålet, kan jag sammanfatta detta med.

Jag kan ha en viss förståelse för moderaternas satsning på Afrika. Jag tycker att den är värd respekt. Men det som är svårt att respektera är den kraftiga neddragningen på globala utvecklingsprogram, på Latinamerika och på Asien. Därför är detta, så långt jag förstår, fullständigt orealistiskt. Hade moderaterna nu velat satsa på Afrika skulle de väl ha följt sina borgerliga syskon och anslagit mer pengar till biståndet. Men det är ju det de inte gör. Det är ett orealistiskt budgetförslag. Det kommer inte att fungera, Bertil. Jag är ledsen att behöva säga det.

Hur har då vi resonerat? Jo, vi har sagt att vi ska vara lojala när det gäller treårsbudgeten. Vi ska inte gå in och ändra i treårsbudgetens fastlagda procenttal. Det skapar bara problem när det gäller hur vi ser på vår ekonomi. Vi tycker att detta ska gälla också andra områden, inte bara biståndet. Vi ska hålla vår treårsbudget och inrikta oss på förändringar det sista året. Det är bra att vi nu visar att vi håller i slantarna i svensk ekonomi och inte går in och rycker och sliter redan det första året. Då får vi ingen trovärdighet i treårsbudgeten.

Vi har underordnat oss detta tack vare att vi ändå under de kommande åren kan frigöra ganska mycket pengar med reservationer och med tillväxt. Vi förutsätter att vi år 4 och 5 och de följande åren ska kunna öka biståndet upp till enprocentsnivån. Det är ett mycket enkelt och logiskt svar.

Anf. 68 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Då är det alldeles uppenbart att när Berndt Ekholm sträckte sig var det som ett gummiband. Det åkte tillbaka igen.

Jag vill ta upp en annan fråga, och det är detta med fredsfrämjande insatser. I Kongo ser vi nu en lång rad olika krig föras av en lång rad olika aktörer men på samma mark. Afrikas problem i dag är de många krigerna. Det är ingen tvekan om att det är det allvarligaste problemet vi har i Afrika i dag. Jag har tagit upp detta även i mitt huvudanförande.

Detta med att ge till statsmakter som för anfallskrig på andra länders mark har vi diskuterat tidigare. Jag vill gärna höra om Berndt Ekholm är beredd att nu ändra uppfattning. Vi har sett vissa tendenser när det gäller att dra in just biståndet till statsmakter. Nu talar jag alltså inte om bistånd via enskilda organisationer utan om biståndet till statsmakter. Detta har socialdemokrater av hävd alltid ansett ska gå vidare därför att man kan prata så väl med dessa krigsherrar om man ger dem pengar samtidigt. Min fråga är: Är det inte ännu mer effektivt att se till att de inte får några pengar? Då blir ju krigföringen trots allt något svårare.

Anf. 69 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det var två frågor. Den senare, om anfallskrig, lämnar jag till Agneta Brendt. Vi har gjort en sådan arbetsfördelning att hon svarar i fråga om den reservation som tar upp det, så där får Bertil Persson inget svar av mig.

Det är alldeles utmärkt att moderaterna vill satsa på fredsfrämjande insatser. Men det gör vi ju allihop. Det som är tvivelaktigt är att moderaterna på olika sätt försöker stoppa in lite av varje i biståndsramen. Fredsfrämjande insatser stoppas in. Som ni kanske har lagt märke till ökar man öststödet med 300 000 kr och stoppar in det. Det blir alltså ungefär 1 miljard i biståndsramen. Det ser ut som om man minskar biståndsra-

men bara lite marginellt. Jag utgår från att man i den yttre debatten kommer att driva detta som sina biståndssatsningar som då ska ses som DAC-godkända bistånd – vilket de inte är, inte heller öststödet. Såvida vi inte lägger det i Moldavien och liknande länder tror jag inte att öststödet går under biståndsbudgeten.

Det är att hissa falsk flagg att göra på det sättet. I så fall borde ni uttryckligen säga: Okej, vi vill ha det i den här budgeten, men vi är medvetna om att det ligger utanför biståndsramen. Men det gör ni inte. Ni försöker tricksa in detta för att slippa ta debatten. Det accepterar jag helt enkelt inte.

Anf. 70 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Fru talman! Alf Svenssons och kristdemokraternas kurs mot ökat bistånd ligger fast. Vi har en femårsplan mot enprocentsnivån med 0,9 % år 2003.

Det går bra för Sverige, säger statsministern ofta. Ekonomin är god. Hur bra ska den svenska ekonomin bli innan regeringen anser att vi kan återgå till enprocentsnivån? Berndt Ekholm kanske vill nå den lite snabbare än regeringen. Men vi har inte sett någon plan från regeringen, och det är väl den som ändå har sista ordet. Ska det bli så att det krävs en icke-socialistisk regering efter valet år 2002 för att vi ska uppnå detta mål?

Flera av våra yrkanden har besvarats med hänvisning till Biståndsutredningen. Jag förutsätter, vilket också Berndt Ekholm verkar vara inne på, att frågorna där får en seriös behandling.

Berndt Ekholm kritiserar vårt krav på en oberoende utvärdering av biståndet. Vi tycker att det är naturligt att man utvärderar sitt eget bistånd. Sida gör det själv, och det gör man bra. Men vissa former av verksamhet mår bra av en oberoende utvärdering, och dit tror vi att det svenska biståndet hör.

Anf. 71 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag har redan redovisat hur vi ser på återgången till enprocentsmålet. Vi säger ja till återgång till enprocentsmålet, men med fullt ansvar för att vi inte äventyrar den svenska ekonomin. Jag förlitar mig på de texter vi har levererat i det här betänkandet. Det är inget tillkännagivande till regeringen, men med vetskap om hur departementet jobbar med de här frågorna tror jag att det är ett bra stöd och en bra markering av att vi nu är relativt sams i den svenska riksdagen om takten för återgången. Jag utgår från att vi kommer att leva upp till det här, helst inom fem år. Det blir svaret på den frågan.

Sedan talade Jan Erik Ågren om att en icke-socialistisk regering skulle uppnå dessa mål bättre. Ni kan visserligen hänvisa till er förra regeringsperiod – kristdemokraterna brukar aldrig missa en chans att säga att man 1992 nådde 1,03 %. Men jag skulle tro att man gjorde det tack vare den socialdemokratiska regeringens insatser. Jag har alltid fått höra att det man gör i år inte kan mätas omedelbart utan har en viss förskjutning. Jag skulle kunna tänka mig att det var de insatser som gjordes året innan som ledde till att man uppnådde denna nivå, inte alls den borgerliga regeringens insatser.

Men egentligen är detta finlir. Det spelar inte så stor roll. Det var bra att man 1992 var uppe på den nivån.

När det gäller SAU förklarade jag i mitt förra inlägg hur vi ser på den här lösningen. Vi tror att det är en bättre lösning än den borgerliga lösningen beträffande SAU. Där kommer vi inte varandra närmare. Vi har olika syn där. Så enkelt är det.

Anf. 72 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Fru talman! Vi kan vara överens om att det var bra när vi kom upp en bit över 1 % i biståndet. Tydligt var det så bra att Berndt Ekholm vill vara med och dela inte bara glädjen utan också ansvaret för detta. Det kan vi väl lämna därhän. Det skulle vara roligt om vi fick dela glädjen över att också framöver uppnå dessa nivåer i biståndet.

Förutsättningarna för att få ett högt bistånd under den regeringsperioden trodde inte alla på, men vi lyckades ändå diskutera och komma fram till det. Jag tror att förutsättningarna för detta är goda även vid en ny regeringssamverkan mellan fyrklöverpartierna.

Det handlar väldigt mycket om hur biståndet används, och vi fyra partier är överens om att det behövs en oberoende utvärdering av biståndet. Jag förstår fortfarande inte vad det skulle vara för farligt med det. I många andra sammanhang har man oberoende utvärdering och anser att det är nödvändigt och viktigt att ha det. Varför skulle vi inte kunna ha det här?

När det gäller trovärdigheten i att uppnå enprocentsmålet har man från 1999 till 2003 med knapp nöd ökat från 0,7 % till 0,81 %, dvs. 0,11 på fem år. Hur ska man på två år öka med 0,19? Det får jag önska lycka till med. Men jag är lite tveksam till det.

Sedan vill jag också säga att det skulle vara bra om vi kom upp i den nivån och kunde ligga där så att vi slapp diskussioner om att biståndet är en budgetregleringspost. Man kan inte undgå den misstanken när man talar om ”om ekonomin medger”. Vilka andra poster talar man på det sättet om när det gäller så stora belopp och så viktiga saker, som man menar ska vara prioriterade saker?

Anf. 73 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! SAU är säkert inte alls farligt. Det är bara det att den andra lösningen är bättre.

När det gäller möjligheten för en borgerlig regering att komma fram får den väl upp till bevis. Jag vill bara påtala att det skiljer drygt 4 miljarder mellan Folkpartiet och Moderaterna. Det är 4 miljarder på ett belopp om 16 miljarder, så det blir 25 %. Det är en betydande summa.

Vi har aldrig hävdat att biståndet är en budgetregleringspost. Det är en myt som har skapats av de borgerliga, som talar om detta som en budgetregleringspost. Vi har i nedskärningstider behandlat tandläkeri, bistånd och mycket annat i princip lika. Det finns något enstaka område som har klarat sig från nedskärningar.

I praktiken skulle Finansdepartementet kunna se det så att biståndet klarade sig utan nedskärningar, för det blev inga i pengar räknat. Men vi har ett annat synsätt – det ska vi slå vakt om av solidaritetsskäl – som gör att vi som är här ändå ser det här som en nedskärning.

Anf. 74 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag fick direkt frågan från Berndt Ekholm när det gäller pengarna och en kommande borgerlig regering efter 2002: Vem lägger sig? All erfarenhet visar att det blir moderaterna. Så var det i den förra borgerliga regeringen och så var det i den senaste borgerliga regeringen.

När jag ändå är inne på det temat vill jag påpeka att Berndt Ekholm säger att det var tack vare den socialdemokratiska regeringen som det lyckades 1992. Hur förklarar han då hur det var 1978/79? Det var förvisso inte någon socialdemokratisk regering sedan 1976. Det argumentet håller inte riktigt, i varje fall inte ur det perspektivet.

Men jag skulle vilja ta upp en annan sak också. Det gäller villkor i biståndet. Vi har i Folkpartiet prutningar på flera länder. Jag skulle vilja veta hur Berndt Ekholm ser på detta. Vi kan som exempel ta Laos eller Vietnam. I den bok som Regeringskansliet har gett ut inför debatten och inför motionskrivandet står det om Laos:

Laos är en enpartistat. I landets första författning, som antogs 1991, slås fast att kommunistpartiet är landets ledande organ.

Sedan fortsätter man: Opinionsyttringar som ifrågasätter partiets politik och politiska monopol tolereras inte i Laos. Militärens inflytande över politik och ekonomi är stort och massmedierna är statskontrollerade.

Hur länge ska vi ha ett samarbetsavtal med ett land som detta? Är det inte dags att sätta klara villkor? Om ni inte ändrar på den här destruktiva politiken kan vi inte vara med och pumpa in svenska skattebetalares pengar i ert land.

Anf. 75 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det här är en reservation från Folkpartiet i den här frågan. Jag överlåter också den till Agneta Brendt, eftersom vi har gjort en sådan arbetsfördelning. Jag ska inte ta hennes fråga. Karl-Göran Biörsmark får vänta med svaret till dess hon kan svara. Begär replik då!

Anf. 76 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag ska ge mig till tåls, om inte Berndt Ekholm vill gå in i den debatten.

Jag går tillbaka till den fråga som Berndt Ekholm ställde till mig och som jag svarade på. Jag skulle vilja komma med en motfråga på det temat. Det gällde alltså pengarna och uppfyllandet av det mål som vi har diskuterat så mycket i dag. Vem lägger sig i förhandlingarna mellan s, v och mp? Jag har svarat på vem som lägger sig i uppgörelserna mellan de fyra borgerliga partierna. Det har vi sett historiskt. Men vem är det som lägger sig här? Det är alldeles uppenbart att någon backar. Vem är det?

Anf. 77 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Om Karl-Göran Biörsmark har följt de här förhandlingarna har han kunnat notera att det verkar som om ingen lägger sig. De håller på hela nätterna. Sedan kan man avlyssna resultatet i medierna på morgonen. Då har det framgått att det knappast är någon som lägger sig i de här förhandlingarna.

Men grundvillkoren finns. Vi vill inte äventyra den svenska ekonomins stabilitet i det här skedet. Jag har ingen insyn i exakt hur våra motparter resonerar i förhandlingarna, men jag tycker att det är en ganska

klok ståndpunkt att inte, som nu oppositionen gör, skjuta in sig på 2001 och 2002.

Om vi skulle ändra talen, om vi hade följt era rekommendationer, vad hade hänt då i ekonomin, i synsättet, i tilltron till svensk ekonomi? Jag tror att vi ska undvika att ändra i de siffror som gäller för de kommande åren och att ändra för det sista året. Sitter man i opposition kan det vara en bra inriktning att i huvudsak arbeta med politiken på det sättet också.

Vi har ett så stort mervärde i att stå fast vid vad vi har gjort. Sedan tar vi tag. Det är precis vad vi gjorde nu. För 2003 har vi en mycket kraftig ökning. Vi är som socialdemokrater mycket glada, kan jag säga, att vi kom så långt som till det talet. Det tycker jag var skickligt arbetat av dem som deltar i förhandlingarna och deras medhjälpare.

Jag har blivit övertygad om att de har fått blodad tand. De kommer att jobba vidare på det sättet.

Anf. 78 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att vi jobbade ännu lite bättre med vårt budgetalternativ, för vi fick fram ännu lite mer pengar till biståndet för nästa år. Men den diskussionen har redan förts ingående här, så jag tänker inte gå in på det så mycket.

Jag ska berätta att det förra veckan var en fattigdomskonferens här i Stockholm. Jag var på ett mycket intressant seminarium, som handlade om handeln, WTO och handel på lika villkor. På vems villkor? var rubriken.

Det var ingen särskilt optimistisk bild av utvecklingen som kom fram där. I stället framgick att de fattigaste länderna hela tiden har förlorat på GATT och även på WTO-förhandlingarna. De har mist en del av de mer positiva avtal som de hade tidigare när de hade bilaterala avtal. Det är inget som de vill gå tillbaka till, men många av de minst utvecklade länderna har faktiskt fått sämre förutsättningar. Att det är handel på lika villkor var det ingen där som trodde på. Man har inte samma förutsättningar. Det är dit man måste nå.

Det var någon som sade så här: Tänk om de minst utvecklade länderna, MUL-länderna – som förresten ökar i antal från ungefär 20 till 50 stycken – skulle släppas loss och få fritt tillträde till i-världens marknader. Det skulle alla vinna på. Framför allt skulle fattigdomen minska i de här länderna.

Då är min fråga: Skulle Berndt Ekholm och Socialdemokraterna kunna tänka sig att driva en sådan fråga i EU och i förhandlingarna inför WTO? Det skulle behövas för att så att säga få hål på förhandlingsläget och komma någon vart, i stället för att hålla på och segdra de här frågorna, medan det inte händer någonting och orättvisorna i stället bara ökar.

Min nästa fråga handlar om landsbygdsutveckling och jordbruksutveckling, alltså livsmedelsproduktion, framför allt i Afrika. Jag ser när jag läser betänkandet att jag borde ha reserverat mig, för svaret på vår motion är ganska dåligt. Hur ser Berndt Ekholm på regeringens ansträngningar när det gäller att få till stånd en fungerande livsmedelsproduktion t.ex. i Afrika, så att man kan minska svälten?

Anf. 79 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! När det gäller MUL-länderna ska vi dels komma ihåg att de s.k. AVS-länderna och MUL-länderna har stora förmåner i förhållande till EU. I allt väsentligt har de s.k. MUL-länderna inte så stora skyddsmekanismer mot sig. Det finns vissa, men det är ett relativt hyfsat läge. Men om vi ser på hela världen märker vi att man behöver göra mycket mer.

Jag har uppfattat det så att när Sverige förhandlar om dessa frågor är man särskilt inriktad på de fattigaste bland de fattiga och på att anstränga sig för att ta vara på u-ländernas möjligheter. Dels handlar det om förhandlingskapacitet, dels om övergångsperioder och vilka regler – dvs. regelsystemet i stort – som kan behållas under dessa övergångsperioder.

När det gäller problemen i dessa förhandlingar instämmer jag i det som Marianne Andersson säger. Jag har uppfattat att det finns en stor egoism ute i världen – mellan EU och USA och mellan andra länder – som går ut på att värna sina egna intressen. Vi bör vara observanta här. Därför är det skönt att man får jobba från Sverige, eftersom man drivs av en vilja att förändra. Regeringen – och alla partier i det här fallet – vill ha en förändring. Det är klart att det gör ju den regering som förhandlar mycket starkare.

Jag tycker att det svar som vi har gett på motionen om livsmedelsproduktionen är tillfyllest. Vi är överens om att u-ländernas egen livsmedelsproduktion behöver förbättras genom bl.a. institutionella förändringar och genom möjligheter att köpa och sälja, inte minst i den egna regionen.

Anf. 80 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vet inte om vi läser på olika ställen i betänkandet, men det står inte särskilt mycket om livsmedelsproduktionsutveckling i det svar som jag läste just nu. Vi skulle kunna ha en lång diskussion om det, vilket vi också har haft i utskottet ibland.

För tio år sedan var t.ex. Kongo-Kinshasa självförsörjande i fråga om livsmedel. Nu är situationen katastrofal. Det beror ju på krig och annat, men mycket beror på oroligheter och korrupta regimer i flera länder i Afrika. Det beror också på dåliga ägarförhållanden och helt enkelt på en dålig jordbrukspolitik.

Jag vet att det finns en kunskap både inom UD och inom Sida när det gäller att ta tag i dessa frågor. Det finns också annan expertis i Sverige. Man skulle därför kunna inrikta sig på att ha en starkare målsättning för att få i gång livsmedelsproduktionen i dessa länder. Det är ett steg som man aldrig kan hoppa över. Vi talar om fattigdomsbekämpning och sådant. Kan man inte producera sin egen mat blir det väldigt svårt att lyfta sig ur fattigdomen. Jag tror att vi är överens om det.

När det gäller de minst utvecklade länderna har EU nu en tendens att vilja särskilt favorisera t.ex. Magrebländerna som förvisso är fattigare än EU, men ändå inte tillhör de minst utvecklade länderna och de fattigaste. Även där finns det en egoism, att ta hand om sina grannar och bry sig mest om dem. På så vis lämnas de minst utvecklade länderna åt sidan. Därför är det viktigt att vi arbetar för att i första hand stödja de allra fattigaste.

Anf. 81 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Det är nog inte så stor skillnad mellan våra åsikter, om det är någon skillnad alls.

Jag kommer ihåg att vi tog upp jordbruksfrågorna ganska utförligt i det förra betänkandet. Vi är nog överens där. Jag vet inte vilka skillnaderna i vår politik skulle vara. Är Marianne Andersson missnöjd finns det ju ett antal personer här som det går bra att prata med efter debatten. Jag tror inte att vi skiljer oss åt faktiskt. När jag läste i betänkandet här tidigare uppfattade jag i alla fall inte någon särskild skillnad.

När det gäller Magreb ligger det en del i det. EU har en sådan benägenhet. Det började med ABS-länderna och nu är det aktuellt med Magrebländerna, Barcelonaprocessen osv. Man vill ge sig på det som man själv kan få ut ganska mycket gott av. Det är förstäligt. Men det har trots allt skett en förändring. Det nya Cotonau-avtalet, som träffades efter Loméavtalet, är ett steg i rätt riktning, som jag har uppfattat det. Hela EU:s biståndsinriktning går åt rätt håll.

Vi får förmoda att man i den översyn som nu pågår, som Maj-Inger Klingvall och många tjänstemän är engagerade i, verkligen lyckas att påverka så att det blir en allt tydligare fattigdomsinriktning, kanske med hjälp av den danske kommissionären. Det finns säkert många motsvarande krafter. Men vad vi från riksdagen kan bidra med är att vara överens om tagen. Det ska gå i den riktningen, och såvitt jag förstår ger vi regeringen allt stöd som den kan få. Jag tror inte att vi är oense där.

Anf. 82 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Berndt Ekholm sade i sitt anförde att det var ingen som hade använt biståndet som en budgetregleringspost eller som en konjunkturregulator. Men Berndt Ekholm kan väl inte förneka att biståndet faktiskt har sänkts även i pengar räknat t.ex. genom den s.k. krisöverenskommelsen 1992 mellan Socialdemokraterna och de fyra borgerliga partierna som ingick i regeringen, Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centern.

Anf. 83 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag kommer inte ihåg det exakta värdet i absoluta tal. Det är möjligt att Lars Ohly har rätt. Det var kanske vid det årtalet som det i absoluta tal var mindre pengar. Det är möjligt, jag vet inte.

Men under de senaste åren säger mig min minnesbild att det inte har blivit mindre pengar. Ofta har det blivit lite mer pengar, visserligen inte så mycket men lite mer.

Vi får skilja på två olika ambitioner, dels procentambitionen, dels de reella talen i pengar. Sedan får vi tänka oss för hur mycket vi skär ned i tandvården, i sjukvården osv. Vi som jobbar med biståndspolitik måste ju vara medvetna om det. Vi måste ha proportioner på saker och ting.

Återigen: Utifrån de värderingar som jag talade om tidigare tror jag att vi är överens om att vi känner väldigt starkt för de värderingar som vi står för. De driver oss att ge väldigt hög prioritet åt biståndsinsatser och andra insatser för att de fattiga ska få det bättre.

Anf. 84 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Jag tolkar det så att det inte finns någon som helst förutsättning för att Socialdemokraterna någon gång framöver skulle göra samma sak som man gjorde 1992, nämligen att i absoluta tal sänka biståndet.

Anf. 85 BERNDT EKHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte utställa några garantier för tid och evighet. Som allmänpolitiker kan man konstatera att regeringens ekonomiska politik är suverän. Den går mycket bra – jag ser att ni nickar i bänkarna, och det tar jag till mig.

Sett i det långsiktiga perspektivet talar allt för att så inte skulle bli fallet. Men det är klart, man kan ju inte garantera för tid och evighet. Vi kan ju hamna i krigskriser som gör att vi inte kan klara det. Vi får hoppas att det blir så som Lars Ohly säger.

Anf. 86 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Millenniets första möte med FN:s säkerhetsråd handlade om hiv/aids, och det slog fast att hiv/aids är en fundamental fråga också för mänsklig säkerhet. Det var ett historiskt tillfälle. För första gången var en sjukdom uppe för tematisk behandling i FN:s säkerhetsråd. Under året har också barns villkor och kvinnors viktiga roll under och efter väpnade konflikter varit uppe i säkerhetsrådet. Detta visar att det finns en ökad insikt om en bredare definition av säkerhet utifrån den starka kopplingen mellan sociala utvecklingsfrågor och säkerhet.

Hiv/aids är, förutom en tragedi för dem som drabbas, deras familjer och anhöriga, ett växande problem som påverkar hela länder och i vissa fall hela regioner. Nya siffror visar att ökningen av hiv/aids överstiger den prognos man hade för tio år sedan med mer än 50 %.

Hiv/aids riskerar att slå ut en hel generation. Detta har redan fått allvarliga effekter på samhällens alla områden. Det handlar om miljontals föräldralösa barn, om en växande brist på utbildad arbetskraft och i förlängningen en försämrad tillväxt och minskade resurser för att bekämpa fattigdomen. Och detta sker i många av de länder där fattigdomen redan i dag är som störst.

I arbetet med att bekämpa fattigdomen är därför insatserna mot spridningen av hiv/aids – och för att lindra effekterna av sjukdomarna – en av utvecklingssamarbetets stora utmaningar och därför ett prioriterat område i budgeten.

Hiv/aids skapar i många länder i Afrika en ekonomisk och social kris i samma omfattning som krig gör. Den kraftiga samhällspåverkan som hiv/aids kommer att ha i södra Afrika kan dessutom öka risken för ytterligare konflikter.

Hiv/aids kan tjäna som exempel för att tydligt visa hur utvecklings-samarbete och arbete för internationell fred och säkerhet hänger ihop. De kan inte ses eller behandlas helt åtskilda. Fred och rättvisa är beroende av varandra. Det är också utgångspunkten i regeringens skrivelse om konfliktförebyggande som presenterades för riksdagen den 24 oktober.

I arbetet med att förebygga väpnade konflikter är insatser för en rättvis, global, ekonomisk och social utveckling en huvuduppgift liksom demokratiutveckling, respekt för de mänskliga rättigheterna och rättssta-

tens principer. Fattigdom och brist på demokrati orsakar konflikter och mänskligt lidande. Konflikter och vanstyre är hinder för utveckling som måste undanröjas. Centrala frågor för utvecklingssamarbetet är därför också konfliktförebyggande åtgärder och att främja försoning och återuppbyggnad.

Väl genomförda insatser bidrar till en positiv utveckling mot varaktig fred och säkerhet. Också under pågående konflikter är det viktigt att bistånd ges som försvarar de humanitära principerna. Det gäller särskilt skydd av civilbefolkningen när det behövs som mest. Vi måste ställa upp men också vara medvetna om risken att humanitärt bistånd i konfliktsituationer kan manipuleras av krigförande parter. Vi måste fortsätta att hävda de krigförande parternas ansvar för att den humanitära hjälpen når fram, men samtidigt också förbättra vår risk- och maktanalys. Sida har därför tagit fram en strategi för hur biståndet bäst används och kanaliseras i konfliktsituationer.

Fru talman! Fattigdom handlar inte enbart om brist på materiella resurser – lika lite som ett rikt liv kännetecknas enbart av materiell rikedom. Fattigdom är mycket mer än så. Att vara fattig är att inte kunna göra sin röst hörd och att sakna inflytande. Det är att känna sig otrygg och gång på gång tvingas fatta kortsiktiga, livsavgörande beslut för sig själv och sin familj. Att vara fattig är att ha mycket liten eller ingen möjlighet att påverka sitt eget liv.

Kampen mot fattigdomen måste utgå från alla dessa dimensioner och ha som främsta uppgift att ge alla människor bättre levnadsvillkor samt makt och inflytande genom demokratisering och att skapa säkerhet och ekonomiska möjligheter. Det här är en syn på fattigdom som nu också delas av en allt större del av det internationella samfundet. Årets rapport från Världsbanken, *World Development Report*, tar för första gången sin utgångspunkt i det mångdimensionella fattigdomsbegreppet. Det gör också FN.

Fru talman! Det svenska medlemskapet i EU har givit biståndet en ny dimension. EU är en av världens största finansiärer av utvecklingssamarbete. I januari tar Sverige över ordförandeskapet, och det är min ambition att bidra till att EU även i sitt utvecklingsbistånd blir den internationella aktör som vi har förutsättningar att vara.

Vi befinner oss just nu i ett mycket spännande och viktigt reformarbete i fråga om EG-biståndet. Reformprocessen inleddes förra året, och ett viktigt steg togs på höstens utvecklingsråd då en gemensam ny deklARATION om EG:s utvecklingspolitik antogs.

Fattigdomsbekämpning är det övergripande målet och definieras utifrån den internationella samsyn som nu växer fram kring fattigdomsbegreppet. I deklARATIONEN lyfts också partnerskapstanken fram, liksom betydelsen av att länder själva tar ansvar för sin utvecklingsprocess. Demokrati och mänskliga rättigheter, med speciellt tonvikt på kvinnors och barns rättigheter, understryks som viktiga mål men också som medel för att uppnå en hållbar och stark utveckling.

Under det svenska ordförandeskapet kommer vi att ha ett krävande men spännande arbete med att samordna EU:s positioner under fyra världskonferenser i FN:s regi som äger rum i vår. Låt mig nämna två:

- FN:s världskonferens om de minst utvecklade länderna, som hålls i maj i Bryssel. Det är första gången någonsin som EU står värd för en av FN:s världskonferenser.
- En första världskonferens om hiv/aids hålls i juni i New York. Min förhoppning är att den kommer att leda till en slagkraftig politisk deklARATION som stöder genomförandet av de strategier och handlingsplaner som finns.

Internationellt bistånd

Kommissionens samarbete med andra aktörer, som t.ex. FN, är en prioriterad fråga för Sverige. Det pågående reformarbetet inom kommissionen och en höjning av EG-biståndets effektivitet och kvalitet är några av de viktigaste frågorna under det svenska ordförandeskapet i vår.

Fru talman! Det är roligt att kunna presentera en biståndsbudget som efter flera års besparingar nu tar ett rejält kliv uppåt. Biståndsramen ökar successivt fram till 2003, då den uppgår till 0,81 % av BNI. I pengar innebär det en ökning till nästan 19 miljarder kronor. Större än så har Sveriges bistånd till människor och samhällen i den fattiga delen av världen aldrig varit. Ambitionen är att Sverige åter ska nå enprocentsmålet. Ökningen till 0,81 % av BNI år 2003 är ett tydligt uttryck för regeringens vilja att nå enprocentsmålet. I budgeten för nästa år höjs ramen för utvecklingssamarbetet med 1,6 miljarder kronor till nästan 16 miljarder.

Vi kommer bl.a. att öka stödet till Västafrika och fördjupa vårt engagemang i Stora sjöregionen. Vi kommer att fokusera på miljösamarbete, demokrati och mänskliga rättigheter i Asien. I Latinamerika liksom i västra Balkan har stöd till freds- och försoningsprocesser fortsatt hög prioritet. Inom det multilaterala utvecklingssamarbetet ges också särskild prioritet åt ökade miljöinsatser, konfliktförebyggande insatser i olika former, god samhällsstyning och förbättrad sexuell och reproduktiv hälsa bland kvinnor och män.

Vårt främsta mål är att bekämpa fattigdomen. Det ligger också i linje med det internationellt övergripande målet att halvera andelen extremt fattiga i världen till år 2015, som bekräftades av världens stats- och regeringschefer på FN:s millennietoppmöte i september.

En grundläggande förutsättning för att lyckas med detta är att förbättra kvinnors villkor, att öka jämställdheten mellan könen. Fattigdomen har ett kvinnligt ansikte. Det vet vi. Men vi vet också att kvinnor i många fall är nyckeln till utveckling. Att investera i kvinnor är att investera i hela familjer och i samhällen. Genom skuldlätnader till de fattigaste länderna och stöd till ekonomiska reformer ska vi bidra till tillväxt och sysselsättning, som är viktiga förutsättningar för att våra samarbetspartner ska kunna bekämpa fattigdomen.

Fru talman! Världen har förändrats snabbt de senaste tio åren. Ingvar Carlsson sade 1995, när han presenterade rapporten *Vårt globala grannskap*, att "planeterna har blivit vårt grannskap". Bilden av världen som grannskap är ett positivt uttryck för att vårt ömsesidiga beroende har blivit mer uppenbart och våra gemensamma problem och utmaningar fler, men också för att vårt gemensamma ansvar har blivit större och för att det finns en global samhörighet mellan människor.

Globaliseringen får också konsekvenser för utvecklingssamarbetets utformning. Den kräver en helhetssyn och delvis nya arbetsmetoder. För

att globaliseringen också ska gynna fattiga människor måste vi se hur det ökande internationella utbytet kan stärka också utvecklingsländernas deltagande på mer jämbördiga villkor. Globaliseringen erbjuder möjligheter, men det går inte av sig självt. Vi behöver en politik som kan garantera att vår ökade tillväxt och våra tekniska framsteg kommer alla till del. Biståndets roll är att ta till vara fattigas intressen och bidra till att deras inflytande i det internationella samspelet ökar.

Förra hösten tillsatte regeringen en parlamentarisk utredning som ska göra en översyn av vår samlade politik för global utveckling utifrån den förändrade verklighet som globaliseringen medfört. Målet är att stärka förutsättningarna för utveckling och undanröja de hinder som i dag omöjliggör eller försvårar utveckling. Fokus måste också riktas på de problem som är globala och som måste lösas på global nivå. Det gäller bl.a. flera miljöfrågor – inte minst frågan om klimatet.

För utvecklingssamarbetet handlar det om att möjliggöra för u-länder att ta sin del av ansvaret för den globala miljön.

Det ska bli mycket intressant att ta del av det resultat som ska presenteras nästa höst, och jag är övertygad om att utredningen kommer att få stor betydelse för riksdagens ställningstagande till biståndets roll i en modern politik för global utveckling.

Globaliseringen drivs på av den revolution som skett inom informations- och kommunikationsteknologin. Den har ökat möjligheterna att överföra kunskap mellan människor och kan också vara ett viktigt medel för att minska fattigdomen och bidra till stärkt demokrati.

Samtidigt riskerar den ojämlika tillgången till informationsteknologin att ytterligare öka klyftorna. För att alla människor ska kunna ta del av globaliseringens möjligheter är det viktigt att Sverige, som ett föregångsland på IT-området, bistår världens fattiga. Och här vill jag understryka att IT är mer än Internet. Bra exempel på IT-utveckling är utbyggnad av mobila telefonnät på landsbygden. Det kan också vara att datorisera myndigheter och företag. Via Internet kan små och medelstora företag i utvecklingsländer hålla reda på råvarupriser och nå marknader som tidigare varit utom räckhåll. För dem kan Internet bli ett medel för integration i världsekonomin.

Fru talman! Utveckling handlar om människor. Alla människors lika värde och rätt till ett liv i värdighet är den självklara utgångspunkten för ett bra utvecklingssamarbete.

Mänskliga rättigheter är en normativ grund för vår utrikespolitik. Detta har slagits fast i två regeringsskrivelser 1998. Sedan dess arbetar både Utrikesdepartementet och Sida med metodutveckling och utbildning för att öka kompetensen och kapaciteten på detta område.

Jag anser att en nyckelfråga för att uppnå universell respekt för de mänskliga rättigheterna är att prioritera arbetet för barns rättigheter. Barnkonventionen har i många avseenden bäring på hela samhällslivet. Förbättrade uppväxt- och levnadsförhållanden för barnen medför positiva utvecklingseffekter för hela samhället. På uppdrag av riksdagen arbetar regeringen för att utveckla ett barnperspektiv i utvecklingssamarbetet.

Sverige ska vara en stark röst för rättvisa och solidaritet. Vi ska vara ett föredöme när det gäller internationellt utvecklingssamarbete, inte bara när det gäller storleken på vårt bistånd, utan också när det gäller genomförandet. Vår strävan att som partner arbeta för utveckling är ett uttryck

för större ömsesidig respekt, men också för ömsesidiga rättigheter och skyldigheter. Erfarenheten visar att ett land alltid själv måste ta ansvar för sin utvecklingsprocess för att den ska bli långsiktigt hållbar.

I en allt mindre värld är vårt gemensamma ansvar större. I ett globalt grannskap ställs högre krav på solidaritet. Det är en utmaning, men det är också en möjlighet.

Anf. 87 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag vill först instämma i mycket av det som biståndsmministern har framfört här. Det skriver jag under på. Men jag vill ställa två frågor för klarläggande. Biståndsministern sade att det ena rör pengar och att det andra rör själva biståndspolitiken. Biståndsministern sade att vi ökar biståndet successivt fram till 2003. Successivt låter som om det är en regelbunden ökning. Men tittar man på pengarna så visar det sig att man gör ett skutt 2003. Man startar väldigt försiktigt med 0,73 % och 0,74 %, och sedan går man upp till 0,81 % 2003. Folkpartiet har en annan inriktning på detta. Vi ökar successivt med början nästa år.

Jag vill fråga: Vad är det som gör att biståndsmministern bedömer att Sveriges ekonomi 2003 är så god? Samtidigt säger ju biståndsmministern att det ska ske när ekonomin så tillåter. Vad är det som säger att den tillåter just 2003 och inte 2001 och 2002? Det är min första fråga.

Den andra frågan berör det som jag ställde en fråga till Berndt Ekholm om och inte fick svar på. Men jag skulle vilja höra biståndsmnisterns kommentar om konditionalitet i biståndet. Jag gav då exempel från Laos och hur det ser ut där, och där vi pumpar in en hel del pengar. Jag skulle också ha kunnat ta exempel från Vietnam. I den bok som biståndsmministern själv har varit med och gett ut står det att Vietnam har som mål att bibehålla enpartisystemet. Det står också i boken att det är partiet, alltså det kommunistiska, som ytterst kontrollerar rättsväsendet och sätter ramarna för t.ex. yttrandefrihet. Konkurrens om den politiska makten tillåts inte. Sedan fortsätter Amnesty International på samma tema. När tycker biståndsmministern att smärtgränsen är nådd för bistånd till Vietnam och Laos?

Anf. 88 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik:

Fru talman! Först beträffande biståndsbudgeten: Med den ökning av anslagen som sker i år och under de kommande åren tillsammans med utbetalningen av reserverade medel har vi en utbetalningstakt som ökar för varje år och som ger ett ökat utrymme för vårt biståndssamarbete. I år ligger vi ungefär 3 miljarder över föregående års anslag i utbetalningar. Och för 2001 kommer vi att ligga ungefär på 4,6 miljarder i förhållande till utbetalningarna 1999. På detta sätt växer budgeten under de kommande åren. Det som händer 2003 är att det blir en direkt ökning av anslagsramen, och den kommer så att säga att ligga i fas med den ökning av utbetalningarna som vi gör under åren 2000 och framåt just med tanke på att vi då också tar i anspråk reservationer förutom anslagen.

Detta är alltså en jämn ökning av biståndsbudgeten och får då ses som det reella uttrycket i regeringens ambition att kunna nå tillbaka till enprocentmålet.

När det sedan gäller villkoren i biståndet är ju inte vårt bistånd, vårt samarbete, på något sätt kravlöst utan bygger på en dialog med våra

partnerländer. Det är oerhört viktigt att i detta partnerskap hitta gemensamma värden och bygga på dem i det fortsatta utvecklingssamarbetet.

Anf. 89 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! När det först gäller pengarna blir jag ändå inte riktigt klok på svaret. Enligt budgeten är regeringens förslag för år 2001 0,73 %, för år 2002 0,74 %, och sedan gör man ett skutt till 0,81 % år 2003. Där börjar vi redan nästa år och har en successiv uppräknings. Det gör det trovärdigt att vi kan nå detta mål inom fem år. Eftersom det är Sveriges ekonomi som ska avgöra detta kvarstår frågan: Vad är det som gör att man gör ett plötsligt skutt år 2003?

När det gäller konditionaliteten fick jag inte heller svar på frågan: Var går smärtgränsen? I Vietnam har detta pågått under tio år. Fortfarande har man sitt enpartisystem, och där finns allt det som jag läste upp, kritik från regeringen själv och från Amnesty International. Någonstans måste ju smärtgränsen gå. Hur länge kan vi stå och titta våra skattebetalare i ögonen och säga att vi pumpar in pengar i diktaturstater? Det måste finnas en gräns. Var går den för dessa länder?

Anf. 90 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik:

Fru talman! Det är inte så att vi år 2003, sett till utbetalade pengar, gör en sorts stor förändring, utan det som händer år 2003 är att vi får en anslagsram på en väldigt bra nivå som medger att vi det året kan betala ut ännu lite mer pengar än än vi gör de tidigare åren. Detta har helt enkelt att göra med vårt ianspråktagande av reservationerna. På det här sättet får vi alltså en jämn ökning av de medel som går till det internationella utvecklingssamarbetet. Detta ligger naturligtvis i en samlad bedömning av ekonomin i år, nästa år, året därpå och år 2003. Det här ryms i den socialdemokratiska regeringens budget och är ett första viktigt steg när det gäller att kunna nå tillbaka till enprocentsmålet.

När det sedan gäller en del av de länder som jag vet att Karl-Göran Biörsmark riktar kritik mot i fråga om vårt utvecklingssamarbete vill jag understryka att det är väldigt viktigt att vi har en öppen dialog och att vi kan stödja en demokratisk utveckling.

Karl-Göran Biörsmark brukar, och har också gjort det i debatten i dag, tala sig varm för demokratin som ett viktigt mål i vårt internationella utvecklingssamarbete. Så är det förvisso. Det är det, tycker vi, bästa sättet att arbeta för att utveckla ett land, det bästa sättet för människor att få inflytande i sitt eget lands utveckling. Därför är det viktigt att vi finns t.ex. i ett land som Vietnam, med vars nationalförsamling Sveriges riksdag nu samarbetar och där vi har prioriterat fattigdomsbekämpning, mänskliga rättigheter och demokrati. Det handlar väldigt mycket om kapacitetsuppbyggnad och kapacitetsutveckling och det finns ett direkt projekt där Justitiedepartementet stöder lagstiftningsarbetet.

Anf. 91 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill föra fram ett tack till biståndsministern för att vi nu för andra gången faktiskt får vad vi förvägrades av Pierre Schori, nämligen en redovisning av MR-förhållandena i våra samarbetsländer. Det är bra men jag har en önskan, och det är att den kommer tidigare. Det hade varit värdefullt för oss när vi skrev motioner att få den i god tid.

Det är ett bra material och vi uppskattar att vi får det. Det är alltså bara kring tidtabellen som vi har ett önskemål.

Vidare gläder jag mig över biståndsministerns engagemang för detta med hiv och aids. Detta tror jag är en nyckelfråga i Afrikasammanhang.

Så till min fråga. WTO har utsatts för mycket kritik både här i kammaren och ute i samhället. WTO är i grunden en frihandelsorganisation. Dess uppgift är att skapa en global frihandel. Kritiken mot WTO har från många håll gällt just att WTO vill öppna våra marknader för u-världens produkter. Jag menar att det är något som vi alla måste ta avstånd från och vill gärna höra ett uttalande från ministern om att Sverige fortsatt kommer att vara en aktiv förkämpe för global frihandel.

Anf. 92 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik:

Fru talman! Det är inte svårt att säga att WTO är en viktig organisation. Sverige arbetar aktivt inom WTO för en ökad frihandel. Vi arbetar också aktivt inom EU för att påverka de handelsrestriktioner som fortfarande finns. Jag är väldigt glad över det senaste initiativet från EU-kommissionen när det gäller tillträdet för de allra fattigaste länderna, de minst utvecklade länderna, till EU:s marknader. Jag tror att det kommer att ha stor betydelse.

Jag är även väldigt glad över Cotonouavtalet som också innebär att vi år 2002 ska kunna börja med regionala förhandlingar om handelsavtal med AVS-länderna.

Det här är alltså ett område där jag verkligen ser framför mig både stora möjligheter och förhoppningar om att vi ska kunna göra förändringar.

Vi har ju också behandlat en annan fråga inom EU, dock inte lika lyckosamt som vi från svensk sida hade önskat, nämligen Uruguayrundans tredje steg när det gäller textilrestriktionerna. Där var vi tre länder som var av en annan uppfattning och som tyckte att det tredje steget skulle vara betydligt mer omfattande.

Det här är alltså frågor som Sverige är mycket engagerat i och där vi verkligen försöker att vara mycket aktiva och drivande.

Anf. 93 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Detta är ett mycket viktigt ställningstagande som jag tror kommer att få stor betydelse framöver.

Vi är alla måna om att biståndet ska fungera bra, och bättre, och om att vi ska ge ett effektivt bistånd.

Sida har självfallet – det kan inte biståndsministern undgå frågor om – intern-*controllers*. Det har alla företag och det är bra att man har. Man har också ett diskussionsforum, seminarieanordnare, som jag tycker ordnar alldeles utomordentliga möten – EGDI – och som även publicerar värdefullt material som vi har stor glädje av.

Men om man ska optimera en verksamhet är det nog bra med extern granskning – någon som är obunden och som faktiskt hela tiden har ett ansvar för att utvecklingen går åt rätt håll. Jag tycker att det är olyckligt att SAU avvecklades och tror att det skulle vara en stor fördel om biståndsministern kunde fundera över frågan och om vi eventuellt kunde få tilläggsdirektiv om att titta på möjligheterna att skapa någon form av

Internationellt bistånd

Anf. 94 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik:

Fru talman! I frågan om en utvärdering lämnade ju regeringen beslut i budgetpropositionen. Vi har redan satt i gång ett arbete för att se över utvärderingsinstrumentet och för att se över EGDI och EGDI:s roll i framtiden. När det gäller frågan om en utvärdering kommer vi tillbaka i budgetpropositionen för år 2002.

Anf. 95 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Fru talman! Biståndsministern talar om kvinnornas nyckelroll i biståndsarbetet och det är viktigt och rätt. Detta skulle behöva lyftas fram ännu mer. Mycket annat av det som biståndsministern sade är också riktigt och naturligt och av det slaget att det känns naturligt att lyssna till det. Jag har dock några frågor.

När Sverige dragit ned på biståndet ända ned mot den miniminivå som FN rekommenderat har det också påverkat vårt internationella anseende. Nu har vi inte samma status som tidigare. Hur ser biståndsministern på det?

Sedan till min andra fråga. Sverige går bra, framhåller ofta regeringsföreträdare. Hur kommer det sig då att man inte höjer biståndet snabbare och mer än med några hundra procent under de närmaste åren? När uppnår vi egentligen enprocentsmålet?

Kristdemokraterna och andra partier har visat på en väg dit men regeringen skyndar inte precis. Vår ambition och strävan är också viktiga signaler till omvärlden. När när vi alltså enprocentsmålet?

Anf. 96 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik:

Fru talman! Sveriges anseende i världen är, vill jag bekräfta, mycket stort. Det märks inte minst när vi är ute i olika internationella sammanhang. Vi har ett väldigt stort förtroende och det ska vi vara mycket rädda om.

Vi är sju länder som klarar FN:s gräns på 0,7 %. Vi är fast beslutna att nå tillbaka till 1 % av BNI. Som jag sade i mitt huvudanförande kommer vi, med den ökningstakt som finns i budgeten, år 2003 aldrig att ha använt så mycket av våra samlade resurser till det internationella utvecklingssamarbetet. Men detta är ett etappmål. Vi är alltså inte nöjda, utan vi vill fortsätta och öka biståndet till 1 %.

Anf. 97 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Fru talman! Det är riktigt att Sverige har ett högt förtroendekapital när det gäller biståndspolitik. Det har vi byggt upp under en lång tid och det ska vi vara glada över.

Det är ingen tvekan om att det har naggats i kanten, och det har många av oss mött när vi har varit i FN eller ute i olika länder och biståndsfrågorna har kommit upp. Därför är det angeläget att vi kommer tillbaka till det höga förtroende som vi har haft.

När det gäller biståndet kan vi faktiskt inte riktigt göra som biståndsministern och säga att vi aldrig satsat så mycket. Jo, i kronor, men nu

talar vi om procent. Allting annat har också ökat i och med att den samlade mängden pengar har ökat. Enprocentsmålet är lika viktigt ändå.

Det här med signalerna till omvärlden. Sverige har legat väldigt lågt. Det har förvånat många. Nu har vi god ekonomi, och så går det så sakta att det är millimeterssteg, eller hundra delar av procent de närmaste åren. Varför ska det gå så långsamt när ekonomin är så god? Eller är inte biståndet ett prioriterat område?

Anf. 98 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik:

Fru talman! När det gäller förtroende för och tilltro till Sverige tror jag att vi har kunnat skicka den oerhört tydliga signalen till vår omvärld att när ekonomin i Sverige nu går bra, när vi har sanerat våra statsfinanser, då är biståndet ett prioriterat område, då höjer vi biståndet successivt. Det har varit ett väldigt viktigt besked till omvärlden att det internationella utvecklingsarbetet är en helt central fråga för den socialdemokratiska regeringen.

Anf. 99 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vill också tacka för det här anförandet. Det var en mängd saker som var bra i det, särskilt engagemanget för aids. Då vill jag fråga biståndsministern om hon delar uppfattningen om att världens ledare, vilka företrädesvis är män, bör gå ut och tala klarspråk till de män som sprider den här sjukdomen, farsoten, över världen så att de faktiskt slutar med det sexuellt vidlyftiga beteendet, som ju till mycket stor del är orsaken till spridningen, och använder kondom. Mediciner bör finnas tillgängliga. Men det handlar väldigt mycket om beteende. När jag talar om det tydliga budskapet inkluderar jag vår egen statsminister Göran Persson i den frågan. Jag skulle vilja uppmana biståndsministern att verkligen uppmana Göran Persson att gå ut och tala om detta, eftersom han inte ville svara på min interpellation som jag hade tidigare.

Jag är glad för att vi ska driva på när det gäller jämställdheten när vi blir ordförandeland i EU. Jag vill gärna göra en kommentar till det. Det är viktigt att vi verkligen jobbar hårt med den frågan och får in den i EU:s biståndsarbete.

Sedan till min tredje fråga, om landsbygdsutvecklingen, som jag hade uppe med Berndt Ekholm alldeles nyss. Jag tror att regeringen säkert vill väl och gärna vill att det ska vara livsmedelsproduktion i alla länder. Men skillnaden finns kanske i engagemanget och kraften i just den frågan. Jag skulle önska att regeringen fokuserar detta mycket mer. Jag är alldeles övertygad om att man inte kan hoppa över stadier i utvecklingen. Varje land måste ha en livsmedelsproduktion och ett jordbruk som fungerar för att kunna lyfta sig ur sin fattigdom.

Jag har en fjärde fråga. Vi har en reservation i det här betänkandet som handlar om en utredning om en nordisk Afrikafond för att man ska kunna få riskkapital just till Afrikas länder. Det är uppenbarligen mycket stora risker där och svårt att få investeringar dit. Hur ser biståndsministern på det?

Anf. 100 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik:

Fru talman! Det är oerhört viktigt att det finns ett ledarskap som är tydligt när det gäller hiv/aids-katastrofen i världen. Det är också någon-

ting som jag tar upp vid mina besök, nu senast när jag träffade presidenten i Zambia men också andra ledamöter i regeringen och ett antal parlamentariker från olika politiska partier i parlamentet i Zambia. Vi diskuterade frågan hur oerhört viktigt det är med ett tydligt ledarskap.

När det sedan gäller jämställdheten och EU ser vi fram emot att ta emot den handlingsplan som är ett konkret uttryck i förhållande till den deklaration som antogs av utvecklingsrådet i november om jämställdhet. Det är en viktig horisontell fråga för oss i biståndspolicyn att jämställdhet ska genomsyra all biståndsverksamhet. Det här kommer vi förhoppningsvis verkligen att få arbeta väldigt aktivt med under vårt ordförandeskap, och det ser jag mycket fram emot.

När det gäller landsbygdsutveckling tror jag att det som är viktigt, och det arbetar vi också för inom den svenska biståndspolitiken, är att stödja utvecklingen av lokala marknader. Det tycker jag också visar sig väldigt tydligt i vårt sätt att stödja World Food Programme. Generalsekretären Mrs Pertini, var här i förra veckan,. Där har vi ett unikt stöd. Vi ger bara pengar till programmet därför att vi på det sättet verkligen vill vara tydliga och markera att det här är pengar som man ska handla för på den lokala marknaden. Det är bara ett exempel på hur vi konkret kan arbeta med just den här inriktningen.

En nordisk Afrikafond får jag återkomma till.

Anf. 101 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! När det gäller ledarskapet och budskapet om aids är det viktigt att gå fram med det budskapet till Sydafrikas president, som ju inte har något ärofyllt förflutet i den frågan. Jag vill verkligen rikta den uppmaningen.

Jag lyssnade också på Mrs Pertini, och det var ganska intressant. Vi talade mest om katastrofsituationer, för det är då man ska ha livsmedelsbistånd och inte någon annan gång, och det hoppas jag att vi är överens om. Men även då ville EU helst ge pengar, och det var lättast att få stöd i form av livsmedel och inte utsäde t.ex. för att man skulle kunna få en produktion vid nästa säsong. Det var mycket svårare. Det var en samfällad uppfattning från dem som var här. Därför är det viktigt att Sverige ligger på. Jag vet att vi inte gör på det sättet, men vi behöver driva på inom EU även i fråga om EU:s bistånd och EU:s agerande i de här frågorna. Vi har verkligen någonting att komma med, och det är otroligt viktigt.

Men jag syftar också på den pågående livsmedelsproduktionen i länder som inte precis är utsatta för katastrof men ändå har en brist och där man alltså överflödas av vitt bröd som kommer från franskt vete, som jag upplevt flera gånger. Det tar en så hårt när man vet att de själva kan producera i stället. Då slår man bort marknaden för de fattiga bönderna. Det är mycket som är svårt. Det handlar om handelspolitik, men det handlar också om produktionen och möjligheten att äga mark, markfrågor och över huvud taget hela jordbrukspolitiken i många av länderna.

Anf. 102 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det råder någon oenighet mellan Marianne Andersson och mig om synen på hur viktigt det är att utveckla jordbruket i de fattiga länderna och om att det handlar om att stödja utvecklingen av lokala marknader. Det här en fråga som är viktig inom ramen

för EU men också för vårt eget bilaterala bistånd. Handelspolitiken är som sagt viktig som en motor att just kunna utveckla lokala marknader och öka möjligheterna för export av produkter som vi är intresserade av, självklart, i de rika länderna.

Frågan om en nordisk Afrikafond uppfattade jag handlade om att med ytterligare kraft kunna finnas med i kriser.

Anf. 103 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tänkte knyta an till det ministern sade tidigare om att det var viktigt med en helhetssyn. I morse kunde vi ta del av en rapport från Ryssland och Kolahalvön om det katastrofala läge man faktiskt har där och har haft sedan många år när det gäller risken med kärnavfallet där och hotet mot vår närmiljö.

Det har länge funnits en diskussion om detta och även tillskjutits vissa medel både från nordiskt samarbete och från svenskt samarbete, men det har inte hänt särskilt mycket. Samtidigt förs en diskussion från Försvarsdepartementets sida om gemensamma militära övningar med Ryssland. Jag undrar om man inte skulle kunna ha en bättre helhetssyn och i stället använda de resurserna för gemensamt hanterande av kärnavfallet.

Min andra fråga gäller den katastroffond som vi har tagit upp i vår reservation. Det finns ett behov av att snabbt kunna tillskjuta medel vid katastrofer som inte kan förutses. Är ministern villig att titta vidare på detta?

Min tredje fråga berör arbetet inom Sida. Det finns där ett förvaltningsanslag med begränsningar för hur mycket man får använda till att utreda och lägga upp projekten. Det innebär att man inte hinner satsa på de småskaliga projekten, eftersom det blir större förvaltningsandel för dem, medan det är lättare att satsa på de storskaliga projekten. Är ministern villig att se över detta?

Anf. 104 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik:

Fru talman! Låt mig börja med den sista frågan. Frågan om förvaltningsanslagen hör till dialogen mellan myndigheten och Utrikesdepartementet. Den följs alltså av Utrikesdepartementet.

Vad gäller frågan om en katastrofbiståndsfond har vi, som jag bedömer det, goda resurser i budgeten till humanitära insatser. Dels går 1 miljard kronor till Sida för humanitära insatser, dels går ett antal hundra miljoner multilateralt bl.a. till World Food Programme, UNHCR och UNWRA. Vi bistår också OCHA, som samordnar de konsoliderade appellerna.

Jag har inte upplevt att det i sådana här krislägen har fattats pengar, utan vi har alltid lyckats mobilisera ekonomiska resurser i krissituationer, senast vid två tillfällen till västra Balkan. Det är min bedömning av frågan om en katastroffond.

Anf. 105 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill återigen ta upp frågan om Kolahalvön och samarbetet med Ryssland. Kan ministern som ett led i en helhetssyn tänka sig att samarbeta mer med Försvarsdepartementet och eventuellt satsa

pengar och resurser på att sanera Kolahalvön i stället för att göra militära samövningar?

Anf. 106 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik:

Fru talman! Det här är ju en fråga som ställd på det här sättet framför allt berör Försvarsdepartementet. Jag är inte beredd att ge besked i den frågan, utan den får Marianne Samuelsson ställa till försvarsministern.

När det sedan gäller vårt östbistånd över huvud taget är det viktigt att kunna samarbeta kring miljöfrågorna, men jag vill inte heller därvidlag gå in på några detaljer.

Anf. 107 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Till det sista replikskiftet om en katastrofbiståndsfond kan väl sägas att tanken bakom denna är att katastrofbiståndet inte ska inkräkta på övriga biståndsinsatser. Som det är i dag kan en katastrof i vår omvärld innebära att vi för över pengar från andra angelägna biståndsinsatser till ett katastrofområde. Därför anser också Vänsterpartiet att det är oerhört viktigt att bygga upp en sådan fond.

Jag skulle vilja ta upp tre andra frågor med biståndsministern. Fattigdomen i världen är klädd i kvinnokläder. Det är uppenbart att kvinnor utför det tyngsta arbetet till de lägsta inkomsterna, med mindre förmögenheter och makt än män. Vänsterpartiet har föreslagit att vi ska bilda ett institut för genusfrågor. Det finns i dag ett centrum för miljöekonomi i Göteborg och Wallenberginstitutet för mänskliga rättigheter. Om man vill förstärka kvinnoperspektivet i utvecklingspolitiken måste man ge förutsättningar för det. Vilka förutsättningar anser ministern att vi bör skapa, och hur ska det gå till?

Nästan samtliga talare har i debatten i dag talat om vikten av ett närmare samarbete mellan olika politikområden för att nå framgång i utvecklingspolitiken, och det gäller kanske framför allt handelspolitiken och biståndspolitiken. Är ett något tätare samarbete på gång, eller har ministern i övrigt några nyheter att presentera när det gäller ett sådant samarbete mellan utvecklingspolitiken och arbetet med handelsfrågor?

Till sist: EU-biståndet är ett sorgebarn. Hur ska Sverige agera för att vi ska komma till rätta med de katastrofala bristerna i planering, genomförande och utvärdering av EU:s biståndsinsatser?

Anf. 108 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik:

Fru talman! Det var mycket på en gång. Vi får se hur mycket jag hinner svara på. Vad först gäller katastrofbistånd är min erfarenhet av det sätt som vi har kunnat hantera de kriser som hittills har uppstått på att de inte har inkräktat på det ordinarie biståndet annat än möjligen marginellt.

Beträffande ett institut som särskilt ska ta hand om genusfrågor pekar Lars Ohly själv på att detta är frågor som är uppmärksammade på flera olika ställen, både på forskningsinstitutioner och på annat sätt i Sverige. Jag har svårt att bedöma vad ett särskilt institut ytterligare skulle kunna tillföra. Jag vill inte avfärda tanken, men jag behöver nog mera av argument från Lars Ohly i den frågan.

När det sedan gäller hur vi själva jobbar med detta har Sida en särskild handlingsplan. *Gender* är en fråga som ska genomsyra allt bistånd.

Vi gör också väldigt många insatser som är inriktade generellt mot kvinnor men också direkt till kvinnoprojekt. Detta kan vi tala mycket om.

Vad gäller samstämmighet hänvisar jag till GLOBKOM, den utredning som arbetar på att finna ett sätt att få de olika politikområdena att samverka bättre. Vi tror att det här finns stora vinster att göra. Samstämmighetsfrågorna är också väldigt väsentliga när det gäller att utveckla ett bättre EG-bistånd.

Anf. 109 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det var lite hoppingivande att ministern öppnade för tanken på ett institut för genusfrågor. Min tanke med att ta upp Centrum för Miljöekonomi i Göteborg och Wallenberginstitutet var att visa att det finns institutioner som arbetar med andra perspektiv bl.a. på utvecklingsfrågor men att det skulle behövas ett särskilt institut som arbetar med kvinno- och könsaspekten på biståndspolitik, eftersom vi vet att fattigdomen är så orättvist fördelad mellan könen.

Jag tar också upp frågan om EU-biståndet, som ministern kanske inte riktigt hann med att besvara. Vänsterpartiet har ställt kravet att Sverige ska verka för att EU:s totala budget inte ökar innan man har kommit till rätta med de allvarliga bristerna i planering, genomförande och utvärdering av biståndsinsatser. Hur ser biståndsministern på det?

Anf. 110 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik:

Fru talman! Vår finansiering av EU-biståndet bygger på en procent-sats, en sorts automatik. Jag kan dock försäkra Lars Ohly att Sverige är en mycket stark tillskyndare av en förbättring av EG-biståndet när det gäller både effektivitet och kvalitet. Det ser ut som om vi har anledning att hysa förhoppningar om att uppnå en bättre situation. Vi har, som jag nyss sade, antagit en ny policy som vi i långa stycken är väldigt nöjda med från svensk sida. Vi har just betonat de viktiga horisontella frågorna, som jag kallar dem, som ska skära rakt igenom alla andra frågor. De handlar om miljö, om *gender* och om barn.

Frågan om barnen lyckades jag som ansvarig minister faktiskt vid sittande bord från Sveriges sida få in i deklARATIONEN. Det är vi väldigt nöjda med. Det handlar vidare om hela definitionen av fattigdomsbegreppet, som nu faktiskt finns med i EG:s utvecklingspolicy.

Det handlar också om budgetlinjer, tekniska frågor som hur den framtida organisationen ska se ut. Det kan vara väsentligt för både effektivitet och kvalitet. Samstämmighet, samverkan och landstrategier är viktigt. Det handlar om att få ihop det på marken, lokalt i våra respektive partnerländer. Det kommer att vara viktigt för att utveckla EG-biståndet, på det sätt som vi från svensk sida önskar.

Anf. 111 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Att stödja våra grannar i Central- och Östeuropa är fundamentalt i svensk utrikespolitik. I början handlade öststödet om resursöverföring. Vi ville förhindra att länder och ekonomier kollapsade.

En oerhört viktig uppgift i början var att ersätta alla de samhällsfunktioner i bl.a. de baltiska staterna som tidigare sköts från Moskva. Därefter kom en fas när vi ville bidra till byggandet av rättsstatens och marknads-

ekonomins institutioner liksom byggandet av demokratiska försvarsmakter och stärkandet av miljöskydd.

De baltiska staterna och de andra nyligen fria länderna kring Östersjön måste nu börja betraktas på samma sätt som alla våra andra grannländer. Inom några få år kommer de att vara EU-medlemmar, precis som vi är. Inom några få år är de kanske också medlemmar i Nato. Några länder har redan blivit det. Vi kan hoppas och tro att inte minst de baltiska staterna på någon enstaka generation kommer att nå västerländsk levnadsstandard.

Bistånd, öststöd, är inte det naturliga tillståndet. Handel, investeringar, politisk samverkan, utbyten på alla områden, spontan integration är det naturliga, precis som med våra västliga grannländer.

Utvecklingen har nu kommit så långt att fokus i det svenska stödet alltmer flyttas österöver, från Östersjöns östra strandstater till det nära Ryssland. Länderna i Central- och Östeuropa är, som små öppna ekonomier, starkt utlandsberoende. Det gäller alldeles särskilt för länderna i Baltikum. Både import och export är relativt sett mer betydelsefulla för dessa länder än för de nuvarande EU-länderna. De nya marknadsekonomierna är beroende av goda villkor för marknadstillträde. EU:s handels hinder måste därför avvecklas. Det är orimligt att EU å ena sidan bedriver omfattande stödprogram för att stödja ländernas ekonomiska utveckling samtidigt som man å andra sidan ännu inte ger dem fullt marknadstillträde. I den delen bör EU faktiskt lära av Estland, som kan visa vägen mot en avreglering av handeln.

I samband med utvidgningen av EU flyttas EU:s yttre gränser österöver. EU-länderna har då en befogad och legitim anledning att söka skydda sig mot brottslighet, smuggling och illegal invandring genom ordentliga gränskontroller och gränsskydd. Den yttre gränskontrollen är i själva verket ett villkor för att kunna upprätthålla den fria rörligheten inom unionen.

Samtidigt med byggandet av yttre gränsskydd måste hänsyn tas till människors traditionella kontakter, handel och rörlighet. Den får inte inskränkas på ett orimligt sätt. Ett helt Europa byggs just genom vardagskontakter och vardagsutbyte mellan människor.

Man måste också efter EU-utvidgningen kunna besöka varandra över gränser, turista i varandras länder, bedriva småskalig handel och behålla alla de kontakter som funnits fram till utvidgningen. Det måste uppmärksammas särskilt, eftersom EU förmodligen och förhoppningsvis kommer att omfatta flera baltiska stater som har ekonomiskt utbyte med Ryssland och med varandra. Den spontana ekonomiska integrationen mellan EU och närområdet måste fortgå.

Ett viktigt exempel är Kaliningradområdet, som gränsar till kandidatländerna Polen och Litauen. Det är viktigt att samarbetet utvecklas och att det finns en öppen handel med Kaliningrad. På många sätt kan Kaliningrad bli ett lackmusexempel på EU:s förmåga att integrera Ryssland.

Fru talman! Det svenska stödet är ett komplement till det vi EU-länder gör tillsammans. Stödet till de baltiska staterna måste fortsatt inriktas på uppbyggnad av rättsstatens funktioner, förvaltning och marknadsekonomins institutioner liksom miljöområdet, som är särskilt viktigt. Allt detta måste ske inom ramen för samverkan med EU:s förmedlingsstrategi. Det svenska stödet bör särskilt inriktas på att stödja de

områden där EU är lite eller inte alls aktivt, t.ex. säkerhetsstöd, miljöförbättrande åtgärder och smittskyddsåtgärder.

I varje svenskt stöd måste kunskapsöverföring ges en betydande vikt. Kunskapsöverföring bör vara ett kvalitativt inslag i samtliga våra stödprojekt och dessutom syftet för enskilda, konkreta projekt. Det handlar också om förmågan att i praktiken hantera EU:s regelverk i kandidatländerna.

Fru talman! Det är viktigt, både för länderna själva och för stabiliteten i regionen att de baltiska staterna bygger trovärdiga demokratiska försvarsmakter, samarbetar med varandra och deltar i västliga samarbeten som PFP. Sverige bidrar i dag med kunskande, råd och utbildning på ett mycket framgångsrikt sätt. Det bör fortsätta.

Hela det samlade säkerhetsstödet till Estland, Lettland och Litauen bör fortsätta. Det är nämligen en uppgift som inte hanteras inom ramen för EU:s förmedlemskapsstrategi eller stödprogram. Jag vill påstå att just i byggandet av demokratiska försvarsmakter och civil säkerhet kan de nordiska länderna, tillsammans och var för sig, spela en extra viktig roll för regionens utveckling.

De baltiska staterna önskar allihop vinna medlemskap i Nato. Det ligger också i Sveriges intresse att de lyckas. Vi lever själva tryggare med tryggare grannar. Det gäller också för Ryssland, trots vad som ofta sägs.

Sverige bör, enligt vår uppfattning, understödja de baltiska ländernas ambition att ingå i en europeisk säkerhetsordnings alla delar inklusive deras arbete för Natomedlemskap. Det är konfunderande att den svenska regeringen saknar vilja i en fråga som är så viktig för närområdets säkerhetspolitiska utveckling.

Fru talman! Den s.k. Östersjömiljarden hanteras helt vid sidan av det övriga östbiståndet och är ett sätt att ställa medel till statsministerns förfogande för internationella utspel. Det är beklagligtvis lätt att dra paralleller med hur Sydafrikasatsningen, som på många sätt gick fel, hanterades.

Vi moderater avvisade Östersjömiljarden. Statliga subventioner som utgår för att öka den svenska sysselsättningen är inte att anse som ett stöd till Östersjöländerna i reell mening. Att bidrag utgår endast till svenska företag skapar konkurrenssnedvridning och motverkar strävan att åstadkomma en rationell resursanvändning. Det är inte ovanligt att 85–90 % av pengarna inom Östersjömiljarden beräknas återgå till Sverige igen.

Den 6 april i år svarade handelsminister Leif Pagrotsky på en fråga från mig om Östersjömiljarden. Han sade då att ”erfarenheterna av Östersjömiljarden varit positiva”. Vidare sade han att Sverige bör fortsätta att använda detta nya instrument för att på ett offensivt sätt främja det svenska näringslivets intressen och sysselsättningen i regionen. Samtidigt kritiserade statsrådet mig för att jag hade invändningar mot vad han kallade ett innovativt, nyskapande verktyg för att stärka handel och investeringar i Östersjöregionen.

Jag har mycket svårt att tro att Leif Pagrotsky's glädje är lika rosenkindad i dag som den 6 april. För knappt en månad sedan läckte Östersjömiljardssekreteriatets egen lägesrapport ut. Den innehåller svidande kritik mot hur Östersjömiljarden fungerat och hanterats.

Till att börja med har ansvaret för Östersjömiljarden ständigt flyttats runt. Inledningsvis låg ansvaret hos Statsrådsberedningen, i det av statsministern tillsatta Östersjörådet. Ansvaret flyttades 1997 till Närings- och handelsdepartementet. Hösten 1998 flyttades ansvaret till den exportfrämjande enheten på UD, och 1999 flyttades ansvaret ännu en gång till enheten för Central- och Östeuropa.

Oklara ansvarsförhållanden har präglat hela hanteringen. Handläggare har kommit och gått. Kontinuiteten har blivit lidande. Det finns stora brister i hanteringen av projektmedlen. Exempel på det är, enligt Utrikesdepartementet, dålig beredskap i departementen, långsam ärendehantering och revirtänkande på departementen. Man såg Östersjömiljarden som en möjlighet att fylla på sin ordinarie budget.

Det råder oklarhet om den övergripande målsättningen med Östersjömiljarden samt om vilka kriterier som ska gälla för att projekt ska beviljas pengar. Redan propositionen 1996 var oacceptabelt oklar i beskrivningen av Östersjömiljardens innehåll, vilket vi moderater då påpekade. Varningssignaler har verkligen inte saknats. Oklarheter har funnits med från början. Näringsutskottet var huvudutskott för hanteringen av frågan. Trots att utskottets kansli flera gånger kontaktade departementet gick det inte att utröna t.ex. vilken typ av stöd till svensk livsmedelsexport det var fråga om när det gällde Östersjömiljarden.

UD skriver: När regeringens sysselsättningsproposition antogs av riksdagen fanns det inte klara former för hur processen kring Östersjömiljardsanslaget skulle administreras. I utvärderingen av Sveriges öststöd från år 1997 skrevs att det som skiljer Östersjömiljarden från det ordinarie östsamarbetet var formerna för handläggningen och utbudsstyrningen.

Utvärderarna menade att den annorlunda organisationen påverkades av en önskan att nå uppmärksamhet och utrikespolitisk goodwill samt viljan att stödja svenska företag. De uppställda målen med satsningen är tämligen vagt formulerade, och det finns otydligheter i vilka sorters projekt som förväntas. Det brister i kopplingen mellan mål och medel, och det finns stora brister i administrationen.

Man bedömer från UD:s sida att många projekt kommer att ha små möjligheter att stå på egna ben efter avslutat stöd. Vissa projekt har inte ens tillkommit efter ansökningar utan har initierats inifrån, politiskt, och då saknas det ibland helt projektansökningar. Projektplaner och beredning av ärendena har inte gjorts tillräckligt väl eller i tillräcklig utsträckning.

Det har också visat sig att det brister i kontrollen och uppföljningen av projekten på så vis att det saknas en regelbunden utvärdering och enhetlig rapportering. Det beror i sin tur på att regler om enhetlig avrapportering inte ens fanns med i de aktuella regeringsbesluten. Ibland har man inte ens krävt att det ska ske en ekonomisk redovisning för projektmedlen. När det har funnits villkor förenade med projektens beviljande har de inte alltid efterlevts. Slutligen, vilket är anmärkningsvärt, saknas rutiner för återbetalning av utnyttjade medel.

Fru talman! Det är alltså väldigt tydligt att hanteringsbrister inom Regeringskansliet har lett till att skattebetalarnas pengar används på ett icke ändamålsenligt sätt. Värt att notera är också att det inte ens går att påvisa positiva sysselsättningseffekter av Östersjömiljarden, trots att den tillkom i den s.k. sysselsättningspropositionen år 1996.

Redan för något år sedan medgav utrikesutskottets majoritet att riktlinjerna för Östersjömiljardens användande inte överensstämmer med riktlinjerna för det reguljära östsamarbetet, men man har undvikit att dra slutsatser av det.

Konstitutionsutskottet har vid två tillfällen menat att man brutit mot rådande upphandlingsbestämmelser inom Östersjömiljarden. På grund av alla dessa missförhållanden som Utrikesdepartementets egen uppföljning visar har jag valt att anmäla Östersjömiljardens hantering till riksdagens konstitutionsutskott för förnyad och samlad granskning.

Fru talman! Erfarenheterna av utrikespolitiska särprojekt, vare sig de kallas Sydafrikasatsning eller Östersjömiljarder, är milt sagt dåliga. Vi menar från moderat sida att regeringen i fortsättningen gör bäst i att avhålla sig från den här typen av utrikespolitiska frispel. Östersjömiljarden bör upplösas och pengarna tillföras det ordinarie öststödet.

Anf. 112 MURAD ARTIN (v):

Fru talman! Afrika är i dag den rika världens dåliga samvete. Västerlandets barbari gentemot Afrikas folk är välkänt alltifrån den månghundraåriga slavhandeln och kolonialismen till apartheidtiden.

Efter avkolonialiseringen på 50- och 60-talen borde väst försökt att gottgöra sina förbrytelser. Det gjorde man dock i ringa utsträckning. Det tog många årtionden innan väst kunde förmå sig att gå till något effektivt angrepp mot apartheidregimen i Sydafrika.

Det tog också många år innan man på allvar tog ställning mot den portugisiska kolonialismen. För att inte tala om vad olika västmakter ställde till med i Kongo både före och under Mobutus tid.

Under efterkrigstiden och avkolonialiseringen rättfärdigade man sin politik genom att hänvisa till de motsättningar som rådde under det kalla kriget. I dag borde situationen vara en annan. Men det är tydligen så att dåligt samvete är något man förtränger. Gamla synder är något man inte vill höra talas om.

Med Afrika tycks det vara så att det förflutnas förbrytelser överförs och göms i arkiven för att samla damm. Inte sällan därför att smärtsam gottgörelse kräver engagemang, aktiva åtgärder och resurser.

I dag härjar farsoterna hiv och aids på den afrikanska kontinenten. Sjukdomen slår som alla andra sjukdomar mot dem som är svagast, kvinnor och barn. Men det är inte bara det. Den hotar att slå ut viktiga grupper såsom exempelvis de intellektuella. I flera länder hotas den grupp som förvaltar och för kunskapen vidare, lärarna, av att slås ut.

Fru talman! Flera rika länder i väst ger pliktskyldigast bistånd till dessa fattiga länder. Samtidigt kräver man in enorma summor i räntor och amorteringar som dessa länder dragit på sig i tidigare skeden i historien. Och inte nog med det. I flera fall förser de rika länderna dessa fattiga länder med krigsmateriel. Som en biprodukt eller efterbörd till kolonialismen har följt en härva av nationella och kulturella motsättningar.

De har, som i Somalia, sin grund i gamla klanförhållanden eller i stormakters klumpiga gränsdragningar, som i fallet Eritrea–Etiopien. Dessa har varit upphov till stridigheter och regelrätta krig.

Den 12 maj i år gick Etiopien till regelrätt anfall mot Eritrea. Kriget hade föregåtts av gränskonflikter och gränsstrider. Etiopiens anfall bestod dock inte enbart i att man lade beslag på de omtvistade områdena.

Etiopiska soldater drev 1,1 miljoner eritreaner på flykt. Man brände och förstörde bostäder. Anfallet ägde rum i Eritreas bördigaste områden och vid tiden för skörden. Därmed förstördes livsmedel för ett helt år. Efter några månader lyckades det Algeriet och OAU att få slut på kriget och få till stånd ett vapenstillestånd.

Sverige beslöt dock att avbryta sitt bistånd till båda länderna. Vänsterpartiet understryker i sitt särskilda yttrande till bistandspropositionen att kriget fördes på Eritreas område och att det i första hand är detta land som behöver snar hjälp för livsmedelsförsörjning och återuppbyggnad.

För Etiopiens del är problemet ett annat. Kriget var kostsamt även för Etiopien, och man borde ha satsat sina resurser på att utveckla den produktiva ekonomin i stället för på det destruktiva kriget. Även för Etiopien kommer kriget att leda till problem. I bristsituationer lurar alltid faran för växande motsättningar mellan Etiopiens tre stora folkgrupper – amharerna, tigranerna och oromofolket. I spåren av kriget har oromofolkets opposition mot den i dag tigredominerade centralregeringen vuxit.

Med vårt särskilda yttrande vill vi göra regeringen uppmärksam på att det i första hand är Eritrea som behöver snar hjälp. Vi vill också göra regeringen uppmärksam på utvecklingen i Etiopien.

Fru talman! Anledning till att vi särskilt tar upp Eritrea beror på att situationen i området håller på att förbättras och att Sverige bör förbereda hjälpinsatser så snart FN-observatörer kommit på plats. Detsamma gäller Somalia, där utvecklingen efter många år av stridigheter börjat ta en positiv vändning. Utvecklingen framöver är visserligen inte helt klart utstakad för framtiden. Men vi menar att man redan nu bör hålla en viss beredskap för kommande hjälpinsatser. Somalia har alltför länge lämnats därefter av världssamfundet.

Kriget mellan Etiopien och Eritrea är ett exempel på ett fenomen som uppträder världen över. Rika länder, däribland även Sverige, ger bistånd till länder i tredje världen samtidigt som dessa länder bygger upp stora och kostsamma militärapparater med vapen som man köper från de rika länderna.

Det handlar om stora militära apparater som i ett svep tillintetgör det som ofta med stor möda byggts upp genom bistånd och internationellt utvecklingssamarbete.

Vapenexport och internationellt bistånd är en absurd kombination. Visserligen ska varje land ha sina nationella rättigheter att besluta om sitt eget försvar, men i flera fall köper man stora mängder vapen samtidigt som man erhåller bistånd. Därför menar vi att det inte skulle skada om Sverige ägnade viss uppmärksamhet åt de fattiga ländernas militära budgetar.

Fru talman! Internationellt utvecklingssamarbete handlar inte bara om att skapa ekonomisk tillväxt. Internationellt utvecklingssamarbete syftar till att skapa drägliga levnadsvillkor för människor. Vänsterpartiet har länge förespråkat att det ska finnas ett kvinnopolitiskt perspektiv och ett barnperspektiv på alla delar när det gäller dessa frågor. Men det handlar om att förebygga stagnation och katastrofer.

I en av vårt partis motioner tar vi upp en fråga som rönt ringa uppmärksamhet – kärnkraftverket i Armenien. Till följd av den blockad som Armenien drabbades av från Turkiets och Azerbajdzjans sida i samband med konflikten om Nagorno-Karabach såg sig de armeniska myndighet-

erna tvungna att öppna kärnkraftverket i Medzamor, som ansågs vara världens farligaste, för att man inte skulle frysa ihjäl under blockaden.

Därför har vi försökt peka på ett akut behov av miljöbistånd till Armenien. Armenien kan synas vara en avkrok i världen, men det ligger i ett både politiskt och geologiskt mycket känsligt område.

Det bästa miljöbiståndet i denna del av världen vore därför en snabb lösning av Nagorno-Karabach-konflikten. Situationen i dag är inte bara farlig för Armenien, utan även för Turkiet och Azerbajdzjan – kanske t.o.m. för stora delar av Europa och Asien.

Minnet av Tjernobyl börjar blekna. Men det kanske är lättare att erinra sig jordbävningarna i Turkiet för något år sedan. Och det borde vara ännu lättare att erinra sig jordbävningen i Baku för en vecka sedan.

Sedan betänkandet skrevs har vi fått ytterligare bekräftelse på att man måste öka sina ansträngningar när det gäller Nagorno-Karabach och när det gäller Armeniens energiförsörjning. Tydligare kan man knappast visa på att utrikespolitik, biståndspolitik och miljöpolitik hänger samman och att det krävs internationella ansträngningar. Det räcker inte med att EU kräver att Armenien ska stänga sitt kärnkraftverk. Det är detsamma som att uppmana armenierna att frysa ihjäl. Det krävs kraftfullare, mer omfattande, mer vittgående ansträngningar och konkreta åtgärder.

Anf. 113 AGNETA BRENDT (s):

Fru talman! När man har lyssnat till debatten här i dag, och bl.a. till Bertil Persson, kan man nästan få uppfattningen att det är Moderaterna som på egen hand har formulerat målsättningen om fattigdomsbekämpning. Därför skulle jag vilja påminna om att första gången som biståndets långsiktiga mål preciserades var i regeringens proposition 1962:100. På grundval av den propositionen fattade en enhällig riksdag beslut om de motiv och mål som skulle gälla för det svenska biståndet. De principer som under Olof Palmes ledning lades fast var: vidga handeln, lindra nöden, förmedla kunnande och tillför kapital.

År 1968 fattade riksdagen beslut som innebar – vilket har sagts tidigare här i dag – att 1 % av BNI skulle avsättas till bistånd.

Om man upprepar ett felaktigt påstående tillräckligt många gånger kan det nästan bli en sanning. Därför skulle jag vilja påpeka att Sverige var först i världen att uppnå 1 % av BNI. Det var 1975. Det året hade Sverige, om inte jag minns helt fel, en socialdemokratisk regering.

Detta säger jag med anledning av den debatt som har pågått här tidigare i dag när det gäller de här delarna.

Fru talman! Kampen mot fattigdomen står i dag högst på den internationella utvecklingsagendan. Efter de stora FN-konferenserna på 1990-talet har givarsamfundet utarbetat en strategi som har fattigdomsbekämpning som övergripande mål. Det är i hög grad fråga om att utmana rådande maktstrukturer och egenintressen. Det handlar om delaktighet och kontroll över resurser för att enskilda människor, inte minst kvinnor, ska få möjlighet att påverka sina liv och ta sig ur sin fattigdom.

Man kan ställa sig frågan: Varför har biståndet inte nått fram till kvinnorna? Svaret ligger bl.a. i att det ofta är männen som i kraft av traditioner och gällande värderingar tar makten över resurserna. Demokratisering är ett sätt att sprida makten på fler händer och på alla nivåer även inom familjen. Att föra in rättighetsperspektiv i strävandena att

minska fattigdomen innebär att man lyfter upp principen om allas lika rätt och värde.

Utveckling mot demokrati är ett mål i utvecklingssamarbetet. Men det är också ett medel. Vi menar att det är ett mål och ett värde i sig att människor får inflytande över sitt eget liv genom de politiska systemen. Det är ett medel därför att det bidrar till spridning av makt och resurser på ett sätt som gör att allas intressen kan komma till uttryck.

Fattigdom bekämpas bäst när varaktiga förutsättningar skapas för människor att själva ta sig ur sin fattigdom. Det grundläggande ansvaret ligger hos länderna och deras egna befolkningar och i viljan och förmågan att föra en politik som bekämpar fattigdom, bl.a. genom att föra en sund makroekonomisk politik. Med utvecklingssamarbetet kan vi påverka den nationella politiken inom ramen för ett partnerskap.

Fru talman! Jag kommer framför allt att fokusera på demokrati och mänskliga rättigheter och på de mest utsatta bland de fattiga, nämligen kvinnor, barn och funktionshindrade. Tyvärr har mycket av det som jag kommer att ta upp naturligtvis redan sagts så här långt in i debatten.

En demokrati vilar på en rad institutioner och procedurer. Men en demokratisk kultur handlar framför allt om de värderingar som styr hur människor samverkar och uppträder gentemot varandra – individuellt och i grupp. Det är en del av ett lands sociala kultur. Det handlar om att människor ser varandra som likar och med respekt, att man tar itu med konflikter genom att söka dialog och fredliga lösningar, att man tar hänsyn och att man respekterar ingångna överenskommelser. Respekten för de mänskliga rättigheterna bidrar till och är en förutsättning för demokratisering.

De grundläggande rättigheterna handlar om rätten att uttrycka och sprida sin mening, att bilda eller gå med i organisationer och rätten att ordna möten. Det är avgörande för att bilda sig en uppfattning och att delta i politiskt liv.

Det handlar också om rätten till skydd mot övergrepp, rätten att inte bli godtyckligt arresterad, utsättas för tortyr eller bli berövad egendom. Det är viktigt för att människor ska våga delta i den politiska processen och kunna utnyttja sina andra fri- och rättigheter.

Men det handlar också om grundläggande behov som rätten till en rimlig levnadsstandard och rätten till hälsovård och utbildning.

I skrivelsen *Demokrati och mänskliga rättigheter i svenskt utvecklingsbistånd* redovisades en bred syn på demokratibegreppet. Det handlar om demokratins institutioner och procedurer, dess formella byggstenar, respekten för mänskliga rättigheter och det centrala i en demokratisk kultur som främjar tolerans, dialog, mångfald och en vilja till kompromisser.

Sedan skrivelsen presenterades för ett par år sedan har ett intensivt arbete pågått för att förverkliga och följa upp intentionerna i skrivelsen. Biståndet är ett viktigt instrument för att främja demokrati och mänskliga rättigheter i utvecklingsländerna. Stödet till framväxten av ett demokratiskt samhälle har länge varit ett biståndsmål. Under 1990-talet har frågan lyfts fram som en av hörnstenarna i svensk biståndspolitik. Biståndet främjar demokratisering i samarbetsländerna, stöder demokratiska rörelser och bidrar till ökad respekt för de konventionsbundna mänskliga rättigheterna.

Trots att kvinnorna svarar för mer än hälften av livsmedelsproduktionen och en ökande andel av avsalugrödorna i utvecklingsländerna och utgör en fjärdedel av den växande arbetskraften i tillverkningsindustrin är de den markant fattigaste, minst utbildade och mest sjukdomsdrabbade hälften av världens befolkning. De tjänar betydligt mindre än männen men har 25 % längre arbetstid.

I de flesta utvecklingsländer har kvinnorna rätt att bruka jorden, men de har ofta inte rätt att äga den. Där de av tradition haft rätt att arva jorden har i vissa fall jordreformer och nya lagar reducerat kvinnornas rätt att arva jorden. Jordreformer och nya jordbruksmetoder har nästan alltid lett till att kvinnorna ställts åt sidan, vilket lett till att kvinnorna många gånger fått försämrade förhållanden jämfört med hur det var tidigare.

Jordbrukets modernisering, mekanisering och nya metoder har begränsats till männen. Kvinnornas små jordbruk har inte kunnat investera i nya maskiner, och de grödor som odlas för avsalu har odlats på de bästa jordarna. Det har lett till att kvinnorna många gånger har varit hänvisade till de sämre områdena. Om marknadspriserna ökar utsätts kvinnorna ofta för påtryckningar från sina män att de ska odla för avsalu på bekostnad av produktionen för det egna hushållet. Detta har i sin tur lett till försämrat näringsintag, framför allt för kvinnor och barn.

Behållningen av kvinnornas arbete går de många gånger miste om, eftersom den behövs för att kunna köpa det som de inte själva hinner producera för eget bruk.

Tekniska förbättringar som införts i jordbruket har resulterat i att de arbetsuppgifter som varit förknippade med dessa har blivit manliga arbetsuppgifter även om dessa sysslor traditionellt har utförts av kvinnorna. Det har då även minskat kvinnornas möjligheter att få arbete. I de fall lantarbetarkvinnor har haft möjlighet att få arbete har deras arbetstid och arbetsinsats ökat i lönearbete samtidigt som de har haft kvar sitt ansvar för arbetet i hemmet. I småjordbruken används de ökade inkomsterna ofta till inköp av t.ex. en traktor som minskar den manliga arbetstiden.

De inkomster kvinnorna har används framför allt till hushållens gemensamma utgifter, medan männen ofta behåller sina inkomster för personligt bruk. Kvinnorna försöker alltid öka sin arbetsinsats, och deras totala arbetsbördor ökar. Men deras möjlighet att öka familjens välfärd är liten. Framför allt gäller det deras egen hälsa. Utgifter för hälsovård och utbildning är sådant som regeringar dragit ned på när de velat minska statens utgifter. Det är sektorer som direkt påverkar kvinnorna. Barnadödligheten har ökat efter 1980, liksom antalet undernärda barn. Mödradödligheten ligger fortfarande på en oacceptabelt hög nivå. Skolavgifter och familjers behov av barnvakt åt yngre syskon har lett till att flickor i mindre utsträckning fått utbildning.

Fru talman! Att utvecklingssamarbetet ska utformas så att det inriktas både på kvinnors och mäns behov är vi överens om här i dag. Regeringen räknar på sikt med att uppnå en fördelning av utvecklingssamarbetet som på lika villkor gynnar kvinnor och män. Både Utrikesdepartementet och Sida har utarbetat handlingsplaner och handböcker för att uppmärksamma kvinnors och mäns olika behov och villkor i satsningar på fattigdomsbekämpning, demokrati, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling.

I utskottet menar vi att jämställdhetsmålet syftar till att se både kvinnor och män som fullvärdiga aktörer och mottagare av biståndet och att utgå från både kvinnors och mäns villkor och behov i samtliga faser, nämligen planering, implementering och utvärdering av biståndet. Jämställdhet är inte bara ett mål utan ett medel för att bekämpa fattigdom bland både kvinnor och män, stärka demokratin och öka respekten för de mänskliga rättigheterna.

Sverige arbetar aktivt med att främja jämställdhet och kvinnors åtnjutande av MR inom biståndet. Det arbetet syftar till att främja implementering av handlingsplanen från Beijing och konventionen för avskaffande av diskriminering mot kvinnor vad gäller kvinnor och beslutsfattande, kvinnors ekonomiska ställning, kvinnors ställning och rättigheter inom familjen och våld mot kvinnor.

Utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter, FN-konferenserna och de biståndspolitiska målen, påbörjades 1998 inom Utrikesdepartementet en översyn av barnfrågor i utvecklingssamarbetet, Barnprojektet. Målet är att utforma en sammanhållen policy för barnfrågor och utveckla ett systematiskt barn- och barnrättsperspektiv i det internationella utvecklingssamarbetet. Även inom Sida pågår ett arbete för att integrera ett barnrättsperspektiv i utvecklingssamarbetet.

Rätten till delaktighet, inflytande och jämlika villkor för personer med funktionshinder är sedan länge en viktig fråga i det svenska utvecklingssamarbetet. Handikapporganisationerna har lämnat viktiga bidrag genom att föra in frågan om funktionshinder i utvecklingssamarbetet för att motverka marginalisering och diskriminering av personer med funktionshinder. Utrikesdepartementet samarbetar aktivt med Svenska Handikapporganisationers Internationella Biståndsförening som har ett ramavtal med Sida.

Sida har som övergripande mål att handikappaspekter ska beaktas och integreras i relevant biståndsplanering och utvecklingssamarbete och därmed bidra till att förverkliga de rättigheter som fastställts i FN:s standardregler och i konventionen om barnets rättigheter. Inom ramen för det utredningsarbete som en speciell rapportör i handikappfrågor bedrivit har strategier utarbetats som ska bidra till att stärka de mänskliga rättigheterna och ge människor med funktionshinder större möjligheter att delta på lika villkor i samhällslivet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 114 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Det är svårt att inte hålla med om mycket av det som Agneta Brendt för fram här. Men det finns ändå två saker som är angelägna att ta upp till diskussion.

Det här med fattigdomsutrotning är ingenting som vi har hittat på själva. Det har vi hämtat från den internationella debatten. Jag ska vara ärlig och säga att regeringen har drivit formuleringen att höja de fattiga ländernas levnadsnivå, vilket för mig förefaller mindre bestämt som inriktning än utrotande av fattigdomen.

Vi har talat om fattigdomsutrotning medelst tillväxt, och det var inte bra tyckte Socialdemokraterna i tidigare debatter därför att det inte är bra att koppla tillväxt till fattigdomsutrotning. Hur det ska gå till att utrota

fattigdomen utan tillväxt är för mig något dunkelt, men från Socialdemokraterna hade man några dubier där.

Vad jag tycker är olyckligt är att man driver tesen fattigdomsbekämpning. Bekämpa fattigdomen kan man göra hur länge som helst. Men utrota den kan man bara göra en enda gång. Det är verkligen en skillnad i inriktning som är väsentlig.

Utöver målet att höja de fattiga ländernas levnadsnivå har man sex delmål, och sedan simmar enprocentsmålet i något slags egen sjö. Det som är bekymmersamt för biståndsarbetarna är att de har så hemskt många mål att hålla reda på och försöka att integrera i alla projekt. Jag tror att en koncentration på fattigdomsutrotning kommer att dra med sig väldigt mycket gott samtidigt som det blir väldigt lätt att arbeta med för alla dem som ska jobba med det. Jag tror att det är en bättre målsättning, och det verkar också som att det är vad regeringen har tänkt när man gav direktiven till Globkom.

Sedan håller jag med Agneta Brendt när hon talar om jämställdhet och flickor. Men ska vi då inte kräva att alla våra samarbetsländer ordnar obligatorisk utbildning av alla flickor?

Anf. 115 AGNETA BRENDT (s) replik:

Fru talman! Jag tycker nog att det är viktigt att ha fattigdomsbekämpning som övergripande mål på det sätt som vi har. Det är tråkigt att den borgerliga regeringen inte utrotade fattigdomen, om det nu går att göra det i ett slag. Fast det tror inte jag.

Anf. 116 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Det går bara att göra det en gång. Det tar sin tid att göra det. Vad vi säger är att av de erfarenheter som vi har, har vi lärt oss är det möjligt att göra det på en 30-årsperiod. Vi är övertygade om det. Det är vad vi vill göra. Däremot vill vi inte hålla på att bekämpa längre än så.

Anf. 117 AGNETA BRENDT (s) replik:

Fru talman! Det skulle vara mycket intressant att få veta hur ni har kunnat komma fram till att det ska gå på 30 år.

Anf. 118 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Detta är tredje gången gillt. Jag har ställt en fråga. Först sade Berndt Ekholm att Agneta Brendt skulle svara på den. Sedan ställde jag den till biståndsministern, men hon svarade inte. Nu kan jag kanske få ett svar.

Det gäller det som jag har tagit upp om konditionalitet i biståndet. Jag refererade först till Laos, sedan till Vietnam och nu ska jag påminna Agneta Brendt om ett annat land som har samma tema, nämligen Kuba.

Det står i boken om Kuba – jag läste ur den tidigare om Laos och Vietnam – att biståndet till Kuba söker främja erfarenhetsutbyte och stimulera öppenhet och förändring. Det låter ju bra. Det har pågått nu i 40 år.

Amnesty International skriver så här i sin senaste rapport för år 2000 om Kuba: Dissidenter, däribland journalister, politiska motståndare och människorättsförfvarare, utsattes för grova trakasserier under året. Hundratal människor satt fortfarande fängslade för politiska brott, och Amne-

sty International ansåg att några av dem var samvetsfångar. Vissa av rättegångarna mot samvetsfångarna uppfyllde inte internationella normer. Man införde nya lagar om bekämpning av avvikande åsikter och om utvidgning av bruket av dödsstraff.

När tycker Agneta Brendt att det är tid att avbryta biståndet till Kuba?

Anf. 119 AGNETA BRENDT (s) replik:

Fru talman! När det gäller biståndet till Kuba har ju Sida möjlighet att ge stöd. Anledningen till det är att vi hoppas att vi ska kunna skapa förutsättningar för ekonomisk och politisk systemöppning, att vi ska kunna främja demokratiska reformer och respekt för mänskliga rättigheter. Av de belopp som utbetalas från Sverige går mer än hälften till utbildning i modern mikro- och makroekonomi, marknadsekonomi samt affärsbanksverksamhet.

Biståndet omfattar också besöksutbyte och seminarier om mänskliga rättigheter och ekonomisk policy. Jag tror inte att man når längre om man isolerar ett land. Om man kan föra en dialog kan det nog föra framåt. På sikt kanske vi når målet om demokrati och mänskliga rättigheter. Stänger vi dörren, då har vi ingen möjlighet att påverka.

Anf. 120 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Den motion som Folkpartiet har skrivit talar för just detta, att man ska kunna ha kontakt med dem som främjar en sådan utveckling i Kuba, nämligen via enskilda organisationer, via oberoende journalister i Kuba, men inte via stat till stat.

Sverige går fortfarande in med pengar via regimen i Kuba. Det är detta som vi motsätter oss, inte det andra. Vi skulle kunna utöka den typen av kontaktverksamhet med de oppositionella, med dem som sitter i fängelse för vad de tycker och anser i denna diktaturstat. Det är detta som vi vill göra. Det var det som den borgerliga regeringen stödde samtidigt som man fasade ut det statliga biståndet. När Socialdemokraterna kom i regeringsställning återinfördes detta bistånd. Det är det som vi motsätter oss.

Jag ska passa på att yrka bifall till den reservation där detta tas upp, reservation nr 17 – jag gjorde det aldrig i mitt anförande. Jag yrkar alltså bifall till reservationerna nr 2, 6 och 17.

Då är min fråga än en gång: Kan Agneta Brendt tänka sig något läge där man fasar ut biståndet därför att det inte fungerar på grund av regimen? Däremot ska det utgå bistånd via enskilda organisationer till utsatta grupper. Det är min fråga som jag hoppas få svar på innan debatten här i dag är över.

Anf. 121 AGNETA BRENDT (s) replik:

Fru talman! Bistånd genom enskilda organisationer är jättebra. Det har pågått länge från Sverige, och det har på många olika sätt bidragit till demokratisering i andra länder. Man bygger upp nya folkrörelser osv.

Men i vissa lägen kan det vara väldigt svårt att komma in i ett land där man vet att människor har det svårt och att mänskliga rättigheter och demokrati inte fungerar som det ska. Då kan man använda sig av olika metoder, dels via enskilda organisationer, om det är möjligt, dels via regeringsföreträdare.

Utskottsmajoriteten har uttalat att man inte ser något egenvärde i att binda sig för att det enbart får ske genom enskilda organisationer.

Eftersom jag har tid kvar vill jag passa på att säga till Karl-Göran Biörsmark att när det gäller Laos har jag samma erfarenheter och upplevelser som Marianne Samuelsson berättade om här i dag.

Jag besökte Laos år 1998. Jag såg bl.a. små barn i kuvöser. Man berättade för mig att de små barnen inte hade så stor chans att överleva därför att deras föräldrar inte hade pengar att köpa den medicin som behövdes. I ett sådant läge tror jag att även Karl-Göran Biörsmark skulle tycka att det kan vara bra med ett visst mått av bistånd till ett land som Laos.

Anf. 122 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det var intressant att lyssna på det replikskiftet, men jag ska inte ge mig in i den diskussionen.

Jag är glad över att Agneta Brendt talade så mycket om kvinnor och jordbruk. Vi har tidigare haft en debatt här om livsmedelsförsörjning, jordbruksutveckling och landsbygdsutveckling.

Jag är mycket väl medveten om hur kvinnors situation påverkas när det blir förändringar i livsmedelsproduktionen och jordbruksutvecklingen när maskiner och annat gör sitt inträde – alltså att det är männen som tar över. Det är väldigt viktigt att ha med det perspektivet när man pratar om utveckling av livsmedelsförsörjningen. Då är det naturligtvis viktigt att slå vakt om kvinnornas roll i detta. Jag tycker att det var väldigt bra.

Men det får inte innebära att man inte försöker utveckla livsmedelsproduktionen. Den har ju större betydelse för fler människor än för de som arbetar med de här frågorna. Därför är det viktigt att kunna kombinera detta och ha starka krav på att kvinnornas makt inte får minska, att kvinnorna också ska äga mark osv. Då undrar jag: Vad gör egentligen regeringen för att detta ska åstadkommas? Är det därför man är så försiktig och inte driver på frågan om livsmedelsproduktion i t.ex. Afrika, för att man är lite rädd om kvinnornas situation? Det tycker jag i och för sig är självklart att man ska vara. Men livsmedelsproduktionen är viktig för många fler.

Anf. 123 AGNETA BRENDT (s) replik:

Fru talman! Jämställdhet i utvecklingssamarbetet är ju en av målsättningarna. Där finns det ingen tvekan om var regeringen står och om vad vi i majoriteten tycker.

Anf. 124 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det var ju inte svar på frågan. Vi är väl alla överens om att feminiseringen av fattigdomen, som Kofi Annan uttrycker det och som han driver väldigt hårt, är något som vi måste bekämpa med alla medel. Det har vi inte olika uppfattningar om. Men det handlar ju faktiskt om att också se till att alla länder i världen kan producera sina egna livsmedel, att de har förmågan att göra det för att kunna stå mycket starkare när det gäller fattigdomsbekämpning. Detsamma gäller även jämställdheten för alla kvinnor – både de som inte arbetar i jordbruket och de som gör det. Det är ju de som ska kunna få större inkomster av sitt arbete. Det

är viktigt att slå vakt om båda. Det ena kan inte utesluta det andra som jag ser det. Jag fick inte svar på frågan.

Internationellt bistånd

Anf. 125 AGNETA BRENDT (s) replik:

Fru talman! Jag förstod egentligen inte riktigt frågan. Det är naturligtvis viktigt att kvinnorna får möjlighet att odla jorden, att skaffa fram mat åt familjen. Det är naturligtvis viktigt att varje land har möjlighet att försörja sin befolkning. Det är viktigt i länder som har goda förutsättningar för det om man bara kan utnyttja dem på rätt sätt.

Anf. 126 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Fru talman! Först yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. Målen för samarbetet med Central- och Östeuropa är att främja en säkerhetsgemenskap, att fördjupa demokratin, att stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling och slutligen att stödja en miljömässigt hållbar utveckling. Naturligtvis ska detta samarbete liksom allt övrigt präglas av ett jämställdhetsperspektiv. Det behövs verkligen. Kvinnornas situation är i många av dessa länder långt ifrån lätt. Tunga arbeten samt ansvar för barn och hem hör till vardagen, en vardag som dessutom präglas av att det saknas de flesta av de bekvämligheter som vi vant oss vid i väst.

Kvinnor i politiska positioner är lätträknade. Kvinnor är bland de första som drabbas av ekonomiska svårigheter och arbetslöshet. Prostitution är inte ett svårupptäckt problem. Marknaden är blomstrande. Kvinnor utsätts också för våld. T.ex. mördas 15 000 kvinnor årligen i Ryssland, och misshandel av kvinnor betraktas många gånger som ett familjeproblem.

Jag ska inte närmare gå in på målområdena eftersom det står att läsa om dem i betänkandet. Jag väljer i stället att kommentera några av de särskilda yttranden som Moderaterna lämnat in. Först gäller det Östersjömiljarden.

Moderaterna ansåg redan år 1996 att Sverige inte skulle avsätta pengar till detta samarbete. Men vi som lever nära samarbetet och praktiskt deltar i det vet att de här pengarna har stor betydelse för utvecklingen mot öst. Utan detta stöd skulle det t.ex. vara väldigt svårt att driva ett bra samarbete inom näringslivet uppe i Barents. Näringslivet ropar efter resurser för att kunna få information om lagar, regler, tullbestämmelser och annat för att kunna samarbeta med näringslivet i den ryska delen. Vi har nyligen gjort ett studiebesök från utrikesutskottet där vi verkligen kunde möta de här problemen.

År 1996 beslutade Östersjöstaterna, som är tio stycken, jämte Norge och Island, och även EU var med, om ett utvidgat samarbete runt Östersjön inom tre områden: Ökade mellanfolkliga kontakter samt stärkande av demokratin, ekonomiskt samarbete och förbättringar av miljön. Riksdagen anslag senare samma år en miljard kronor till Östersjöområdet för att stärka samarbetet. Miljarden var avsedd som ett komplement till det ordinarie utvecklingsarbetet med länderna i det östra närområdet.

Redan då ansåg Moderaterna att förslaget om en Östersjömiljard borde avslås. Utrikesutskottet tillstyrkte dock regeringens förslag om att en fond för Östersjösamarbete skulle inrättas och att fondens verksamhet och det normala östsamarbetet skulle genomföras på ett sådant sätt att

insatserna kompletterade och förstärkte varandra – inte motverkade. Östersjömiljarden kompletterar det reguljära samarbetet genom att bl.a. ge större möjlighet för investeringar.

År 1998 beviljade vi i riksdagen ytterligare en miljard. Riksdag och regering menade att det här är en mycket angelägen verksamhet för de berörda länderna, även naturligtvis för svenska företagare. Även då var Moderaterna kritiska till att fatta det här beslutet.

I oktober 1999 överlämnade regeringen en skrivelse angående den ekonomiska utvecklingen och samarbetet. Då hade 550 projektansökningar inkommit och 55 olika projekt hade fått medel avseende energi, miljö, livsmedel, kommunikationer, IT, utbildning, katastrofhjälp m.m. från den första Östersjömiljarden. Litauen och Polen var de största mottagarländerna och därefter kom Ryssland, Estland och Lettland. Medlen hade fördelats som gåvor till myndigheter i mottagarländer och bidrag till förstudier, marknadsundersökningar m.m. Intresset var mycket stort, och naturligtvis måste man se effekterna på lång sikt, inte på kort sikt.

Det fanns brister i hanteringen av den första Östersjömiljarden, precis som vi har hört tidigare av Sten Tolgfors. Därför har de här bristerna åtgärdats nu i samband med den andra. Målen för den andra miljarden är klara och kriterierna likaså. Det vore mycket olyckligt att upplösa det här, som Moderaterna föreslår i sitt särskilda yttrande.

I ett annat särskilt yttrande i dagens betänkande tar moderaterna upp smittskyddsarbetet i svenskt bistånd. Tbc och hiv och aids anser moderaterna vara ett dolt problem, och de anser att Sverige bör ha en tydligare inriktning på just smittskyddsarbete.

Fru talman! Sverige är faktiskt initiativtagare till ett samarbete kring smittskyddskontroll inom Östersjöstaterna. En praktisk aktör på området är ÖEK, Östeuropakommittén. Och jag skulle vilja säga några ord om kommitténs arbete, eftersom det tycks vara väldigt okänt vad man gör.

År 1992 bildades ÖEK, Östeuropakommittén. ÖEK representerar alla aktörer inom hälso- och sjukvården i Sverige. För sin verksamhet erhåller ÖEK statliga medel från Sida. År 1999 disponerade man 40 miljoner kronor. Pengarna används på strategiska långsiktiga samarbetsprojekt enligt de mål som riksdag och regering har satt upp.

År 1999 bildades ÖEK Norr för att underlätta kontakterna med det ryska Barentsområdet. Man driver i dag tio projekt mot nordvästra Ryssland, bl.a. ett kring tbc och ett kring hiv och aids. Tbc-spridningen sker framför allt i grupper som lever under svåra socioekonomiska förhållanden, svält, kyla, trångboddhet osv. Under sådana förhållanden har tbc en utmärkt grogrund.

ÖEK Norr driver tbc-projekt i fängelser och häkten. Projekten syftar till att söka bryta smittkedjan genom att förbättra miljön, förändra organisationen och hitta metoder för att kunna separera medfångar från smittbärare. I dag kan 21 fångar bo i en cell med nio sängar, vilket innebär att smittan sprids fort. Projektet bygger upp modellinstitutioner där man kan erbjuda smittbärare isolerings- och barriärvård med god hygienisk standard. Vartenda häkte och vartenda fängelse i Murmansk, Arkhangelsk och Karelen besöks av projektet.

När det gäller hiv och aids arbetar ÖEK Norr på samma sätt. Man beräknar att 10 % av de ryska missbrukarna är smittade. Projektet arbetar i

första hand mot homosexuella, prostituerade och ungdomar med kunskapsöverföring och attitydförändringar.

Som moderaterna kanske förstår har svenskt bistånd redan i dag en stark inriktning på smittskyddsarbetet i öst. Det är viktigt att vi har en stabil och förtroendefull relation till öst. Många länder genomgår en politisk och ekonomisk förändring av stora mått, och det är viktigt att vi engagerar oss i deras utveckling. Och under vårt ordförandeskap kommer vi bl.a. att ställa Ryssland i centrum. Det är viktigt att knyta Ryssland närmare övriga Europa och underlätta Rysslands deltagande i europeiska samarbetsstrukturer.

Anf. 127 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag instämmer i att vi ska ha en bra relation till öst. Det är väldigt viktigt. Men vi får inte glömma att kritisera sådant som vi tycker är fel, bl.a. i Tjetjenien, där situationen är förskräcklig.

Jag tänkte ta upp en fråga som också har bäring på det besök som vi gjorde. Både Birgitta Ahlqvist och jag var ju i Murmanskområdet i höstas och besökte bl.a. kärnkraftverket där. Från personalen fick vi höra att man egentligen inte har några säkerhetsproblem. Det var ju intressant att höra. Men det trodde vi förstås inte riktigt på. Samtidigt kritiserade man också Sverige för att vi ställer upp lite för dåligt när det gäller att arbeta med just kärnsäkerheten. Både Norge och Finland är betydligt mer aktiva enligt deras uppgifter. Vi fick då klart för oss att det berodde på att Sverige och Ryssland inte har något avtal om säkerhetsfrågorna, ansvarsfrågorna, vilket tydligen både Finland och Norge har.

Nu undrar jag: Vet Birgitta Ahlqvist om vi har ett sådant avtal nu, eftersom det sades att man håller på att jobba med det, och om vi i så fall ställer upp med mer resurser just till kärnsäkerhetsarbetet där uppe? Det finns ju gigantiska problem, och behoven är oändliga.

Anf. 128 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Det som Marianne Andersson säger stämmer, att det som fattas för att man ska kunna arbeta mer när det gäller kärnsäkerheten är att man måste lösa ansvarsfrågan med Ryssland. Det gäller faktiskt inte bara Sverige utan även Finland och Norge. Och under vårt ordförandeskap kommer vi att jobba extra med just detta för att få ansvarsfrågan löst. Det är nämligen en förutsättning för att vi ska kunna jobba vidare med just avfallet från både isbrytare, kärnkraftverk och mycket annat som finns uppe på Kolahalvön.

Anf. 129 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Hur kan det då komma sig att Finland och Norge kan avsätta mer resurser och vara mer aktiva om de inte heller har något avtal? Det var ju det skälet som vi fick till Sveriges bristande aktivitet. Då är det tydligen så att Norge och Finland ser dessa risker med kärnsäkerheten som så stora att de ställer upp ändå medan Sverige inte gör det. Det tycker jag är en mycket underlig situation, måste jag säga.

Jag har ytterligare en fråga, och den gäller de förfärliga uppgifter som vi har fått om kvinnohandeln från Ryssland. Kvinnor sprids tydligen över stora delar av världen. I desperation tror de att de kommer till en bättre tillvaro, men i stället hamnar de i sexslaveri. De som lyckas fly ger de

mest förskräckande vittnesmål. Det handlar återigen om att vara tydlig och visa ledarskap och tala om att män inte får bete sig på detta sätt. Det är ju män som behandlar kvinnor på detta sätt. Och det är någonting som vi också behöver ta upp när det gäller relationerna med Ryssland.

Prot. 2000/01:39
4 december

Internationellt bistånd

Anf. 130 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! När det gäller Norge och Finland så gränsar ju Norge till Ryssland och känner kanske ett ännu större behov av trygghet när det gäller just kärnsäkerheten. Det kan vara en orsak.

Sedan har även Sverige ställt upp mycket. De siffror som figurerar kanske bör analyseras lite bättre. Men det som Marianne Andersson säger är rätt, att vi fick denna information på kärnkraftverket. Men denna ansvarsfråga gäller alla nordiska länder. Den är alltså viktig att lösa.

Handeln med kvinnor är ju bl.a. ett fattigdomsproblem, att man inte har pengar och inte resurser att leva ett drägligt liv och ser detta som en inkomst. Det handlar naturligtvis också om arbetslösheten. Vi jobbar på olika sätt regionalt med denna fråga. Ett exempel på det är att vi nu går ut med ett informationsblad i samband med att männen köper flygbiljetter från Luleå till Murmansk och talar om vad detta egentligen handlar om. Det är ju helt rätt att det är männen som bör få information, eftersom det tydligen är de som inte förstår situationen.

Anf. 131 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Birgitta Ahlqvist påstod här att Östersjömiljarden är ett komplement till ordinarie östsamarbete. Men jag skulle vilja rekommendera henne att läsa UD:s lägesrapport om Östersjömiljarden 1, första och andra styckena på s. 13. Då skulle hon se att det inte alls är på det sätt som hon alldeles nyss påstod. Där framgår nämligen att Sida varnade för de problem som skulle skapas om man beslutade om en parallell statlig finansieringskanal vad gäller stöd till Östeuropa. I utvärderingen av Sveriges samarbete med Central- och Östeuropa år 1997 hävdades det att projekten inom Östersjömiljarden kunde finansieras inom det vanliga östsamarbetet.

I det dokument som jag nu har i min hand står det också att det som skilde Östersjömiljarden från det ordinarie östsamarbetet bara var formerna för handläggningen. Vidare framgår att de som gjorde utvärderingen menade att den annorlunda organisationen påverkades av "en önskan att uppnå uppmärksamhet och utrikespolitisk goodwill".

Det är precis detta som vi moderater har kritiserat. Man har ju brutit ut en del av utrikespolitiken och ställt medel till statsministerns förfogande och då tappat den kvalitetssäkring som ligger inom det ordinarie arbetet. Birgitta Ahlqvist kan väl knappast vara nöjd med det utfall som Östersjömiljarden har fått och som ju är så oerhört hårt kritiserat även från det egna regeringskansliet.

Anf. 132 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! När det gäller Östersjömiljarden nr 1, som beviljades år 1996, håller jag med Sten Tolgfors om att det fanns många brister i hanteringen. Det gäller då både tydligheten och att bevilja medel till olika projekt. Mellan denna utvärdering och den andra Östersjömiljarden har de bristerna plockats bort. Eftersom en del är ganska nytt är det svårt att

säga hur det i slutändan kommer att se ut, men jag hoppas verkligen att det nu ska fungera bättre.

Som jag tidigare sade ska de här pengarna användas just för näringslivet – för sysselsättning och utbyte inom näringslivet eller, kan man säga, för utveckling inom näringslivet mellan Sverige och östländerna. Det betyder väldigt mycket för många företagare att det här finns.

Anf. 133 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Birgitta Ahlqvist säger att hon verkligen hoppas att det ska fungera bättre med Östersjömiljarden 2. Det är väl ett så tydligt erkännande som en socialdemokrat kan ge om att vi moderater hade rätt i allt som vi varnade för när det gäller Östersjömiljarden 1.

Det är ju inga små saker som utvärderingen ger vid handen, utan det brister i kontroll och uppföljning. Dessutom saknas en regelbunden utvärdering och en enhetlig rapportering. Vidare fanns det inte med några regler om avrapportering i regeringsbesluten. Man har inte ens krävt en ekonomisk redovisning. Villkor som förknippats med projekten har inte efterlevts. Det saknas rutiner för återbetalning, och det går inte att påvisa sysselsättningseffekter.

Ganska länge skulle jag kunna fortsätta med uppräknigen kring Östersjömiljarden 1. Vi hörde om den år efter år efter år, ända fram till i april i år när Leif Pagrotsky tog pris i att hylla detta innovativa, nya. Att jag inte kritiserat detta beror på att vi inte har sett vare sig resultat eller effekter. Nu vet vi hur det gick – det blev ju inte så bra.

Nu hör vi samma visa om Östersjömiljard nr 2, men här kan det inte kritiseras ännu. Vi måste ju vänta och se hur det går. Vi vet dock att det inte är bra. Det vet vi från Sydafrika och från Östersjömiljarden 1 när det gäller att bryta ut projekt från ordinarie utrikespolitik och ställa medel till regeringens förfogande. Östersjömiljarden bör upplösas och pengarna bör ingå i det ordinarie öststödet, som är kvalitetssäkrat. Där finns det ju rutiner, och vi vet att pengarna kommer till god nytta.

Vågar Birgitta Ahlqvist inför kammaren verkligen utlova att Östersjömiljarden 2 blir så mycket bättre än ettan, och vad grundar hon i så fall det på? Och, Birgitta Ahlqvist, är det ändå inte så att vi moderater fick rätt i våra varningar? Har Birgitta Ahlqvist lärt något av ettan?

Anf. 134 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag skulle kunna förstå det som Sten Tolgfors säger om vi inte hade gjort några förändringar från den första miljarden till den andra miljarden. Men nu är det faktiskt så att vi har klara mål när det gäller den andra miljarden. Vi har också mycket klara kriterier för att bevilja medel från den andra miljarden. När det gäller effekter tycker jag att Sten Tolgfors, som ändå varit med så länge, borde veta att effekterna inte kommer på en gång, utan det är något som naturligtvis måste ses på lång sikt.

Slutligen: Jo, jag kan stå här i talarstolen och lova att den andra miljarden kommer att fungera mycket bättre än den första.

Anf. 135 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill fylla på lite grann. Det var intressant att höra Birgitta Ahlqvist ta upp samarbetet med bl.a. Ryssland och att höra henne

säga att vi är på gång med att genomföra en hel del bra projekt inom samarbetet.

Vad som förvånar mig mycket är att detta med kärnkraftsaspekterna i Murmansk totalt har gått i stå. Det har liksom inte hänt någonting. För flera år sedan när Nordiska rådet gjorde ett besök där var problemet att Ryssland inte kunde betala sin andel i det hela. Därmed stoppades det. Man ansåg att de var tvungna att betala en egeninsats.

Nu talar Birgitta Ahlqvist om stoppet och om en sorts regelavtal som inte blivit klart i ansvarsfrågan. Jag blir då väldigt förvånad, för den frågan fanns över huvud taget inte med. Norge har ju ändå gjort en hel del. Uppenbarligen klarar man att göra upp ansvarsfrågan mellan Norge och Ryssland. Dock går det inte mellan Sverige och Ryssland. Kan det möjligen bero på att Sverige är med i EU och därmed måste ha hela EU med sig för att skriva bilaterala avtal, eller vad är det som hakar upp sig?

När det gäller helhetssynen räcker det ju inte ens till för ett svar från biståndsministern på min fråga om det inte vore bättre att i det här samarbetet satsa på miljöområdet än att satsa på att bygga upp övningsprojekt i den militära delen mellan Ryssland och Sverige. Finns det någon helhetssyn i det arbete som regeringen i dag bedriver när det gäller samarbetet med Ryssland, eller är varje minister sig själv nog och får själv avgöra de här frågorna?

Anf. 136 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Visst har det hänt saker och ting. Det har faktiskt hänt orhördt mycket där uppe under såg de senaste fem åren. Men för att kunna föra avfallet från kärnkraftverket, från isbrytare, från ubåtar osv. till förvaring måste ansvarsfrågan först vara löst. Det är detta som det nu hänger på. Lepse t.ex. ligger fortfarande i hamn i Murmansk i väntan på den här ansvarsbiten.

Sverige, Norge, Finland, EU och USA har satsat enorma pengar – jag har dock inga sådana siffror just nu – på att stärka säkerheten i t.ex. kärnkraftverket. Det har byggts testrum där man, om saker och ting går snett i kärnkraftverket, kan lära sig hur man ska agera, så visst har det gått framåt. Ansvarsbiten här är dock något som man måste lösa.

När det gäller det militära samarbetet kan jag inte i detalj ge ett svar, men jag vet hur vi i vår region har diskuterat kring de bitarna. Att samarbeta militärt är också det ett sätt att komma nära den verksamhet där vi sedan på något vis måste vara med och hjälpa till med saneringen.

Anf. 137 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jo, men alltihop kostar ju pengar. I nuläget borde det vara mer angeläget att lägga pengarna på att miljösanera i ett område som faktiskt är ett stort hot mot oss själva än att lägga energi på att träna militären att klara ett eventuellt krig – något som vi verkligen hoppas inte inträffar.

Hela tiden har det ju skyllts på att det inte finns tillräckligt med pengar för att genomföra de projekt som skulle behöva göras. Jag är helt säker på att vi skulle behöva genomföra ytterligare samarbetsprojekt som kan kosta ännu mer – om viljan finns.

Jag känner mig inte helt nöjd med att det finns testrum och resurser för att öva in sig vid en olycka. Det måste också finnas resurser för att undvika en olycka. Det måste ändå vara det primära i det här samarbetet.

Anf. 138 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Vi känner oss inte heller nöjda. Det finns mycket mer att göra, men det är fel att säga att ingenting har gjorts, att ingenting har hänt. Det har faktiskt hänt en hel del, även om det finns mycket mer att göra.

Visst kostar det pengar, men för att kunna göra någonting åt miljön måste man också bygga upp kontakter och relationer med både myndigheter och enskilda, för annars står vi där. Det här är i alla fall ryssarnas mark, ryssarnas kärnkraftverk osv. De har en stor bit i saneringen.

Anf. 139 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag ska i mitt anförande anknyta till det som vi kan läsa i betänkandet och som handlar om hiv/aids. Det är en fråga som vi under dagens debatt har förstått att många ledamöter tar på det stora allvar som den förtjänar. Vi har också lyssnat på biståndsministern, som tog en stor del av sitt anförande i anspråk till denna viktiga fråga. Men jag vill fylla på något för att understryka hur viktig den här frågan är. Vi måste ta upp den i så många sammanhang som det är möjligt.

Fru talman! I fredags var det den internationella aidsdagen. Jag vill anknyta till den, och senare i veckan kommer vi att ha ett seminarium här i riksdagen där alla partier kommer att ha möjlighet att berätta om sina erfarenheter i dessa frågor efter ett besök i Zambia.

Om vi blickar tillbaka ett år kan vi konstatera att aids nu även betraktas som en säkerhetsfråga. Det gör det möjligt för oss att ta upp den i nästan alla sammanhang. Det förpliktar också.

Men vi ser också att männens beteende börjar ses som en nyckelfråga i kampen mot aids. Från Hanoi till Kapstaden och till New York, världen över, har FN manat till spridning av budskapet att männen måste ändra sitt beteende om den dödliga immunbristsjukdomen aids ska kunna hejdas.

FN:s generalsekreterare Kofi Annan sade i sitt budskap i fredags om männen: De kan göra en verklig insats genom att visa mera omtanke, genom att ta färre risker och genom att se aidsproblematiken i vitögat.

Och vi måste, fru talman, kräva att ansvariga tar sitt ansvar, att man ser frågans allvar i vitögat. Med den nuvarande utvecklingen är jag rädd att vi håller på att förlora kampen mot aids. Just rädslan måste vi göra till en drivkraft i kampen mot aids, göra något konstruktivt av den.

Hiv/aids är den nu ledande dödsorsaken i Afrika och den fjärde vanligaste dödsorsaken i världen. Vid slutet av 1999 var antalet smittade 34,3 miljoner runt om i världen. Mer än 95 % av alla hivsmittade bor i utvecklingsländer. Aids skördar offer och urholkar befolkningspyramider till timglas. De få välutbildade smittas i snabbare takt än andra, och den sköra infrastrukturen ger vika. Aids drabbar alla sektorer. För att nå problemet måste man våga tala om att det handlar om brist på jämställdhet och jämlikhet, om sexualitet och makt. Man kan inte väja för dessa frågor.

Den 20 november kom siffror från UNAIDS som säger att 36,1 miljoner människor i dag lever med hiv/aids. Av dessa är 34,7 miljoner vuxna – 16,4 miljoner kvinnor och 1,4 miljoner barn upp till 15 år. Och 25,3 miljoner av dem som lever med hiv bor i Afrika söder om Sahara, 5,8 miljoner i Syd- och Sydostasien och 1,4 miljoner i Latinamerika.

Vi ska också veta att kvinnor smittas lättare än män. I flera afrikanska befolkningsgrupper är kvinnor i åldern 15–19 år fem eller sex gånger mer hivpositiva än män i samma ålder.

Dokumentet för kvinnokonferensen i Beijing år 1994 och befolkningskonferensen i Kairo år 1995 understryker vikten av sexuella rättigheter och använder uttrycket ”Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter”. Med det markerar FN att SRHR handlar om människans rätt till sin egen sexuella och reproduktiva hälsa och att det är en mänsklig individuell rättighet, en rättighet för både kvinnor och män, och inte bara något som ska ses som ett medel att reglera befolkningstillväxten.

Om kvinnor i världen hade makten att avgöra om och när de vill bli gravida skulle det födas färre oönskade barn, och färre kvinnor skulle dö till följd av osäkra aborter. Som det ser ut i dag har inte kvinnor det förhandlingsutrymme. Ojämsställdhet och ojämlikhet är för stora. Kvinnor behöver information, utbildning, utbildad personal och tillgång till hjälp och socialt stöd för att minska deras sårbarhet. Det behövs också större tillgång till kondomer, både kvinnliga och manliga, samt bromsmediciner. I dag är det en minoritet, 5 %, av de hivpositiva i världen som har tillgång till bromsmediciner mot aids. En årskur av bromsmediciner i Sverige beräknas till 80 000–100 000 kr. Vi ser vilka tal det handlar om och vilka svårigheter det är för många länder att ge sin befolkning denna medicin. Vi vet att Brasilien har valt en annan väg för att hantera dessa frågor, så man kanske ska titta lite mer på det.

Fru talman! Jag ska också säga några ord om mödradödlighet. Varje år inträffar 80 miljoner oönskade graviditeter, och varje år utförs 20 miljoner osäkra aborter. Det leder i sin tur till att det varje år dör 500 000 kvinnor i orsaker relaterade till graviditet, och av dem är det enligt UNFPA åtskilliga tusental som dör direkt till följd av osäkra aborter.

Komplikationer till följd av graviditet och förlossning är den främsta skade- och dödsorsaken för kvinnor i åldern 15–49 år i utvecklingsländer. Mödradödligheten är också den variabel som visar den största skillnaden mellan industrialiserade länder och utvecklingsländer. För kvinnor i utvecklingsländer är det 30 gånger troligare att de dör av graviditetsrelaterade orsaker än för kvinnor i industrialiserade länder. Varje dag dör nästan en kvinna i minuten av komplikationer till följd av graviditet eller förlossning.

Fru talman! Endast 53 % av förlossningarna i utvecklingsländerna sker med en sjuksköterska, barnmorska eller läkare närvarande. Bättre vård vid förlossning och utökad tillgång till denna vård till ett pris av 3 dollar per person och år skulle väsentligt minska mödradödligheten. Jag hittade ett exempel, även om det är från några år tillbaka. I Oran i Algeriet sjönk mödradödligheten med 42 %, och antalet hemförlossningar minskade drastiskt, efter det att avgifterna vid allmänna sjukhuset slopades någon gång på 70-talet. Det visar att politiska beslut kan ge drastiska förändringar till det positiva, även om de politiska besluten kan se anorlunda ut än vad de gjorde i det här fallet i Algeriet.

Om alla kvinnor hade tillgång till och rätt att använda preventivmedel skulle dessa dystra siffror kunna förbättras. Men så länge kvinnorna ses som andra klassens medborgare kommer de aldrig att ha det förhandlingsutrymme som krävs. Så länge de är ekonomiskt underställda männen kommer de att hindras i praktiken. Så länge det förtrycket fortgår och så länge vi inte vågar se problematiken fullt ut blir fattiga kvinnors sexualitet deras främsta förhandlingsvara och något som de inte får möjlighet att ta ansvar för själva.

Vad kan man göra? Alla ska säkras rätten till upplysning och tillgång till preventivmedel. Alla kvinnor ska ha rätt till fri och säker abort.

Fru talman! Det krävs ett fortsatt arbete för att medvetandegöra att jämställdhet och jämlikhet är lönsamt, att det är en individuell rättighet. Vi måste arbeta med både män och kvinnor. Män sitter ofta med den politiska och ekonomiska makten, och även den religiösa makten, medan kvinnan blir utsatt för denna makt och har mindre utrymme.

Jag välkomnar att aidsteamet nu är på plats i Harare i Zimbabwe. Det ska vara en resurs för framför allt våra egna ambassader, följa forskning och stödja regionala projekt. Sida har en bra aidspolicy, som betonar vikten av att arbeta tvärsektorielt med det aidspreventiva arbetet. Det är viktigt att komma ihåg att man inte kan bedriva något bistånd, vare sig det handlar om vattendammar eller om vårdinrättningar, utan att se till hiv/aids. Det krävs också att fler av världens ledare tar sitt ansvar.

Ställ också frågan om hur eftervärlden ska döma dagens ledare som underlåter att ta sitt ansvar. T.ex. är påvens bokstavligt livsfarliga politik, som främst drabbar fattiga och maktlösa kvinnor, ett mycket tragiskt men tydligt exempel på manliga strukturers makt över fattiga kvinnor som ofta har en mycket låg utbildningsnivå, för att säga ingen alls.

Det är politikerna i de berörda länderna som har huvudansvaret, men alla som besitter någon form av makt och ansvar måste hjälpa till för att stoppa den negativa utveckling som vi i dag ser i aidsfrågan, även om vi ser ljus i mörkret. Jag brukar peka på Uganda som ett exempel som jag själv har sett. Totalbilden är dock mycket dystert.

Än en gång vill jag framhålla att vi måste göra något konstruktivt av den rädsla som vi har inför framtiden. Vi måste fortsätta att arbeta med de här frågorna.

Anf. 140 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Visst håller jag med Carina Hägg om att det är oerhört viktigt att vi ordentligt för upp detta på den politiska dagordningen och att alla politiker tar ett ansvar för det och vågar prata om det. Ett av de stora problemen i Afrika har varit att man där inte har velat tala om aidsproblematiken, trots att den har funnits där och trots att man har sett den.

På internationella aidsdagen var jag i Moçambique och såg där en teatergrupp göra en mycket bra dansföreställning för att öka medvetandet och kunskapen om behovet av att skydda sig för aids.

När det gäller en sådan här sjukdom, där immunförsvaret slås ut, blir statistiken annorlunda, eftersom aidssjuka ofta dör av andra sjukdomar. Malaria och andra svåra sjukdomar får ett större fäste hos de aidssjuka. Det gäller att jobba både med de här frågorna och med hälsoläget i övrigt. Man kan åtminstone leva längre om man har möjlighet att få den näring som man behöver.

Hur kopplar man i regeringen samman de här frågorna i ett helhetsperspektiv, så att man inte bara ser aidsfrågan separat?

Prot. 2000/01:39
4 december

Anf. 141 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Marianne Samuelsson lyfte fram en problematik som vi skulle kunna hålla flera anföranden om här i kväll. Jag tycker att hon visade på ett bra exempel på att man genom kulturen kan sprida kunskap på ett sätt som många människor kan ha lätt att ta till sig. Man kan använda de traditionella kulturella instrument som man sedan tidigare har för att sprida kunskapen om allvaret i den här frågan. Det är oerhört viktigt att man sätter en så stor press som möjligt på de politiska ledarna att ta sitt ansvar. Också andra personer som på något sätt är förebilder, som t.ex. idrottsstjärnor, kan i större utsträckning ställa upp i det här arbetet. Det finns goda exempel på det. Det är dock inte tillräckligt med tanke på allvaret i frågan.

På den resa som vi ska tala om på ett seminarium senare här i dag och som har skyttat fram i en del anföranden under våren fick vi veta att det finns för liten kunskap bland dem som jobbar med aidsfrågor om hur vanligt folk lever i sina vardagsliv. Vet man inte hur män och kvinnor har sitt sexualliv ordnat, kan man inte gå ut med rätt information. Jag tycker att det här med *dry sex* som vi tidigare har diskuterat här i kammaren är det tydligaste exemplet. Det är ju i praktiken omöjligt att använda kondom när man praktiserar den här sexuella metoden. Vet man inte om det, faller informationen inte i god jord. Den måste vara förankrad bland de människor som är berörda.

Jag hoppas att vi genom satsningen på aidskontoret i Harare ska kunna få in mer av de lokala verkligheterna i arbetet. I dag sker detta inte på ett tillfredsställande sätt.

Anf. 142 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag håller med om att man säkert behöver mycket mer av kunskap om kulturen för att kunna jobba vidare med de här frågorna. Det krävs även mer av styrka hos ledarna när det gäller att våga prata om frågorna.

I Moçambique fick vi ett intressant exempel. En av ministrarna hade där gått ut och talat om problem som hon hade i sin närhet med anhöriga som hade aids. Det var tydligen något helt nytt att man gick ut och berättade om problembilden utifrån sina egna erfarenheter. Detta är ett viktigt steg.

Fler måste våga berätta om riskerna för och följderna av aids. Man får från ledarskapets sida inte tåla i frågan, vilket varit ett av de stora problemen. Många har sett vad som skett, men ingen har velat säga något. Det är positivt att det nu kommer i gång ett arbete, och förhoppningsvis leder det till att problemet minskar, även om det lär att ta tid.

Anf. 143 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag tror att man ofta underskattar de problem som också vi har haft i ett inledande skede att tala öppet om den här frågan. Det har inte heller varit lätt för oss, men det har varit nödvändigt. Vi måste både vara så transparenta som möjligt med den information och kunskap som vi har och våga tala om de här frågorna, som lätt uppfattas som väldigt

Internationellt bistånd

privata. I mångt och mycket är de det, men det handlar också i högsta grad om en hälso- och säkerhetsfråga. Vi måste om och om igen ta upp de här frågorna och ställa krav.

Vid det besök som jag i början av året gjorde i Zambia hade man enligt vad parlamentarikerna själva uppgav aldrig haft den här frågan uppe i sitt eget parlament. Presidenten skulle dock i sitt installationstal dagen efter det att vi skulle åka tillbaka ta upp den här frågan. Detta säger att man har en ganska lång väg kvar att gå när det gäller att ta itu med de här frågorna.

Jag tror att manliga strukturer generellt sett är ett problem när man ska lyfta fram de här frågorna. Jag tror att om fler kvinnor hade makt på olika områden i samhället, skulle den här processen gå fortare. Därför gäller det att man involverar också männen i de här frågorna, så att det blir ett ansvar för båda sidor att skynda på processen. Vi hinner inte vänta på att kvinnorna får majoritetsmakten i politiken och i ekonomin.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 december.)

8 § Svenskt medlemskap i Interamerikanska investeringsbolaget

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU5
Svenskt medlemskap i Interamerikanska investeringsbolaget (prop. 2000/01:39).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 5 december.)

9 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Trafikutskottets betänkande
2000/01:TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Lagutskottets betänkanden
2000/01:LU1 Förlängd giltighetstid för registrering av revisionsbolag
2000/01:LU2 Ändringar i patentlagen och växtförädlarrättslagen
2000/01:LU3 Talerätt för vissa utländska konsumentorgan

10 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 4 december

2000/01:163 av *Mats Odell* (kd) till finansminister Bosse Ringholm

Prot. 2000/01:39
4 december

2000/01:164 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros

Högskoleprovet och etnisk bakgrund

2000/01:165 av *Karin Enström* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Handläggningstiderna för asylärenden

2000/01:166 av *Ingvar Svensson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Medlemskap i brottsliga organisationer

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 december.

11 § Kammaren åtskildes kl. 16.27.

Förhandlingarna leddes

av andre vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 7 § anf. 38 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 86 (delvis),

av talmannen därefter t.o.m. anf. 129 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om frågestund.....	1
3 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan.....	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid	1
5 § Förnyad bordläggning.....	1
6 § Utrikesförvaltning och internationell samverkan	2
Utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU1	2
Anf. 1 LISELOTTE WÄGÖ (m).....	2
Anf. 2 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	4
Anf. 3 MARIANNE ANDERSSON (c).....	6
Anf. 4 CARINA HÄGG (s).....	7
Anf. 5 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	10
Anf. 6 CARINA HÄGG (s) replik.....	10
Anf. 7 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	10
Anf. 8 CARINA HÄGG (s) replik.....	10
Anf. 9 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	11
Anf. 10 CARINA HÄGG (s) replik.....	11
Anf. 11 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	11
Anf. 12 CARINA HÄGG (s) replik.....	11
Anf. 13 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik	12
Anf. 14 CARINA HÄGG (s) replik.....	12
Anf. 15 LISELOTTE WÄGÖ (m) replik	12
Anf. 16 CARINA HÄGG (s) replik.....	13
Anf. 17 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	13
Anf. 18 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	14
Anf. 19 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	14
Anf. 20 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	14
Anf. 21 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	14
Anf. 22 CARINA HÄGG (s).....	15
Anf. 23 MARIANNE ANDERSSON (c).....	15
Anf. 24 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	15
Anf. 25 MARIANNE ANDERSSON (c).....	16
Anf. 26 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	16
(Beslut skulle fattas den 5 december.).....	16
7 § Internationellt bistånd.....	16
Utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU2	16
Anf. 27 BERTIL PERSSON (m).....	16
Anf. 28 LARS OHLY (v).....	20
Anf. 29 BERTIL PERSSON (m) replik	24
Anf. 30 LARS OHLY (v) replik.....	24
Anf. 31 BERTIL PERSSON (m) replik	25
Anf. 32 LARS OHLY (v) replik.....	25
Anf. 33 JAN ERIK ÅGREN (kd).....	25
Anf. 34 LARS OHLY (v) replik.....	27

Anf. 35	JAN ERIK ÅGREN (kd) replik	28
Anf. 36	LARS OHLY (v) replik	28
Anf. 37	JAN ERIK ÅGREN (kd) replik	29
Anf. 38	MARIANNE ANDERSSON (c).....	29
Anf. 39	LARS OHLY (v) replik	33
Anf. 40	TREDJE VICE TALMANNEN.....	33
Anf. 41	LARS OHLY (v) replik	33
Anf. 42	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	33
Anf. 43	LARS OHLY (v) replik	34
Anf. 44	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	34
Anf. 45	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp).....	34
Anf. 46	LARS OHLY (v) replik	37
Anf. 47	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	38
Anf. 48	LARS OHLY (v) replik	38
Anf. 49	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	38
Anf. 50	BERTIL PERSSON (m) replik	39
Anf. 51	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	39
Anf. 52	BERTIL PERSSON (m) replik	40
Anf. 53	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	40
Anf. 54	MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	40
Anf. 55	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	42
Anf. 56	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	43
Anf. 57	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	43
Anf. 58	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	43
Anf. 59	JAN ERIK ÅGREN (kd) replik	44
Anf. 60	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	44
Anf. 61	JAN ERIK ÅGREN (kd) replik	44
Anf. 62	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	45
Anf. 63	BERNDT EKHOLM (s)	45
Anf. 64	BERTIL PERSSON (m) replik	51
Anf. 65	BERNDT EKHOLM (s) replik	51
Anf. 66	TREDJE VICE TALMANNEN.....	51
Anf. 67	BERNDT EKHOLM (s) replik	51
Anf. 68	BERTIL PERSSON (m) replik	52
Anf. 69	BERNDT EKHOLM (s) replik	52
Anf. 70	JAN ERIK ÅGREN (kd) replik	53
Anf. 71	BERNDT EKHOLM (s) replik	53
Anf. 72	JAN ERIK ÅGREN (kd) replik	54
Anf. 73	BERNDT EKHOLM (s) replik	54
Anf. 74	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	55
Anf. 75	BERNDT EKHOLM (s) replik	55
Anf. 76	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	55
Anf. 77	BERNDT EKHOLM (s) replik	55
Anf. 78	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	56
Anf. 79	BERNDT EKHOLM (s) replik	57
Anf. 80	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	57
Anf. 81	BERNDT EKHOLM (s) replik	58
Anf. 82	LARS OHLY (v) replik	58
Anf. 83	BERNDT EKHOLM (s) replik	58

Anf. 84	LARS OHLY (v) replik.....	59
Anf. 85	BERNDT EKHOLM (s) replik	59
Anf. 86	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	59
Anf. 87	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	63
Anf. 88	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik	63
Anf. 89	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	64
Anf. 90	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik	64
Anf. 91	BERTIL PERSSON (m) replik	64
Anf. 92	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik	65
Anf. 93	BERTIL PERSSON (m) replik	65
Anf. 94	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik	66
Anf. 95	JAN ERIK ÅGREN (kd) replik.....	66
Anf. 96	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik	66
Anf. 97	JAN ERIK ÅGREN (kd) replik.....	66
Anf. 98	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik	67
Anf. 99	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	67
Anf. 100	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik	67
Anf. 101	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	68
Anf. 102	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik	68
Anf. 103	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	69
Anf. 104	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik	69
Anf. 105	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	69
Anf. 106	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik	70
Anf. 107	LARS OHLY (v) replik.....	70
Anf. 108	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik	70
Anf. 109	LARS OHLY (v) replik.....	71
Anf. 110	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik	71
Anf. 111	STEN TOLGFORS (m).....	71
Anf. 112	MURAD ARTIN (v)	75
Anf. 113	AGNETA BRENDT (s)	77
Anf. 114	BERTIL PERSSON (m) replik	80
Anf. 115	AGNETA BRENDT (s) replik	81
Anf. 116	BERTIL PERSSON (m) replik	81
Anf. 117	AGNETA BRENDT (s) replik	81
Anf. 118	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	81
Anf. 119	AGNETA BRENDT (s) replik	82
Anf. 120	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	82
Anf. 121	AGNETA BRENDT (s) replik	82
Anf. 122	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	83
Anf. 123	AGNETA BRENDT (s) replik	83
Anf. 124	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	83
Anf. 125	AGNETA BRENDT (s) replik	84
Anf. 126	BIRGITTA AHLQVIST (s)	84
Anf. 127	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	86
Anf. 128	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	86
Anf. 129	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	86
Anf. 130	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	87
Anf. 131	STEN TOLGFORS (m) replik	87
Anf. 132	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	87

Anf. 133 STEN TOLGFORS (m) replik	88
Anf. 134 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	88
Anf. 135 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	88
Anf. 136 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	89
Anf. 137 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	89
Anf. 138 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	90
Anf. 139 CARINA HÄGG (s).....	90
Anf. 140 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	92
Anf. 141 CARINA HÄGG (s).....	93
Anf. 142 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	93
Anf. 143 CARINA HÄGG (s).....	93
(Beslut skulle fattas den 5 december.).....	94
8 § Svenskt medlemskap i Interamerikanska	
 investeringsbolaget	94
Utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU5	94
(Beslut skulle fattas den 5 december.).....	94
9 § Bordläggning.....	94
10 § Anmälan om interpellationer	94
11 § Kammaren åtskildes kl. 16.27.	96

Elanders Gotab, Stockholm 2001